3 poveşti nemuritoare

Povești nemuritoare

Editura Tineretului, 1967
Coperta de CRINA IONESCU

M. EMINESCU

Călin Nebunul

ERA ODAT-UN împărat ş-avea trei fete, şi erau aşa de frumoase, la soare te puteai uita, da la dînsele ba. Acu, cele două erau cum erau, da cea mijlocie nici se mai povesteşte frumuseţea ei. Acu, cîţi feciori dempăraţi şi de ginarari a cerut-o, împăratul n-a vrut să le deie.

Acu-ntr-o sară, a venit trei tineri şi le-o cerut, da el n-o vrut să le deie. Acu, ei o ieşit afară şi unul dintrînşii o prins a fluiera, cît s-o făcut un nor mare şi nu s-o mai văzut nici ei, nici fetele, le-o răpit.

Acu-mpăratul a scos veste-n ţară, că cine o găsi fetele, li dă de nevastă. Acu-n satul cela a-mpăratului era un om ş-avea trei flăcăi. Doi erau cum erau, da unu era prost, şedea-n cenuşă şi-l chema Călin Nebunul.

Ş-o zis acei doi fraţi:

—Haidem şi noi să căutăm fetele-mpăratului.

Da Călin o zis:

— Hai şi eu cu voi.

Şi cei doi o zis:

— Hai.

Şi-mpăratul o zis că care s-o porni după fete, li dă bani de cheltuială şi straie de primeneală. Acu, ei au făcut un arc ş-o zis că unde l-a zvîrli, pînă unde-o ajunge, acolo să poposească. O aruncat cel mare ş-o mers vo două zile ş-o ajuns. O aruncat şi cel mijlociu şi tot aşa degrabă o ajuns. Da cînd o aruncat Călin Nebunul, o mers trei luni de zile, zi şi noapte, şi de-abia o ajuns.

Acu, ei mergînd pe drum, o găsit şi cremenea şi amnaru. De-abia o avut cu ce aţîţa oleacă de foc. Ş-o zis aşa ei înde ei, că să păzească focul unul din ei cît

or dormi ceilalţi doi, că dacă s-o stinge focul, îi taie capul celui ce-a păzi dintr-înşii. Acu, s-o culcat cei doi şi cel mare o rămas să păzească. Pe la miezul nopţii, s-o auzit un vuiet grozav. Era un zmău cu trei capete.

— Cum ai putut să-mi calci moşiile de la tată-meu, făr'de voia nimănui? Hai la luptă!

— Hai!

Şi s-o luptat ei, s-o luptat pîn-acu l-o omorît pe zmău, şi o făcut din capetele lui trei căpiţi de carne. Acu se trezesc cei doi:

— Uite, voi aţi dormit, da eu uite ce lupt-am avut.

Acu, a doua noapte, cel mijlociu era să stea de strajă. Iar pe la miezul nopţii, se aude-un vuiet.

— Cum ai putut să-mi calci moşiile lui tată-meu, fără voia nimănui?

Aista era cu patru capete.

— Hai la luptă!

— Hai!

Şi l-o omorît şi pe acesta, ş-o făcut patru căpiţi de carne din capetele lui. Acu, cînd s-o trezit ei, o-nceput să-i deie de grijă lui Călin Nebunul ca să păzească bine focul. Acu, el a treia noapte era să fie. Acu, iar pe la miezul nopţii s-auzi un huiet mare. Un zmău era, cu opt capete.

— Hai! zice Călin Nebunul, că şi zmăul era năzdrăvan şi ştia de dînsul, hai la luptă!

— Hai!

Cît se luptă, se luptă, cît de cît să nu se deie zmăul. I-o tăiet Călin Nebunul o ureche, ş-o picat o picătură de sînge, ş-o stins focul. Ş-aşa prin întuneric s-o-nceput ei a lupta, şi-n sfîrşit, l-o omorît Călin Nebunul ş-o făcut opt căpiţi de carne.

Acu, ce să facă el? foc nu-i. S-o luat el şi merge aşa supărat prin pădure, ş-o ajuns la un copac nalt şi s-o suit în vîrful lui, ş-o văzut în depărtare o zare de foc. Scoboară el şi se porneşte s-ajung-acolo şi-ntîlneşte un om pe drum.

— Bună noapte!
— Mulţămesc d-tale.
— Da cine eşti d-ta?
— Eu îs De-cu-sară.

Călin Nebunul l-apucă şi-l leagă de-un copac, cot la cot. Mai merge el o bucată bună şi mai întîlneşte un om.

— Bună noapte!
— Mulţămesc d-tale.
— Da cine eşti d-ta?
— Eu îs Miezu-nopţii.

Ia şi pe acela şi-l leagă iar de-un copac. Mai merge el înainte şi mai întîlneşte un om.

— Bună noapte!
— Mulţămesc d-tale.
— Da cine eşti d-ta?
— Eu îs Zori-de-ziuă.

Îl leagă şi pe acela. El i-o legat, că lui i-era frică să nu se facă ziuă.

În sfîrşit, ajunge el acolo. Acolo era o groapă mare ş-un cazan c-o pereche de chirosteie mari, şi-ntr-însul fierbea vo două-trei vaci, şi-mprejurul chirosteielor se cocea o turtă. Şi-mprejurul ei dormeau doisprezece zmei şi două zmeoaice, mamele lor.

Acu, Călin Nebunul ia vo doi tăciuni într-un hîrb şi-un cărbune-n lule şi plecînd, însă, i-a venit aşa o mirozną de bună din demîncat, şi luînd o bucăţică, a curs apă clocotită pe urechea unui zmău, şi el o ţipat straşninc, că toţi s-o trezit şi l-au prins pe Călin Nebunul. Ş-o vrut să-l omoare, şi el o zis:

— Mă rog domniilor-voastre, lăsaţi-mă că sînt om sărac.

Dar ei o zis aşa:

— Dacă tu ne-i aduce pe fata-mpăratului Roşu, noi te-om lăsa.

Da el o zis:

— Da de ce n-o luaţi d-voastră, că sînteţi mai mulţi şi mai tari?

— Da noi sîntem duhuri necurate şi-mpăratul are un cucoş şi-un căţel. Noi, cînd ne-apropiem de palatul lui, cucoşul cîntă şi căţelul bate, şi noi trebuie să fugim. Da tu-i putè mai bine, că eşti om pămîntean.

Da Călin Nebunul, viclean :

— Haideţi şi d-voastră cu mine, că-s eu om pămîntean şi căţelul n-a bate, nici cucoşul n-a cînta.

Da Călin Nebunul se uită şi vede-un voinic ca şi dînsul, legat cot la cot de-un copac; şi cînd o văzut că s-o pornit Călin Nebunul, el s-o smucit straşnic, încît a rămas mînile la copac şi el a fugit.

Şi ei merg, merg, pîn-ce-ajung la poarta-mpăratului. Şi era o poartă mare de fier, că nu era-n stare să treacă nime, afară de Călin Nebunul. Şi el s-a suit pe poartă şi-o zis zmeilor:

— Hai să vă iau cîte pe unul de chică şi să vă duc în ogradă.

Şi lua tot cîte unu şi cu paloşul le tăia capul, pînă ce-o tăiat la toţi. Ş-o intrat în ogradă; da-mpăratul, de grozav zid şi poartă ce-avea, uşile erau toate deschise. Călin Nebunul s-o suit sus pe scări, şi scările erau de aur bătute cu diamant, ş-o intrat în casă, unde dormea fata. Dar era lună ş-o mîndreaţă afară, şi luna bătea în casă, unde dormea fata. Da fata era aşa de frumoasă, decît de nepovestit. Călin Nebunul a sărutat-o şi i-o luat inelul de pe mînă şi s-o dus. Cînd a ajuns la zmeii cei tăieţi, li-o tăiat vîrfurile limbilor la toţi doisprezece şi le-o pus în basma, ş-o trecut poarta şi s-o pornit la drum. A mers pînă ce-a ajuns la cazan. A putut prinde o zmeoaică şi-a tăiet-o, da una a scăpat. Călin o luat pe degetu ista mic turta şi pe celălalt cazanu cu carne, şi-ntr-un hîrb oleacă de foc, şi s-o pornit la drum, ş-o ajuns la Zori-de-ziuă şi i-o dat o bucată de carne ş-o bucată de turtă, l-o dezlegat ş-o zis:

— Hai, du-te!

Mai merge el, ajunge la Miezu-nopţii şi-i dă ş-aceluia o bucată de carne ş-o bucată de turtă, şi-i dă drumul ş-aceluia.

Cînd a ajuns la De-cu-sară, era mai mult mort, de cînd era legat. Îi dă ş-aceluia o bucată de carne şi de turtă şi-i zice:

— Du-te, bre-n pace.

Cînd a ajuns, n-o apucat a aţîţa focul şi soarele acu era sus. Fraţii lui atîta dormise, c-acu-ntrase mai de-un stînjen în pămînt. Cînd s-o trezit, o zis:

— I, Călin Nebun! lung-a mai fost noaptea asta !

Da Călin Nebunul nimica nu le-a povestit din ceea ce s-a petrecut cu dînsul noaptea. A pregătit ei iar să se pornească, ş-o zvîrlit tot Călin Nebunul arcul, ş-o mers şi aşa pîn-la pădurea de aur. Cînd o ajuns acolo, li-o zis Călin Nebunul aşa:

— Fraţilor, voi nu-ţi putea trece-n pădurea asta. Faceţi-vă voi o colibă aici, şi staţi să mă duc eu singur.

Aşa, el s-o pornit. Cînd o ajuns în mijlocul pădurii cei de aur, fata cea mare a-mpăratului făcea de mîncat zmăului ei.

— Bună vreme, fată de-mpărat!

— Mulţămesc d-tale, Călin Nebun. De numele d-tale am auzit, dar a vedea nu te-am văzut. Da fugi, că dac-a veni zmăul, te ucide.

— Da cît mănîncă zmăul tău?

Fata zice:

— Patru cuptoare de pîne, patru vaci fripte şi patru antaluri[1] de vin.

Zice:

— Ia să văd eu de-oi putea mînca.

Se pune Călin Nebunul şi mănîncă toate.

Iacă, vine şi zmăul.

— Bună vreme, cîne de zmău !

— Mulţămesc, Călin Nebun.

— Am venit să iau pe fată. Hai, hai la luptă!

1 Antal — butoi, poloboc.

— Stai să mănînc ceva.

— Da, că, zău, eu ţi-am mîncat mîncarea.

— Cu-atît mai bine, zice, eu sînt uşor şi tu eşti greu.

Şi se iau la luptă şi se luptă, şi-l omoară Călin Nebunul. Pe urmă, zice fetei:

— Rămîi aici, că mă duc să scot cele două surori ale tale.

Şi se porneşte. Ajunge-n mijlocul pădurii cei de argint. Fata cea mijlocie făcea de mîncat ş-aceea. Da el cum a văzut-o, i-a căzut straşnic de dragă.

— Bună vreme, fată de-mpărat!

— Mulţămesc d-tale, Călin Nebun. De numele d-tale am auzit, d-a vedè nu te-am văzut.

Da şi Călin Nebunul era frumos şi fetei i-a căzut drag. Da fata-i zice:

— Fugi, că dac-o veni zmăul, te ucide!

— Da cît mănîncă zmăul?

— Opt cuptoare de pîne, opt vaci fripte şi opt antaluri de vin.

— Adă-ncoace să văd, oi putea mînca?

Şi mănîncă tot. Iacă, vine şi zmăul.

— Bună vreme, cîne de zmău.

— Mulţămesc, Călin Nebun.

— Hai la luptă!

— Stai să mănînc ceva.

— Că eu ţi-am mîncat mîncarea!

— Mi-o fi mai uşor la luptă.

Şi se iau, se luptă şi se luptă, şi-l omoară Călin Nebunul.

Da lui aşa-i era de dragă fata, de-o luat-o cu dînsul la pădurea de aramă. Cînd a ajuns în mijlocul pădurii, ş-aceea făcea de mîncat. Aceea nu-l ştia, da văzîndu-l cu soră-sa, o-nţeles.

— Unde-ţi este bărbatul tău?

— La vînat, Călin Nebun. Da fugi, c-aista te omoară!

— Cît mănîncă el?

—Douăsprezece cuptoare de pîne, douăsprezece vaci fripte şi douăsprezece antaluri de vin.

— Ia să văd, eu oi mînca?

Mănîncă Călin Nebunul, mănîncă, cînd, la un antal de vin, nu-l putea bea, şi-zice-aşa: „Cu atîta-i mai tare zmăul decît mine”.

Iacă, vine şi zmăul.

— Bună vreme, cîne de zmău!

— Mulţămesc dumitale, Călin Nebun.

— Am venit să-ţi iau pe fată.

— Ba pe fată nu-i lua-o.

— Hai la luptă!

— Numai să mănînc ceva.

— Eu demîncatul ţi l-am mîncat.

— Eu oi fi mai uşor, tu mai greu.

— Hai la luptă!

— Hai!

Se luptă, se luptă, cît de cît să nu se deie zmăul. Zice zmăul:

— Hai, eu m-oi face o pară roşă, tu te fă o pară verde.

Da el cu asta a greşit, că para roşă-i mai moale, para verde-i mai tare.

Iacă, trecu pe-acolo o cioară, pe sus, şi-i zice zmăul:

— Cioară, cioară, moaie-ţi aripa ta-n apă şi stinge para asta verde.

Da Călin Nebunul zice:

—Împărate prea-nălţate, moaie-ţi aripa ta-n apă şi stinge para asta roşie.

Cioara, cînd a auzit, ştii d-ta, a urcat-o, îndată s-o dus. După ce-a udat-o, a-nceput a ciupi dintr-însa, ş-atîta sînge a-nceput a curge, de îmblai pînă-n genunchi.

De-acolo, el s-a luat cu fetele şi s-a pornit.

O ajuns în pădurea de aur şi-o luat pe cea mare şi s-o pornit, ş-o ajuns la fraţii lui. Ş-o zis aşa:

— Fraţilor, pe astea două le-ţi lua voi, da asta mijlocie e-a mea.

Şi s-o culcat să doarmă. Şi fraţii s-o sfătuit aşa: ca să-l omoare nu se putea, da să-i taie picioarele, şi să ieie fetele şi să se ducă la-mpăratul, şi să zică că ei le-au scos.

Şi i-o tăiet picioarele cînd dormea, ş-o luat fetele şi s-o pornit. Aşa era de trudit de lupte, încît n-o simţit cînd i-au tăiet picioarele.

În zori de ziuă, se trezeşte el, se vede făr-de picioare. Ce să facă? Da picioarele i le-o luat de acolo, că altmintrelea el le-ar fi pus, că era năzdrăvan. S-o luat el încetişor ş-o intrat în pădurea ast' de aur. A mers vo trei zile şi vo trei nopţi, ş-a ajuns la un palat aşa de frumos, de nu te-ndurai să te uiţi la dînsul. S-o auzit un cînt aşa de jele, de i-o rupt inima.

Se ia el încetişor şi se suie pe scările cele, şi vede acolo pe voinicul ce-şi rupsese mînile la zmei.

— Bună vreme, voinice !

— Mulţămesc d-tale, Călin Nebun, da ce-ai păţit?

Şi el începe a-i spune toate cîte-au păţit.

— Hai să fim fraţi de cruce !

— Hai.

— Da d-ta cine eşti? l-întreabă Călin Nebunul.

— Eu, zice,-s fecior de-mpărat şi pădurile astea au fost toate a tătîne-meu, şi ni le-o luat zmeii; da de cînd ai omorît pe zmei, acu iar sîntem noi în stăpînire; şi eu, pentru că-s făr' de mîni, trăiesc aici. Eu făr' de mîni, tu făr' de picioare, om trăi bine.

Călin Nebunul se prinde cu mînile de gîtul fiului de-mpărat şi se primbla prin pădure. Aşa, într-o zi, aude-un foşnet de frunze. Da fratele lui cel de cruce zice-aşa:

— Eu m-oi apropia încetişor şi ţi-oi da drumul, şi tu prinde cu mînile.

Dîndu-i drumul, prinde pe zmeoaica cea scăpată şi zice aşa:

— Fă-mi mie picioare şi estuia mîni, ori te omorîm.

Şi zmeoaica zice:

— Iaca acolo, ca de-un stînjen de departe, este o baltă; vîrî-te acolo, că-i ieşi cu picioare şi istalalt cu mîni.

Da Călin Nebunul, mehenghi[1] :

— Vîrî-te tu întîi.

— Ei, ba vîrîţi-vă voi.

Da Călin Nebunul rupe o crenguţă verde şi-o moaie-n apa ceea şi-o scoate uscată; şi-o începe-a pumni, că ea o vrut să-i usuce.

— Mă rog, nu mă bate, iacă, este la dreapta altă baltă.

Călin Nebunul vîrî o crenguţă uscată şi-o scoate verde, şi se vîră el acolo şi se scoate cu picioare şi celalt cu mîni. Şi ia şi-o omoară pe zmeoaica, că ştia că-n orice vreme are să-i facă rău.

— De-acu, eu mă duc să-mi caut pe nevastă-mea, da-ntîi hai să mă duc într-un loc care ţi-am spus eu, la fata-mpăratului Roşu.

Şi se iau şi se pornesc. Mergînd ei printr-o pădure aproape de curtea-mpăratului, o cules Călin Nebunul o basma de alune. Ajungînd la poartă, a auzit un vuiet mare. Da ei erau îmbrăcaţi cu iţari şi cu cojoace şi-ncinşi cu chimiri. Da baba cea de la poartă era de-a noastră.

— Bună sară, mătuşă!

— Mulţămesc d-tale, voinice!

— Da ce-i aici, ce s-aude?

— Se mărită fata-mpăratului.

— Da cine-o ia?

— Bucătarul, c-o ucis doisprezece zmei.

Da Călin Nebunul îi zice-aşa babei:

1 Mehenghi — şiret.

— Mătuşă, iacă-ţi dau un căuş de galbeni, să-mi faci ce ţi-oi zice.

Baba s-o uimit cînd o auzit de-un căuş de galbeni:

— Ţi-oi face, voinice.

El a luat basmaua cea de alune. Era basma de-a noastre, neagră, cu floricele pîmprejur, ş-o pus inelu-n mijloc ş-o zis aşa:

— Du, mătuşă, şi pune dinaintea împăratului, măcar că te-or ghionti şi te-or da, vîrî-te aşa cu de-a sila.

Baba s-o dus ş-o intrat cu ghionturi ea acolo, ş-o pus pe masă ş-o ieşit. Cînd i-o dat Călin Nebunul căuşul de galbeni, ea straşnic s-o bucurat, că ea nu cît să-l fi avut în viaţa ei, dar nici nu l-a văzut.

Împăratul, cînd o pus mîna pe basma, alunele o-nceput a durăi pe masă ş-o rămas inelu-n mijloc. Fata o zis:

— Iacă, tată, inelul meu, pe care nu se ştie cum l-am prăpădit.

Împăratul a-nceput a striga:

— Cine-a adus basmaua cu alunele?

Logofeţii a spus că baba cea de la poartă. Degrabă a strigat s-aducă cine-a adus. Se ia Călin Nebunul şi intră. Da mirele, ţiganul, şedea pe trei perini de puf. Cînd a fost Călin Nebunul în pragul uşei, o perină a căzut de sub ţigan. Cînd a fost în mijlocul casei, a picat ş-a doua şi ţiganu-a zis: „Încet, să nu mă tăvăleşti”. Cînd a fost lîngă-mpăratul, a căzut ş-a treia perină, că dă! ţiganului nu i se cădea să şadă.

Zice-mpăratul:

— Cum, voinice, inelul fetei mele a ajuns la d-ta?

— Împărate prea-nălţate! Iaca cum şi iaca cum.

Da ţiganul:

— Ce spui minciuni? că eu am ucis zmeii.

Da Călin zice:

—Împărate, s-aducă toţi zmeii să vezi, este vîrful limbilor?

A adus, şi cu adevărat nu era. Atunci, el le-a scos şi le-au arătat.

Atunci împăratu-a strigat s-aducă calul cel mai bun din grajd, ş-o legat pe ţigan de coada calului, ş-o pus ş-un sac de nuci ş-o dat bici calului. Unde pica nuca pica şi bucăţica din ţigan.

Acu-mpăratul o zis:

— De-acu, voinice, mi-i fi ginere.

Da Călin a zis:

— Ba nu,-mpărate, că mie alta mi-a căzut dragă; da eu am un frate de cruce aici cu mine, tot fecior de-mpărat; s-o ieie acela.

Şi l-o adus, deşi fata ar fi vrut mai degrabă după Călin Nebunul; dar dă, cu estălalt era potrivită. S-o făcut o nuntă straşnică, de-o ţinut vo trei săptămîni; luminăţii, lăutari, ce nu era? Şi de-acolo, o zis Călin Nebunul:

— De-acu, mă duc să-mi găsesc pe-a mea.

Cît plîng ei şi stăruie, da n-a putut să-l potrivească ca să rămînă. S-o pornit. Cînd a ajuns el la casa tătîni-său, era un palat straşnic, ş-un cîrd de porci, şi-i păştea un băieţel ca de vreo şapte ani. Că de cînd îi tăiase picioarele, era ca vro opt ani de zile.

— Bună vreme, băietele!

— Mulţămim d-tale, bade!

— Cine şade-n curţile este?

— Ia, nişte voinici care au luat nişte fete de-mpărat, care le luase zmeii.

— Da cum trăiesc ei, pe care fete o luat?

— Cel mare o luat pe fata cea mare, cel mijlociu o luat pe cea mică.

— Da cea mijlocie?

— Aia a pus-o de păzeşte găinăria.

— Da tu a cui eşti?

— Mama-mi spune că-s a lui Călin Nebunul, cine a mai fi acela?

Da el, cînd a auzit aşa, numai el ştia inima lui, că dă, să ierţi mata, cinstita faţa matale; era a lui.

— Da mă rog, bade, ajută-mi a da porcii-n ocol. Merg porcii, merg, cînd o scroafă nu vrea să intre.

Călin Nebunul a trîntit cu drucu[1] -n scroafă. Ea a-nceput a ţipa straşnic, porcii toţi după dînsa. Decît a auzit ei ş-o ieşit afară, ș-o început a striga care-i acolo de bate porcii? Da Călin Nebunul intră-n ogradă. Ei, cum l-o văzut, l-o cunoscut. Şi s-o sculat îndată şi s-o pus în genunchi înaintea lui:

— Iartă-ne, frate, că ne cunoaştem greşeala.

Da Călin a zis aşa:

— Ba nu, fraţilor. Hai să facem o boambă de fier şi noi să ne punem tustrei alături, ia aşa, cum faci cruce; s-o aruncaţi unul din voi în sus, că-i scurtă, că, pe care-o cădea, acela-i vinovat.

Ş-o aruncat în sus ş-o căzut pe cei doi şi i-o făcut mii de fărîme.

Şi el a făcut o nuntă straşnică... Da el nu era aşa tare la inimă ca să ţie pe-acelea rău, ca aceia pe asta a lui; el tot ţinea ca la cumnatele lui, ş-o făcut un bal straşnic, şi eram şi eu acolo... şi eu am făcut o ulcicuţă de papară şi m-o dat pe uşă afară, de mie mi-a fost ciudă şi m-am dus în grajd şi mi-am ales un cal cu şeaua de aur, cu trupu de criţă, cu picioarele de ceară, cu coada de fuior, cu capul de curechi, cu ochii de neghină, ş-am pornit p-un deal de cremene: picioarele se topeau, coada-i pîrîia, ochii pocneau: ş-am încălicat pe-o prăjină şi ţi-am spus o minciună, ş-am încălicat pe-o poartă şi ţi-am spus-o toată.

---

1 Druc — par.

G. CATANĂ

Povestea lui Pantilie

A FOST ODATĂ, oameni buni şi de omenie, a fost un om şi o muiere săraci, săraci, că n-aveau alta după suflet decît căsuţa în care locuiau şi mînile harnice cu care munceau, ca să-şi ţină viaţa în oase. Pe bărbat îl chema Pantilie şi pe muiere o chema Măria. Într-o zi se duce Pantilie la pădure să-şi aducă un căpătîi de lemne de foc şi, cînd era căpătîiul gata, legat cu o funie de tei, numai să-l ia în spate, se pomeneşte că din văzduh cade ca un fulger o dihanie mare tocmai la picioarele sale. Ce era, mă rog dumneavoastră? Era adecăte un vultur mare, ce căzu din înălţime, şi omul meu văzîndu-l se cutremură în tot trupul lui şi vru să-şi lase căpătîiul şi să fugă, dar n-avu vreme, că vulturul îi zise cu glas de om: nu fugi, omule, mai bine vino de-mi leagă aripa puşcată, ca să se vindece, că şi eu ţi-oi da ţie un lucru, de ţi-o fi de mare folos în viaţă.

Şi Pantilie, milos ca tot omul sărac şi plin de năcazuri, se întoarce, îşi scoate din pozonari o cîrpă, o udă într-un izvor din apropiere, caută o frunză ce ştia că-i bună de leac şi legă astfel aripa bietului vultur. Vulturul îi mulţumi şi-l rugă să vină mîne-zi iară, să-i pună altă frunză. Omul meu vine şi a doua zi şi vine şi a treia zi şi leagă aripa vulturului. A treia zi după ce îi leagă aripa, vulturul se simţi aşa de bine, că putea să zboare. Mulţumi omului şi dîndu-i o pană din coada sa, îi zise: na această pană fermecată, cu ea poţi face ce gîndeşti. Numai una îţi zic, să nu spui muierii tale nimic de puterea acestei pene, ca să nu te căieşti. De nu asculţi de mine, rău va fi de tine.

Şi vulturul se ridică în aripi, ca o boghie de fîn, tot mai sus, tot mai sus, pînă ajunse în nori şi omul nu-

l mai văzu. Atunci Pantilie puse pana de vultur în pălărie, îşi opinti sarcina şi plecă. Dar la marginea pădurii se socoti omul, că totuşi ar fi bine să probeze el puterea penei, dar de va fi cumva... după cum spusese vulturul, nu ştii... doamne fereşte. Cu gîndul acesta se opreşte, lasă jos sarcina, ia pana din pălărie, o privi lung, o închină spre soare-răsare şi zise: dă-mi Doamne, un car cu boi, să nu mai aduc lemne cu crosna din pădure. Şi iată, mirare mare, răsăriră ca din pămînt un car cu doi boi lungi în coarne ca de-un stînjen, de-un drag să cauţi la ei. Şi omul se miră mult de puterea penei, apoi mai zise: dă-mi, Doamne, şi două vaci cu viţei! şi iarăşi răsăriră două vaci frumoase cu doi viţei după ele. Şi Pantilie mulţumi lui Dumnezeu,: puse pana în praşchie, încărcă carul cu lemne, numai fag uscat, legă vacile de leucile dinapoi, se sui în car şi „cea suroni", „hog codălboni", începu a-i mîna către casă, iar viţeii prinseră a zburda pe lîngă vaci şi a boncăni ca doi bici d-ăi spăieşti.

Şi mergea Pantilie în fală cu carul prin sat, iar oamenii se minunau, că nu mai văzuseră aşa boi frumoşi, aşa vaci mari şi pulpoase şi viţei ca două inele.

Cînd ajunse acasă şi văzu şi lelea Mărie ce comoară bagă bărbatul ei în curtea lor, nu mai putea de bucurie şi îi zise:

— Alduit să fii, bărbate, dar cine şi-a făcut milă de noi şi ne-a dăruit cu astă mare bogăţie?

— Nu mai întreba, muiere!

Şi lelea Mărie nu-l mai întrebă nimic pe bărbatul ei, că pricepu ea, că lucru mare se întîmplase. Desprinseră boii, îi legară de leucile dinainte, că grajd nu aveau, aduseră el la boi şi ea la vaci cîte un braţ de fîn, îşi descărcară lemnele şi făcură un foc zdravăn, puseră căldăruşa pe foc, făcură o mămăligă colea ştii numai bună, o acoperi lelea Mărie cu un măsai curat, ca să rămînă caldă, mulse vacile şi mîncară o cină aşa

de bună şi aşa de dulce, ca şi care în viaţa lor nu mai mîncaseră.

Şi omul aduse o pală de fîn în car, muierea aşternu peste fîn o poneavă curată şi se culcară amîndoi în car, iar boii şi vacile fiind şi ei sătui, se culcară şi începură a rumega.

După ce se aşezară la odihnă, zise lelea Măria către bărbatul ei, aşa mereuţ, ca să nu-i audă nime:

— Mă Pantilie, uită-te colo pe cer carul mare cu patru boi înjugaţi la el; să ne ajute Dumnezeu, să vedem şi noi patru boi la carul nostru, că tot mi-a spus mie vrăjitoarea, că noi o să ajungem oameni bogaţi. Numai ştii tu ce, Pantilie, ia spune-mi şi mie, cum făcuşi şi ce lucraşi şi cine fu omul ăla care ne dete astă blagă?

— Ia taci tu, muiere, nu mai întreba! Ştii, aşa mi-e de greu cînd mă întrebi. Lasă, fie de la cine o fi, bine că-i avem...

— Că bine, mă Pantilie, dar uite aşa mi-e şi mie de greu, cînd tu ascunzi de mine ceva, parcă nu ţi-aş fi muiere credincioasă. De atîţia ani că trăim noi laolaltă, m-ai simţit tu vreodată să fi ascuns eu ceva de tine, cum ascunzi tu acum de mine? Aşa că nu? Vezi, asta mă doare pe mine.

— Ştii ce, muiere, bine ţi-i, bine taci, ia lasă-mă în pace cu vorbele tale; toate ţi-am spus şi-ţi spun şi de aici înainte, dar asta, baş! asta nu pot să ţi-o spun, nu pot, şi pace, că nu-i bine de mine, mă pricepi?

Şi lelea Măria îl mai slăbi oleacă, nu mai stărui să-i spună şi durmiră ei aşa bine, cum de mult nu mai durmiseră.

Dimineaţa, cum se crăpă de ziuă, Pantilie mai aduse o sarcină de fîn la vitele sale; se sculă şi lelea Măria, mulse vacile şi plecă apoi cu ele la păşune, iar Pantilie rămase acasă, să mai facă una-alta ce-i trăbuia.

Şi cum rămase Pantilie singur, se duse în căscioara lui să nu-l vadă nime, scoase pana fermecată şi dori să aibă o pungă mare plină de galbeni. Gîndul lui se împlini pe dată, şi nu-şi putea crede ochilor, cînd văzu atîta putere de galbeni noi-nouţi, ce străluceau de-ţi luau vederile.

Apoi mai dori Pantilie ca să aibă o casă cu două rînduri ca la spăii, cu grădină mare, cu grajduri pentru vite, cu cai şi căruţă, cu slugi şi slujnice, ca spăia din satul lor.

Şi minunea minunilor, toate răsăriră ca din pămînt, toate după gîndul lui, şi se mirau şi oamenii din sat de norocul ce a dat peste Pantilie, iar lelea Măria, cînd veni acasă cu boii de la păşune, se miră şi se cruci de ce-i văzură ochii. Nici nu îndrăznea să se bage pe poarta mare, de nu-i ieşea Pantilie înainte şi o chema înlăuntru.

Şi se bucurară oamenii mei de norocul ce a dat peste ei şi trăiră aşa multă vreme.

Hei! dar ştii cum e muierea, limbă de şarpe, curioasă din cale-afară să ştie rostul bărbatului ei, care ce visează noaptea face ziua, tot mereu sta cu gura pe el să-i spună şi să-i spună, în ce-i stă puterea de a le face toate după gînd; dar Pantilie, om cu glavă la cap, nu voia să se lase amăgit de muiere, că ştia el şi auzise şi în biserică şi ca copil în şcoală, că Eva a înşelat pe Adam de a mîncat din pomul oprit şi astfel Dumnezeu i-a scos din rai, de la bunătăţile şi mîndreţele de care nu te mai saturi. Le auzise el toate astea, ba încă şi vulturul ce i-a dat norocul i-a spus să nu se încreadă în muiere şi să nu-i spună toate adîncurile lui. De aceea el mereu zicea către muiere: nu întreba ce şi cum, nu mă tot năcăji, că ţi-am mai spus de cîte ori că muierea nu trebuie să ştie toate ca omul, că ea nu-i cu cruce în cap. Muierea e gură de petice şi de-ţi spun şi ţie, mă tem că fuge norocul de la noi şi ne-o cădea greu, să picăm din mărirea de

acum în năcazul de mai înainte. Nu mai stărui deci pe lîngă mine să-ţi spun, lasă-mă în pace, că-i bine şi de mine şi de tine.

Şi lelea Măria pînă la o vreme nici nu mai îndrăznea să-l întrebe; hei, clar ştii cum zice cîntecul că:

Toate-s trecătoare
Cîte sînt sub soare
şi
După nor vine senin
După dulceaţă venin.

Muierea lui Pantilie, făloasă din cale-afară de norocul ce a dat peste ea, şi fiind acum zburdată şi avînd ce-i trebuie, începu a arunca ochii prin a lume, începu a se sătura de bărbatul ei şi a prinde dragoste cu un fecior din sat, ce tocmai atunci venise acasă din cătănie.

Acesta, dîndu-se pe lîngă lelea Măria, începu a o ispiti, ca de unde şi cum au căpătat ei blaga lor, că ştie că mai-nainte fuseseră oameni săraci.

— Că nici eu nu ştiu, că am tot întrebat pe bărbatul meu, dar nu l-am putut face să-mi spună.

Şi drăguţul ei azi aşa, mîine aşa, şi lelea Măria iar se puse cu gura pe bietul Pantilie să-i spună secretul; dar toate fură zadarnice.

Odată, drăguţul lelei Măria îi spuse verde că dacă nu află de la bărbatul ei şi să-i spună şi lui în ce-i stă puterea de a se îmbogăţi, să ştie că o lasă. Atunci lelea Măria, ca scoasă din minţi, cap de femeie, poale lungi şi minte scurtă, vulpe vicleană, nu se pune de se îmbrăcă frumos şi se culcă în pat, prefăcîndu-se că moare, îşi aprinde luminile la cap şi închide ochii. Cînd vine bărbatul ei acasă, o află întinsă pe pat, gemînd şi se întristează şi el de ce vede. Muierea îi zise, fiind numai ei amîndoi:

— Tu bărbate, am trăit atîţia ani cu tine, ţi-am fost muiere credincioasă, dar tu nu ai fost credincios faţă de mine; eu ţi-am spus toate adîncurile inimii mele, tu însă nu. Acum cel puţin cînd mă vezi că mor, spune-mi secretul tău, ca să nu plec de aici cu gînd rău despre tine, ba mi se pare, că de mi-ai spune mi-ar trece. Deci de mai ţii la mine şi la credinţa noastră, spune-mi, de nu, lasă-mă să mor necăjită şi tu trăieşte fără mine bine şi să dea Dumnezeu să trăieşti mult, ca să vezi cine am fost eu.

Şi lelea Măria începu a plînge şi a suspina.

Şi bietul Pantilie, om şi el, i se muie inima şi crezu că cel puţin acum în ceasul de pe urmă să-i spună secretul şi să nu o lase să plece necăjită de pe această lume, unde au trăit şi au suferit ei laolaltă. Deci îi zise:

— Să-ţi spun, muiere, şi ascultă, nu plînge.

Şi se aşează Pantilie pe scaun lîngă patul ei şi începu:

— Ştii, muiere, cînd am fost la pădure de venii cu boii şi cu vacile, atunci veni la mine un vultur mare şi se rugă de mine să-i leg aripa puşcată; eu i-am căutat o frunză lecuitoare, i-am legat aripa în trei zile una după alta. Vulturul s-a vindecat şi în semn de mulţumită mi-a dat o pană fermecată din coada sa, pe care o am la mine în praşchie. Cu ea pot face ce voiesc, o închin spre soare-răsare şi gîndesc la ce voiesc şi toate mi se fac pe voie.

Şi scoase Pantilie pana din praşchie şi i-o arătă nevestei sale, care îl rugă să pună pana în ciapsa ei, că poate s-o vindeca şi să se gîndească şi el ca să se vindece. Şi Pantilie făcu aşa, o închină spre răsărit şi puse pana în ciapsa nevestei, care pe dată se ridică din pat şi se făcu sănătoasă şi încă mai veselă de cum fusese mai înainte.

Atîta îi trebui nevestei. Ea purtă pana în ciapsă ziua întreagă pînă seara. Atunci îşi chemă ibovnicul şi-

i spuse secretul. Şi plănuiră ei amîndoi ca să scape de Pantilie şi să rămînă numai ei doi la atîta avere ce era la casa lui Pantilie.

Cu ajutorul penei fermecate prefăcură pe Pantilie în cîne, ca să le păzească casa, şi averea şi ibovnicul se mută în casă la lelea Măria şi trăiau lumea albă, că aveau din ce.

Şi bietul Pantilie privea cu jale la ei şi-i vedea îndrăgostindu-se, dar nu avea ce face, el era cîne şi trebuia să stea afară şi să se îndestulească cu cojile de pe masa lor şi să stea în ploaie şi frig, ca vai de el. Se căia el de ce-a făcut, dar acum căieşte-te, ori lasă-te, totuna era.

Ce putea face alta decît începea a urla, de se aprindea curtea de urletul lui. Şi văzînd lelea Măria şi cu ibovnicul ei asta, se luară cu parii după el şi-l gorgoniră să se ducă unde o vrea; şi-l alungară aşa pînă îl scoaseră din sat, dîndu-l înaintea unor copii să-l bată şi să-l omoare. Dar bietul cîne, care înţelegea ce vorbeau ei, fugea cît îl ţineu picioarele, pînă ajunse în munte la o stînă de oi.

Păcurarii, văzînd cînele că vine la ei, îl primiră bine, îi deteră de mîncare şi-l giugiuliră cu atît mai vîrtos, că aveau cîni puţini la stînă şi ursul în toată noaptea venea de fura cîte ceva.

În noaptea aceea ursul încă veni, dar cînele Pantilie, care auzise vorbele păcurarilor şi ştia ce e, îl simţi şi îndată dete de ştire prin lătratul său, că e primejdie, şi săriră păcurarii cu boţile, cu furcile de fier şi cu pistoalele şi cînele ţinu ursul în loc pînă păcurarii îi făcură apa mare.

Şi păcurarii fură voioşi că s-au scăpat de urs şi deteră cînelui mîncare de unde mîncau ei, şi-l iubeau ca pe un frate al lor şi nu l-ar fi dat nici pe o păreche de boi.

Şi se lăţi vestea în ţară, că la curtea împăratului, tot la o lună, vine cine vine, o dihanie mare, cu ciocul

de aramă, cu aripi de fier şi cu gheare de oţel, de stinge toate lămpile, încît se face întuneric beznă şi fură copiii împăratului. Cică a furat pînă acuma doi copii, şi pe al treilea încă se temea împăratul că-l fură. De aceea dete împăratul de ştire că acela care îi va scăpa copilul, va primi de la el un sac de galbeni. Şi păcurarul cu cînele Pantilie merse să apere copilul împăratului de dihania aceea; şi se aşează omul în sobă, iar cînele în soba aceea unde era copilul de împărat.

Şi în noaptea aceea, pe la miezul nopţii, numai ce se pomeniră toţi că vine o dihanie fîlfăind din aripi, de stinse toate lămpile şi se aruncă asupra copilului de împărat.

Atunci cînele cunoscu dihania, că era vulturul din pădure şi-i zise:

— Stai, prietine! ce vrei să faci?

Şi vulturul cunoscu pe binefăcătorul său şi zise:

— Ce e cu tine, de te văd acuma cîne?

Şi Pantilie spuse vulturului păţania sa, şi vulturul îi zise: „Au nu ţi-am spus eu ţie, să nu spui nimic muierii şi să nu te încrezi în ea că te căieşti? Nu m-ai ascultat, acuma sufere, n-am ce-ţi face”.

Şi zise Pantilie iar către vultur:

— De vrei să-mi mai faci totuşi vrun bine, cum ţi-am făcut eu ţie, lasă în pace copilul ăsta şi spune-mi unde sînt ceilalţi doi, ce i-ai furat, ca să-i aduc la împărat.

Şi vulturul îi zise:

— Fiindcă ai fost om bun şi milostiv faţă de mine, iată, te ascult şi-ţi fac pe voie; eu zbor de aici fără a lua copilul, tu te ia după mine pînă la cuibul meu şi acolo afli copiii.

Şi vulturul se ridică în aripi, iar cînele începu a lătra şi se luă după vultur. Atunci stăpînul cînelui şi slugile împăratului se luară după cîne, pînă ajunseră

într-o pădure, chiar în pădurea unde mai întîi dase Pantilie peste vultur.

Acolo aflară cuibul vulturului şi cei doi copii de împărat se jucau şi erau aşa de veseli şi de frumoşi ca doi îngeri. Şi slugile împăratului luară copiii şi-i duseră la împăratul, care dacă îi văzu, nu mai putea de bucurie, că acuma are iarăşi toţi trei copiii. Împăratul în bucuria lui dete stăpînului cînelui trei saci cu galbeni, de tot copilul sacul, iar la grumazul cînelui puse o salbă de bani şi pietre scumpe, precum şi tot felul de medalii de aur şi argint, şi-i ţinu la curtea sa o săptămînă încheiată, cinstindu-i cu mîncări şi băuturi alese. Şi se duse omul cu cînele său acasă, plin de bucurie şi trăi boiereşte, că avea din ce.

Dar cînele fiind astfel împodobit, îşi gîndi el una. Se socoti adică să meargă la nevasta sa, că credea el, că văzîndu-l aşa împodobit cu galbeni şi pietre scumpe, poate se va milostivi şi-l va dezlega din blăstămul acela. Şi merse cînele acasă şi nevastă-sa, văzîndu-l, îl chemă la sine, îi luă salba de la grumaz şi toate podoabele ce le avea şi închinînd cu pana fermecată spre el, îl transformă într-o pupăză şi-l hîşăi p-aci încolo.

Şi bietul Pantilie făcut acuma pupăză, cît era ziulica de mare sta tot în aretul casei şi cînta pu-pu-pu, pu-pu-pu, şi se uita a milă cum se îndrăgostea nevastă-sa cu ibovnicul ei şi trăiau ca în raiul lui Dumnezeu, iar el, sărmanul, el era blăstămat să fie acum pupăză, scuipat de toţi oamenii şi batjocorit de toţi copiii, care strigau aruncînd cu pietre după el:

Pu-pu-pu-pu, pu-pu-pu-pu,
Ce nu mergi vara la lucru,
Numai tot cînţi pu-pu-pu-pu.

Şi şezu bietul Pantilie aşa pupăză vro cîteva săptămîni şi-i veni gîndul să se ducă iară colo în pădure la vultur şi aflîndu-l îi zise:

— Împărate vulture, ştiu-te mai mare peste păsări, iată din cîne mă făcu nevasta pupăză, să mă batjocorească oamenii şi să mă hîşăie copiii; te rog mai învaţă-mă să scap numai o dată şi să mă văd iarăşi om ca mai-nainte, că apoi ştiu eu ce voi lucra.

Şi vulturului făcîndu-i-se milă de bietul Pantilie îi zise:

— Hai cu mine şi eu voi sparge o fereastră de la casă, nevastă-ta şi ibovnicul ei s-or lua după mine, tu bagă-te pe fereastră în sobă, caută la grindă pana de la mine, prinde-o în cioc şi fă ce voieşti cu ei.

Şi se bucură Pantilie şi plecă cu vulturul în zbor şi vulturul sparse cu ciocul său o fereastră; nevasta lui Pantilie şi ibovnicul ei se spăimîntară de dihania aia şi ieşiră afară să vadă ce-i, iar pupăza se băgă în sobă, află pana fermecată la grindă, o prinse cu ciocul şi gîndi să se facă iarăşi om ca mai-nainte şi se făcu aşa; apoi pe nevastă-sa şi ibovnicul ei îi prefăcu în doi boi mari şi graşi.

Şi Pantilie luă boii de funie şi-i duse la primarul satului şi-i zise:

— Domnule primar ! iată părechea asta de boi o cinstesc comunei, fiecare om din sat să lucre cu ei cîte o săptămînă, pînă s-or prerîndi toţi oamenii şi apoi iar să înceapă din nou şi tot aşa pînă s-or prăpădi boii.

Şi mulţumi primarul lui Pantilie în numele satului pentru acest dar şi făcu începutul chiar de la sine, ţinînd boii o săptămînă, căci şi avea mult de lucru, că-şi făcea chiar o casă nouă, şi apoi după şapte zile îi luă alt om, şi apoi altul, pînă se prerîndi tot satul, şi după trei ani de zile iar ajunse rîndul la primar să ia boii, dar acum bieţii boi erau slabi, sărmanii, numai pielea pe ei, şi pedeapsă mai mare ca asta nici că le trebuia bieţilor oameni. Iar Pantilie trăi de aci înainte

fericit, şi-şi povestea păţania sa către toată lumea şi chiar de la el am auzit-o şi eu:

Chiar din gura lui Pantilie
Ce fu om de omenie
De la noi din Bănăţie.
Şi eu spun ca să o ştie
Şi alţi oameni de omenie
Povestea lui Pantilie.

IOAN POP-RETEGANUL

Măr şi Păr

A FOST ODATĂ ca niciodată.

A fost un împărat şi o împărătească, care cu toate că erau trecuţi cu anii, nu aveau nici un copil de care să se bucure, care să facă să le treacă de necazuri, să mai uite de suferinţele vieţii acesteia căci, ca şi acum, atunci încă erau suferinţe. N-aveau nici un copil pe care din dragoste părintească să-l dezmierde, împodobindu-l ca pe un copil de împărat şi sărutîndu-l ca pe un singur copil la o casă părintească.

Toate acestea ar fi fost şi ar fi trecut, dară durerea cea mai mare era că nu avea cine să moştenească scaunul împărătesc, avuţiile cele multe, căci avea împăratul multă blagă, multe scumpeturi, din care să fi mîncat cu lingura şi tot nu s-ar fi gătat în veci. Dară ce plăteau toate, dacă nu avea cine să le folosească?

Şi astă durere cît de greu, totuşi mai trecea: de una însă erau mai îngînduraţi ca de toate, şi aceea era că li se stinge sîngele, săminţia lor.

Oh! doamne ! şi mare era lucrul acesta.

Cînd îşi aduceau bieţii aminte de aceasta, plîngeau ca nişte copii mici. Cum să nu? Cum să nu aibă năcaz şi suferinţe, cum să nu-l ajungă jalea pe oricine, cînd ştie că n-are cine să-l cînte, cine să-l plîngă cu adevărată durere la moartea lui, şi cine să-l pomenească cu sfinţenie după aceea?

Nu însă numai ei erau supăraţi, tot poporul din împărăţia lor era pătruns de durere văzînd că se stinge seminţia împăratului; şi vai, ce oameni buni erau, şi împăratul şi împărăteasa, ca şi o bucată de pîine! Nu era om în întreaga împărăţie căruia să nu-i fi făcut un bine, nu era sărac pe care să nu-l fi ajutat;

nu era bolnav, la care împărăteasa să nu-i trimită ceva bun îndată ce auzea de boala lui.

Toate acestea erau prea mult de la un împărat şi chiar pentru asta era în jale toată împărăţia, văzînd că neamul bun de oameni se împuţinează.

Se temea ca nu cumva să deie peste vrun neam rău de oameni, care tocmai aşa să le amărască zilele, precum le-a îndulcit împăratul de acum.

De-a mai avea copil a trecut nădejdea, căci erau bătrîni.

*
* *

Într-o zi, trecînd peste un pod, văzu împărăteasa în apă un peşte foarte frumos, deci îi zise împăratului:

— Uită-te, împărate, în apă, ce peşte frumos! Acela ar fi foarte bun de prînz, îmi e şi dor de peşti proaspeţi, căci de mult nu am mîncat; la cel din apă mi se dă.

Se uită şi împăratul şi văzu peştele. După ce ajunse acasă, dete poruncă pescarilor ca să prindă vreo cîţiva peşti de care văzuse. Cîţi pescari au fost în oraş şi în apropiere, toţi s-au dus să împlinească porunca împăratului cît de grabă. Căutară mult timp, dară degeaba s-au trudit, căci numai unul au aflat de felul acela cum spusese împărăteasa, dară totuşi era destul ca să-i treacă împărătesei de dorul peştilor.

Bucătăreasa, o ţigancă, se şi puse îndată să pregătească din acel peşte o mîncare cît se poate de bună, îşi adună toată iscusinţa, ca să poată face o bucătură care să-i placă împărătesei. Cînd era mai fript, gustă de sare, dar cu toate că a pus destulă, era ca şi cînd n-ar fi pus, mai puse deci şi gustă iar, dară nici acum nu era sărat deplin şi a treia oară puse şi mai gustînd o dată o află bună.

Acum putea să o ducă împărătesei care tot aştepta să se frigă odată. Mîncă împărăteasa, iar

oasele le dete la o căţea. După cîtva timp băgară de seamă, atît împărăteasa cît şi bucătăreasa, că au pornit grele: căţeaua se vedea a fi prins căţei. La nouă luni de la mîncarea peştelui, împărăteasa a născut un copilaş frumos, pe care l-a numit „Măr”. Îşi poate închipui orişicine bucuria împăratului, a împărătesei şi a întregului popor.

Bătrînii aveau la cine să se îmbucure, pe cine să sărute, era cine să le urmeze în împărăţie şi cine să le moştenească averile, iară poporul acum nu se temea că se va stinge neamul cel bun.

*
* *

Tot în ziua aceea mai cătră seară născu şi bucătăreasa un copil, pe care îl numi „Păr”.

Căţeaua puiase încă de mult şase căţei, tot unul ca altul de frumoşi; acum erau mari.

Tot din braţe-n braţe creştea Măr, copilul împăratului; cînd era la mamă-sa, cînd la tată-său; dară nici Păr, copilul bucătăresei încă nu se lăsa de crescut şi cu toate că Măr era ţinut mai bine şi mai odihnit ca Păr, care trebuia, după ce mai crescuse, să ajute mamei sale, totuşi era unul ca şi altul, parcă ar fi fost chiar gemeni şi la un cost.

Împărătesei nu-i plăcea aceasta şi s-a gîndit mult, cum să facă, ca să se cunoască bine copilul ei din al bucătăresei, dară ce a gîndit să facă, a lăsat pe alte timpuri.

După ce au trecut de opt ani, au început a merge la vînat; şi-au împărţit cîinii cei şase de la căţea; Măr i-a numit pe ai lui: Florian, Cioban şi Frunză-de-măgheran, iar Păr i-a numit: Bujor, Rozor şi Cetina-Brazilor; cînd de ici, cînd de colea, săgetau cu arcurile lor cîte ceva şi duceau la părinţi. Odată fiind iară amîndoi în pădure la vînat, s-au făcut fraţi de cruce, jurîndu-şi dragoste vecinică.

După ce s-au făcut fraţi de cruce, Măr nu a mai vrut să poarte veşminte de cele scumpe, ci numai de acelea de care avea şi Păr, apoi părinţii ce nu ar fi dat pentru iubitul lor, care acum nu era copil, ci voinic, i-a făcut şi lui Păr tot aşa veşminte frumoase ca şi lui Măr.

Acum chiar nu se puteau cunoaşte unul de celălalt. Nu era nici un semn prin care să se deosebească unul de altul. Pînă acum, cînd baremi de pe vestminte se cunoşteau, mai putea suferi împărăteasa, dară acum nu. De multe ori vrea împărăteasa să-şi dezmierde feciorul cu cîte un sărutat şi săruta pe al bucătăresei; de mai multe ori vrînd să-şi ţină feciorul cu cîte ceva mîncări mai bune, chema pe al bucătăresei. Îşi puse dar de gînd, că neapărat îi va face vreun semn lui Măr, de pe care să-l cunoască.

Odată venind iară amîndoi de la vînat, împărăteasa îşi cunoscu odrasla, căci o strigă: „mamă”. Ea îl chemă la sine şi cu un fier ce l-a ars în foc îl înfieră la mîna dreaptă. Ca şi un leu răcni Măr, cînd simţi că e înfierat, şi zise:

— Mamă, mi-ai mîncat norocul! Fără noroc voi fi deci în lume şi pînă atunci nu mă odihnesc, pînă ce nu-mi capăt iar norocul, căci fără noroc nu pot sta. Vă las cu Dumnezeu!

Împăratul şi împărăteasa cînd auziră aceste cuvinte ale fiului lor leşinară de durere, îl rugară să nu se ducă, dar toate rugăciunile lor, a lui Păr şi a întregului popor, fură zadarnice. El răspundea:

— Mă duc ca să-mi împlinesc cît mai iute viaţa cea fără noroc... să îmi cîştig iarăşi cea cu noroc.

Cînd plecă, fratele său de cruce Păr îl petrecu cale de două zile şi îl rugă ca baremi lui să-i spună adevărat pentru care pricină se duce, căci se temea să nu-i fi părut rău, pentru că el, fecior de împărat, s-a făcut frate de cruce cu un fiu de bucătăreasă.

— Frate, să mă crezi, răspundea, mama mi-a mîncat norocul, eu nu le-am spus lor, dară trebuie să mor, tu însă cînd vei vedea pe marama aceasta, pe care ţi-o dau acum, trei picături de sînge, să ştii că am murit, vino şi mă caută, căci de mă vei afla, iară voi fi cu noroc, dară pînă atunci nu.

Şi-i dete o maramă.

— Atunci, frate Măr, nu te las: acum voi veni şi eu cu tine, că dacă vei da de vreo nenorocire, atunci îndată să te pot scoate.

— Lasă-mă, frate, rogu-te, să mă duc şi vină de mă caută, cînd va fi de lipsă.

Se sărutară şi se despărţiră.

Măr, însoţit de cei trei cîni ai lui, a mers prin o pădure pînă unde se văzuse o licurire de foc. Acolo erau nişte păcurari la oi.

— Bună seara! zise Măr.

— Să ai noroc, străinule! răspunseră păcurarii, dară şezi cu noi aici pe butucul acesta, căci ştim că eşti ostenit.

— De ostenit nu sînt ostenit, căci numai de astă dimineaţă călătoresc. Dară faceţi bine şi îmi daţi puţină apă să beau, căci nu mai pot de sete.

— Apă nu avem, răspunseră păcurarii, dară îţi dăm să bei zăr, de care bem şi noi.

Beu dară zăr de care n-a mai beut niciodată şi-i plăcu, totuşi însă nu putu să nu întrebe, pentru ce nu au apă.

— Ei, frate, răspunseră păcurarii, aici în apropiere se ţine un zmeu, care bea toată apa din izvorul nostru, vitele ni se împuţinează, că le mănîncă şi el, dar şi mor de sete. Am vrut să mergem de aici, dar nu ne lasă, ci precum am zis, nu se odihneşte pînă ce nu ne va mînca pe toţi. Precum vedem, ne sînt numărate zilele, şi ale noastre şi ale tale, căci nu te va mai lăsa să te duci de aici, cum nu ne lasă nici pe noi.

— Voi cerca să mă lupt cu el, dacă nu vor putea face cîinii mei nimic cu el.

— Şi te-ai încumeta să-ţi cerci puterile cu el?

— De cînd eram de 8 ani, toată ziua cu cîinii mei am fost la vînat, am omorît ca copil urşi cu ajutorul fratelui meu, dară acuma că-s voinic să nu încerc cu un zmeu? Am nădejde în cîinii mei, ca şi în mine.

Nici nu gătă bine vorba, cînd auziră o zbierătură în pădure de care vitele şi cînii păcurarilor aşa s-au înfricoşat, încît toate s-au strîns grămadă la un loc.

— E aici zmeul, ziseră păcurarii, iară ne duce cîteva vite.

Atunci voinicul îşi strigă cînii lîngă sine şi merseră cătră zmeu; cînd era aproape de zmeu, care arunca foc din gură, îi zise:

— Nu fi aşa turbat, focul din gură-ţi nu-mi strică, numai mă încălzeşte, căci nu mi-e frică de tine.

— Cine eşti tu de-mi stai în cale? întrebă zmeul, doară nu eşti tu Măr sau Păr cu cînii lor.

— Eu sînt, răspunse voinicul, dară ce ai tu cu oamenii aceştia de omenie, de nu le dai pace să trăiască de pe o zi pe alta?

— Vreau să trăiesc şi eu bine, mai ales azi, cînd te voi mînca şi pe tine cu cînii-ţi cu tot, zise zmeul.

— Aşa? răspunse Măr ; îşi strigă apoi cînii: Na, Florian! Na, Cioban ! Na, Frunză-de-măgheran ! Prindeţi-l şi ţineţi-l!

Numai aceasta o aşteptară şi cînii: îndată săriră la el şi-l prinseră de grumaz. Măr se duse şi îi tăie capul. Trupul l-a dat la cîni, iară capul l-a ars şi oasele le-a pisat tot praf şi praful l-a suflat în vînt. Bucuria păcurarilor era nespusă de mare, căci acum nu aveau de cine se teme. Îşi puteau prăsi vitele în tihnă. Îi mulţumiră foarte şi-l rugară să primească dăruinţă jumătate din vitele de la ei. Măr nu s-a învoit nicicum, dară numai aşa scăpă de ei, făgăduindu-le că le

primeşte cînd se va întoarce. După aceea îşi luă rămas bun de la ei şi plecă.

A mers iar o bucată bună de vreme, pînă ce într-un tîrziu a ajuns într-un sat; a tras la o muiere bătrînă şi a rugat-o de conac peste noapte. Bucuros l-a primit bătrîna, căci era primitoare de străini, ca românul. Cînd înseră, Măr scoase din traistă ce biet a fost vînat şi s-a rugat de bătrînă să facă bine să-l lase să-şi gătească cumva carnea de vînat.

Bătrîna a luat-o şi a pregătit-o ea. Cînd gîndi Măr că acuma va fi friptă carnea, zise către bătrînă:

— Mamă! dară de unde aş putea cumpăra puţină pîne de-aici, eu nu ştiu rîndul; nu ai face bine să te îngrijeşti dumnia-ta? Iată aici cîţiva bani.

— Oh, dragul meu! foarte bucuros ţi-aş da eu şi nu te-aş lăsa să-ţi cheltuieşti banii, căci un călător are lipsă de bani, dar, zău, n-am şi nici nu vei putea căpăta la noi. Căci crede-mă, dragul meu, nici noi de mult nu mîncăm pîne. Aici în pădure este un taur sălbatic, care ne strică toate bucatele, şi care rămîn încă le lăsăm noi pe cîmp să se strice, fiindu-ne frică de acel taur. Din pricina aceea nici nu punem pe cîmp nimic de vreo cîţiva ani, ci trăim şi noi ca vai de noi; de dus, iar nu ne-ar place să ne ducem din satul acesta, căci aici ne-am născut. Multe nenorociri s-au întîmplat şi cu oamenii, căci pe care l-a văzut numai, n-a mai scăpat de coarnele şi de picioarele acelui taur sălbatic. Vei mînca carnea şi fără pîne, cum mîncăm şi noi ce, biet, avem.

— Cum puteţi duce fără pîne? întrebă Măr.

— Vai de traiul nostru, răspunse baba.

— Apoi fii bună, mamă, şi-mi spune despre taurul acela ce ştii. Unde se ţine? Cînd vine? Cum ştiţi că vine? Mare e? Şi altele, din care aş putea cunoaşte mai bine acel taur.

— Lasă-l năpustului, zise bătrîna, să te ferească Dumnezeu să nu-l cunoşti, ci să fii totdeauna ocolit de

el. Dar dacă vrei să ştii, iată-ţi spun. E un taur mare, cu părul sur, cu două coarne de cîte o jumătate de stînjin de lungi şi de largi, şi c-un ochi în frunte şi cu dinţii ca la porcii cei sălbatici, aşa spun care l-au văzut mai de-aproape. Se ţine aici în pădurea de lîngă sat, şi pe cîmp, mai ales acum cînd e iarbă verde pe cîmp, mai mult e acolo decît în pădure. Apoi cînd e aci-l cunoaştem după zbierătura lui cea urîtă, prin care ne dă de ştire să nu mergem nici unul afară din sat, că apoi e capăt de acela care se duce.

— Unde l-aş putea întîlni? întrebă Măr.

— Ba să te ferească Dumnezeu; şi ce te-ar duce păcatele să-l întîlneşti?

— Aş vrea să-l omor.

— Poate ţi-ai urît zilele.

— Ba aş vrea eu să-i iau zilele.

— Lasă-te, dragul meu, de aşa gînduri, căci cu aceia nu se poate lupta nimeni, au cercat oamenii de la noi, s-au dus mulţi, satul mai tot cu furcoaie, cu topoare şi cu coase, dar abia jumătate s-au întors vii, pe ceilalţi i-a omorît.

— Eu totuşi mă încred în cînii mei.

A cinat, apoi i-a făcut bătrîna pat şi s-a culcat de s-a mai odihnit, căci s-a fost ostenit. Dimineaţa s-a sculat, s-a îmbrăcat, şi-a săturat bine cînii şi s-a gătat de plecat. Mergînd pe cîmp, Măr nu văzu nimic, se întoarse deci către pădure şi-atunci auzi o zbierătură puternică. El îşi strigă cînii:

— Na, Florian! Na, Cioban! Na, Frunză-de-măgheran! Să staţi tot lîngă mine.

Nu trecu mult şi iată vine taurul cel cu ochi în frunte. Ţinea drept către el. Atunci el luă arcul, îşi îndreptă săgeata şi-l nimeri tocmai în ochi, de-i scoase ochiul. O zbierătură puternică dete taurul din pricina durerii ce avea din pierderea ochiului; coarnele şi le împlîntă în pămînt şi scotea pămînt ca şi cu lopata. Atunci iar strigă Măr:

— Na, Florian! Na. Cioban! Na, Frunză-de-măgheran! Pe el, căci eu vin!

Şi-l prinseră cînii şi-l spintecară, iar cînd ajunse Măr acolo nu mai trebuia nimica, decît să-l lase în grija cînilor, căci şi-a fost scos limba. Lăsă cînii să se sature şi se întoarse în sat. O mulţime de oameni îl aşteptau în capătul satului, care, înştiinţaţi de bătrînă şi de zbieretul puternic al taurului, ieşiră să vadă ce s-a întîmplat.

— Fugit-a taurul? întrebară oamenii.

— N-a fugit, răspunse el, şi n-a mai fugi, căci l-am omorît. Uitaţi la gurile cînilor cum s-a sîngerat în el.

Plecară deci cu toţii să vadă mort e taurul, care atîta pagubă le-a fost făcut. Oamenii nu mai încetară de-a veni, căci s-a întins ca fulgerul vestea că un străin a omorît taurul. Cînd văzură taurul mort, mulţimea toată s-a strîns împrejurul lui Măr, se puseră în genunchi şi voiră să-i mulţumească. Dar el zise:

— Luaţi-i capul şi-l ardeţi, iar trupul trebuie îngropat în pămînt, ca nici poveste să nu mai fie de el. Atunci merse la taur, îi tăie capul şi-l dete la oameni, iar ei merseră toţi în sat şi făcură ceea ce le spuse Măr. Făcură apoi şi-o petrecere şi-şi petrecură toţi. După petrecere l-au întrebat oamenii pe Măr, cu ce sînt datori pentru că a omorît taurul?

— Cu nimic, răspunse Măr.

— Numai aşa nu te lăsăm, trebuie să primeşti ceva de la noi, strigă mulţimea, îţi vom da bani cîţi vei putea duce.

— Fraţilor! le zise el, eu acum nu merg acasă, ca să-mi fie de ceva folos banii voştri, ci cînd mă voi întoarce, va fi alta; acum nu pot să primesc nimic, dar chiar nimic.

Ascultară oamenii şi nu-l mai îmbiară. Şi iar a mers multă lume împărăţie, pînă a ajuns într-un oraş.

Chiar pe la amiazi ajunse şi fiindu-i foarte cald, se băgă într-o casă, ca să ceară puţină apă, ca să-şi astîmpere setea. În casă era numai o muiere bătrînă, care la rugarea lui ca să-i dea apă, răspunse:

— Oh! dragul meu, bucuros ţi-aş da, numai să fie în casa mea, dar nu e nici o picătură. Aici în oraşul nostru e numai o fîntînă, în care este un balaur cu şapte capete. Acesta tot la o jumătate de an cere cîte o fată, pe care o vrea el, iar oraşul trebuie să-i dea, căci de nu, nu ne dă apă. Acum chiar fata împăratului a cerut-o; împăratul, fiindcă o are numai pe ea, nu ar vrea s-o dea, a şi cercat s-o schimbe, dar balaurul a cunoscut că nu-i aceea şi acum nu vrea să ne mai dea apă, pînă nu-i va da fata împăratului. De cinci zile nu am băut şi aşa nu o mai putem duce. Poate azi, aşa era vorba, o va da împăratul, că n-are încătrău. Nici noi n-avem ce face, dacă sîntem aşa de nefericiţi.

— Dar frumoasă e fata împăratului? întrebă Măr.

— Dar încă cît de frumoasă! Parcă ar fi ruptă din soare! Nu e mai bătrînă decît de vreo şase-şaptesprezece ani, cu părul galben ca de aur. Dar apoi ce buneţă, ce inimă are, nime nu ştie şi nici nu-şi poate închipui, numai acela care a putut să vorbească vreodată cu ea. Destul de rău ne pare şi nouă, de mai că ni se rupe inima, căci numai pe ea o are împăratul şi ar fi pagubă mare dacă s-ar stinge neamul împăratului, că e neam milostiv, dar n-avem ce face, aşa ne-a rînduit Dumnezeu, bag seamă.

— Ei! dar nu e nimeni să poată omorî pe acel balaur?

— Oh! doamne, răspunse bătrîna, dar cine s-ar putea împotrivi cu acea bidiganie spurcată? Nu se poate apropia nimeni, căci îndată-l trage în fîntînă. Apoi cine ar putea lupta cu şapte capete înveninate? Se zice că dacă i-ar tăia cineva un cap, îndată alte trei i-ar răsări în locul celui tăiat.

— Iată, aici am puţină carne, ce am vînat în pădure, fii bună şi lasă-mă să o frig, să mănînc şi să odihnesc puţin, apoi mă duc să văd şi eu ce balaur se ţine în fîntînă şi ce fîntînă e aceea.

— Ţi-o frig eu, dragul meu; vom merge mai mulţi acolo, căci, precum ştiu, chiar azi îşi va aduce împăratul fata.

— Voi cerca să-l omor, zise Măr.

— Ba lasă-te de aceea socoteală, căci nu vei putea şi atunci mai tare se va mînia balaurul pe noi şi nici după ce îi va da împăratul fata nu va vrea să ne mai dea apă; lasă să petrecem după cum ni-e ursita.

— Să mănînc şi să mă odihnesc oleacă numai, apoi fie ce-a fi, tot cerc; cînii mei mult îmi vor ajuta, dar şi eu lor.

Atunci bătrîna fripse carnea şi o puse înaintea lui Măr, care mîncă cu poftă, fiind tare flămînd. Tot ce a rămas, carne friptă şi nefriptă, dete cînilor. După ce mîncă se puse să odihnească, însă nu putu să doarmă, căci gîndurile îi umblau tot pe la fata împăratului. Văzînd că tot nu poate să se odihnească, se sculă, îşi luă cînii, încinse sabia şi plecă la fîntînă.

Acolo, cînd ajunse, văzu o mulţime de oameni, care aşteptau să vină fata împăratului. Se băgă şi el în mulţime. Nu mult însă stătu, căci iată veni dintr-o parte o trăsură, toată îmbrăcată în negru, din care, cînd se opri, se scoborî o fetiţă frumoasă, de gîndeai că e înger, scoborît din cer. Păru-i galben, lăsat pe spate, faţa-i gingaşă, ochii cei vineţi, buzele subţiri şi roşii o ridicau peste celelalte zidiri ale lui Dumnezeu, de pe pămînt.

Cum se coborî din trăsură, o înecă plînsul şi cu ea plîngeau toţi oamenii. Ţi se rupea inima văzînd-o pe sărmana fată cum îşi aştepta moartea. Nu mai putu sta pe picioare, leşină şi căzu pe pămînt. Cînd văzu aceasta, Măr nu mai putu răbda, ieşi din popor, chemă cînii cu el, se duse la fată şi-i zise:

— Scoală, cocoană! nu te teme! că eu nu te voi lăsa să te omoare balaurul.

Atunci ea-şi ridică capul şi, văzîndu-l aici, zise:

— Cine eşti tu de mă batjocoreşti, sau îţi pui viaţa pentru mine?

— Eu sînt, dragă, un străin, care din nenorocire am ajuns aici şi văzînd ce este, voi cerca să te scap...

— O să-ţi pui viaţa, zise fata, lasă-mă, du-te de-aici, scapă-ţi baremi viaţa ta şi nu gîndi la mine, la o nenorocită, ale cărei minute din viaţă sînt numărate.

— Fără tine nu mă duc; mai bine mor! fu răspunsul scurt al lui Măr,

— Apoi, de ce ţi-ai pune viaţa pentru mine? întrebă fata.

Atunci Măr nu mai ştiu ce să zică. Într-un tîrziu zise:

— Nu mai întreba; nu este iertat şi nu o să murim nici unul, căci trebuie să trăim şi să fim fericiţi.

Poporul adunat văzînd acestea zicea: „Ce om străin poate fi acesta, de vorbeşte cu atîta cutezare, ca şi cînd nu i-ar fi frică de balaur, sau e un voinic viteaz şi atunci poate că scapă fata împăratului şi ne mîntuieşte şi pe noi de nefericirea aceasta, ori că este un smintit!” Cînii neîntrerupt se preumblau în jurul stoborului fîntînii, rîcîind cu picioarele în pămînt şi schilăind, parcă ar fi ştiut că acolo este ceva. Măr îi întreba pe oameni:

— Ce semne se văd, cînd iese balaurul afară?

— Ies stropi din fîntînă, ziseră oamenii.

— Atunci, draga mea, pune-ţi capul la mine în poală şi odihneşte-te puţin, căci rămîn eu să priveghez.

Ea-şi puse capul la el în poală şi fiind ostenită şi suferind mult, îndată adormi. De la un timp cînii începură a ţilăi şi hămăi. El trezi atunci fata de împărat, căci gîndea că o să fie ceva, şi îi zise să meargă mai încolo. Nici nu greşi cu gîndul lui, căci

abia se duse cu cîţiva paşi mai încolo, şi ieşiră cîţiva stropi din fîntînă. El îşi chemă cînii lîngă el şi-şi pregăti sabia. Poporul cît a fost adunat, tot a fugit. Odată ieşi un cap de balaur din fîntînă. Măr se repezi şi-l reteză, din acela însă se făcură trei capete, dar cînii apucară fiecare cîte un cap; el tăie vîrfurile limbilor şi le băgă în buzunar, dar deodată din acele capete ieşiră trei şerpi, cu care însă avură ce face cînii, îi sfîşiară în bucăţi. Al doilea cap, cînd ieşi, iarăşi nu avu răgaz şi îl reteză, tot aşa făcu cu al treilea, al patrulea, al cincilea şi al şaselea, pe toate le reteză. Făcîndu-se apoi din ele cîte trei, cînii le apucau pe cîte unul, Măr tăia vîrfurile limbilor, care ieşeau la cîte un şarpe, iar cînii îi sfîşiau pe rînd. Cînd ieşi al şaptelea cap, încă-l reteză, dar din acela nu se făcură numai trei capete, ci nouă, din care se făcură nouă şerpi mari. Trei din ei îi apucară cînii şi-i sfîşiară, mai rămăsese încă şase, care săriră toţi la capul lui Măr să îl apuce în toată clipita. El călcă cu picioarele doi, cu mîna apucă alţi doi, dar mai rămaseră doi, care săreau şi mai turbat asupra lui Măr. Ce să facă el atunci? Nu se gîndi mult, îi apucă şi pe aceştia şi cu o vitejie uimitoare se luptă cu ei, pînă ce cînii gătară cu cei mai denainte; atunci Măr slobozi pe rînd şi pe ceilalţi şerpi, pe care încă îi sfîşiară cînii, încît n-a mai rămas nici urmă de înfricoşatul balaur. După ce gătă, mai aşteptă Măr o bucată bună de vreme să vază, că poate tot o să mai iasă ceva, dar spre bucuria lui nu mai ieşi nimic. Atunci scoase apă din fîntînă cu o vadră şi beu el, îi dete fetei şi chemă şi pe oameni, care cu mîinile încrucişate se uitau la cele ce s-au întîmplat. Veniră şi ei şi beură pînă ce se saturară. Fata împăratului atunci luă pe după cap pe Măr şi îi zise:

— Mi-ai scăpat viaţa; de nu erai tu, eu nu aş mai fi pe pămînt. Eşti voinic de care nu s-a mai pomenit.

El zise:

— De nu te scăpăm, nici eu nu mai trăiam, neputîndu-te să te uit în veci...

Veni apoi poporul la el şi îi mulţumi, pentru că l-a scăpat de năcaz, nemaiavînd grijă de-aici înainte de balaur să-i cîştige tot la o jumătate de an o fată. Mai înşiră apoi vîrfurile limbilor, care erau 27 la număr, pe o aţă, puse steag alb pe trăsură, sui fata împăratului în ea, se sui şi el, apoi chemă şi cînii la picioarele lor şi plecară către curtea împăratului. Ajungînd acolo, găsiră pe împăratul şi împărăteasa leşinaţi de durere pentru pierderea fiicei lor. Dau să le vorbească, dar în deşert, căci nu aveau cu cine: împăratul şi împărăteasa nebuniseră. Curtenii înainte erau supăraţi pentru una, acum erau supăraţi pentru alta. Nu se puteau deci îmbucura din destul pentru scăparea fiicei, erau însă supăraţi că împăratul şi împărăteasa sînt în aşa stare, încît le era în primejdie viaţa.

Iute chemă Măr toate babele din oraş să le întrebe ce ar fi de făcut, ca să se scoale împăratul şi împărăteasa. Şi au venit babele şi au cercat cu cîte de toate: descîntat-au, vrăjit-au, bosconit-au, tămîia-tu-i-au, dar toate nu au folosit nimic. Veni în urma o babă, foarte bătrînă, se uită la împăratul şi la împărăteasa pe-o parte şi pe alta, apoi le-a descîntat cu inimă de şoarece mestecată cu usturoi, dar nici aceasta n-a folosit nimic. În urmă zise:

— Împăratul şi împărăteasa nu se pot scula pînă nu se vor spăla cu apă adusă de la „zîna de piatră”.

— Unde-i zîna de piatră? întrebă Măr.

— E foarte departe, dragul mamei, peste nouă ţări trebuie să meargă cineva, dacă vrea să ajungă acolo.

— Apoi bună va fi apa aceea? întrebă din nou Măr.

— Va fi foarte bună, chiar şi morţii se pot scula cu ea. Aşa mi-a spus mama şi aşa trebuie să fie, dar

pînă acum nimeni n-a putut străbate pînă acolo, cu toate că s-au dus foarte mulţi şi nu s-au mai reîntors.

— Într-adevăr este zînă de piatră? Cum curge apa? Şi pentru ce se poate merge aşa de greu acolo? întrebă iar Măr.

— Acea fîntînă ştiu bine că este, apa curge la picioarele unei zîne de piatră, iar pentru ce se poate ajunge aşa de cu greu, eu nu pot să-ţi spun; atîta ştiu, că împărăţia aceea e a unei zmeoaice bătrîne, care a avut trei feciori.

— Eu plec să aduc de-acolo puţinică apă, să scol pe împăratul şi împărăteasa, zise Măr.

— Ba să nu te duci, dragă, îl întrerupse fata, căci te vei pierde p-acolo şi eu rămîn singură; nici părinţii nu mi se vor scula, nici tu nu vei veni şi apoi va fi vai de mine.

— Nu te teme, iar vin, răspunse Măr.

— Lasă-l să meargă după apă, zise fratele cel mic al împăratului, care gîndea că dacă va merge Măr acolo, nu se va mai întoarce, iar frate-său împăratul şi cumnată-sa împărăteasa vor muri şi el va rămîne singur împărat.

Se şi gătă Măr de cale, luă un cal din stavă, cînii lui, paloşul împăratului şi sabia de-acasă şi plecă. Cu lacrimi în ochi îl petrecu fata împăratului pînă la marginea oraşului. Acolo el o sărută şi o mînă acasă zicînd:

— Du-te, dragă, acasă şi mă aşteaptă.

— Te voi aştepta, scumpul meu, orişicît, zise ea.

Merse Măr multă lume şi împărăţie, cu gîndul la norocul ce l-a fost pierdut cînd l-a înfierat mumă-sa, dar care pînă acum nu l-a lăsat; se temea că acum va da de rău... Se gîndea şi la fata împăratului şi-atunci uita toate năcazurile, ba nici de moarte nu-şi mai aducea aminte, numai să ajungă iar la ea cu veste bună. Iată că ajunse cu seara odată la un loc unde se vedea „zîna de piatră”. Cugeta că mai bine să se

odihnească puţinel pînă dimineaţa, cînd apoi va lua apă şi va pleca cu ea spre casă. Se puse deci sub un copac şi făcu foc şi vru să frigă nişte carne ce a fost vînat-o în pădure. Înserase bine cînd le gătă aceste şi abia îşi putu întoarce în frigare carnea de vreo cîteva ori, cînd auzi un glas din copac.

— Vai, că frigu-mi-e, mor de frig.

Se uită în sus şi văzu o babă bătrînă în copac. Ca om milos ce era, zise:

— Scobori, babă, de te-ncălzeşte.

Ea iar zise:

— Vai, că frigu-mi-e, mor de frig.

— Scobori, babă, de te-ncălzeşte, zise iar Măr.

— Vai, că frigu-mi-e, mor de frig, zise a treia oară baba.

— Dar scoboră şi te-ncălzeşte, să nu te aud văietîndu-te, zise Măr răstit.

— M-aş scoborî, dar mi-e frică de cînii tăi, zise baba.

— Nu te teme, pînă voi fi eu aici, nu-ţi vor face nimic.

— Ba mă tem, numai na, fii bun, trei peri din capul meu şi ţipă peste cîni.

— Bine.

Ea luă trei peri din cap, îi aruncă jos şi zise încet, încît el să n-o audă:

— Lanţ peste cînii tăi!

Atunci se scoborî şi se puse lîngă foc şi iar zise :

— Vai, că mor de foame.

— Fa-ţi de mîncare, zise Măr.

Baba — şi luă o broască, o împlîntă în frigare, o puse lîngă foc să se frigă, pe care atingînd-o de carnea lui Măr, zicea:

— Cine frige broasca, va mînca carnea şi cine frige carnea va mînca broască.

— Taci, babă spurcată, zicea Măr, şi nu-ţi tot atinge broasca de carnea mea, că te dau cînilor mei să te mănînce.

— Te mănînc eu pe tine! răspunse baba, precum ai mîncat tu pe cei trei feciori ai mei.

Atunci ca muşcat de şarpe sări sus Măr şi strigă către cîni:

— Na, Florian! Na, Cioban! Na, Frunză-de-măgheran! Prindeţi-o şi-o faceţi tot fărîmi, nimic să nu mai rămîie din ea.

Cînii nici nu se mişcau, căci erau lănţuiţi peste tot trupul cu perii din capul babei. Prinse sabia, dar nu avea putere să o scoată şi nemaiavînd nici alte puteri în trup, baba îl mîncă, iar inima i-a aşezat-o într-un buştean.

Păr, rămînînd acasă, în toată ziua privea năframa de la frate-său Măr. Odată privind-o, văzu trei picături de sînge pe ea şi zise:

— Oh! săracu frate-meu Măr, e mort, mă duc să-l caut.

Şi-şi luă rămas bun de la mumă-sa, de la împăratul şi împărăteasa, care de cînd se pustii Măr îl ţinea ca pe fiul lor.

Îşi chemă cînii şi plecă. Merse multă lume împărăţie, pînă ce ajunse la locul unde erau păcurarii.

— Bine că ai venit, ziceau păcurarii pînă nici nu se apropie bine de ei, de mult te-am aşteptat, hai de-ţi ia ce ţi-am făgăduit, pentru că ne-ai scăpat de năcaz.

— De ce năcaz? întrebă Păr.

— De zmeul care l-ai omorît.

— Oh! fraţilor, răspunse Păr, nu eu l-am omorît, ci fratele meu, care a trecut pe-aici şi acum a murit: mă duc să-l caut, doar voi putea da de el.

— Ce mare pagubă că a murit, căci a fost om bun ziceau păcurarii.

— Dumnezeu să te îndrepte în calea în care ai plecat, iar cînd vei veni înapoi, să vii şi pe la noi.

Se duse mai încolo, multă lume, pînă ajunse în satul unde omorîse frate-său Măr pe taurul cel sălbatic.

Acolo fiind ostenit şi sosind pe înserate, se băgă la bătrîna şi ceru cortel pentru noapte.

— Cum să nu-ţi dau, zise bătrîna, că doar dumniata ne-ai făcut binele cel mare cînd cu dihania cea de taur!

— N-am fost eu, zise Păr, a fost frate-meu care a murit şi mă duc să-l caut, doar voi da de el undeva.

— Unde a murit?

— Nici eu nu ştiu, tocmai pentru aceea mă duc să-l caut.

— Pagubă de el, căci era un suflet de om bun: Dumnezeu să-ţi ajute să-l poţi afla.

Stete noaptea aceea la bătrînă, iar dimineaţa îşi luă rămas bun şi plecă mai departe.

Merse iar multă lume împărăţie, pînă ajunse în oraşul cu fîntîna. Acolo se băgă la bătrîna la care fusese şi frate-său Măr şi se rugă să-i dea cortel pentru noapte.

— Eu îţi dau bucuros, dar fost-ai la împăratul?

— La ce împărat?

— La împăratul nostru, căruia i-ai mîntuit fata de moarte şi-ai slobozit fîntîna, omorînd balaurul.

— Ce balaur?

— Poate că ţi-ai uitat de balaurul care l-ai omorît şi de fata împăratului, pe care o ai mîntuit de moarte şi care acum te aşteaptă cu dor, să vii odată de la „zîna cea de piatră”; sau nu dumnia-ta eşti acela şi atunci greşesc eu?

— N-am fost eu acela, ci frate-meu, care a murit; acum mă duc să-l caut; dumnezeu ştie, da-voi de el undeva ori ba?

— Unde a murit?

— Nici eu nu ştiu, tocmai pentru aceea-l caut.

— Oh! Cum sameni cu el, fie iertat şi mîie pe unde-a înserat, căci bun suflet de om mai era; pe fata împăratului era s-o ia de soţie; nu mergi pînă acolo?

— Nu merg, numai fii bună, spune-mi cum s-a întîmplat de a omorît balaurul şi cum s-a cunoscut cu fata împăratului ?

Îi spuse bătrîna toate cum s-au întîmplat şi i-a spus şi de „zîna de piatră” la care s-a dus.

— Ce fel de zînă de piatră e aceea? întrebă Păr.

— Eu nu ştiu, dacă vei vedea vei şti, numai grijeşte să nu paţi ca fratele dumniei-tale.

Noaptea dormi acolo, iar dimineaţa plecă. Merse prin oraş, dar cu faţa astupată, ca să nu-l mai cunoască nimeni. La marginea oraşului văzu o casă, care era să se huruie de veche. El se gîndi: „Precum văd, aici şade cineva şi i se huruie casa, iar de reparat nu şi-o poate. Tot atîta cu cîteva minute, mă duc s-o proptesc cu un lemn.” Se duse la casă şi puse un lemn, ridicînd cornul picat. Cînd era să plece, ieşi din casă o muiere bătrînă, era Sfînta-Duminecă, care îl strigă înapoi zicînd:

— Vino încoace, omule, vino!

Se duse, îl băgă în casă, îl puse pe scaun şi îl întrebă:

— Unde mergi?

— Am avut un frate, răspunse feciorul, cu numele de Măr, pe mine mă cheamă Păr, frate-meu s-a dus în lume şi precum am auzit, s-a dus la zîna de piatră după apă, ca să spele pe împăratul şi împărăteasa spre a se însănătoşa. Acolo, de bună seamă, a pierit, căci pe năframa ce mi-a lăsat-o, s-au ivit trei picături de sînge. Mă duc să-l caut.

— Oh! dragul meu, acolo şi tu piereai, dacă nu te-ai fi abătut pe la mine. Eşti bun la inimă, pentru că mi-ai proptit casa de nou, şi fratele tău a fost bun om, dar adîncit în gînduri, nu s-a uitat în lături şi aşa ca toţi care au trecut p-aici şi nu au dat de mine, nu s-au

mai întors. Ţi-am spus că eşti bun şi toţi oamenii buni trebuie să aibă ceva răsplată, un viitor frumos te aşteaptă. Ascultă dar ce-ţi spun eu: a fost odată un împărat, care avea numai o fată. Împărăţia lor era mare şi puternică, se putea măsura cu toate împărăţiile. Lor nu le-a fost destul că le-a dat Dumnezeu o fată, ci ar fi dorit să aibă un fecior, care să moştenească împărăţia şi avuţia lor; pentru aceea totdeauna cîrteau... Cînd a crescut fata mărişoară, ba încă şi cînd se juca în colb, a avut destui peţitori, dar împăratul nu a vrut s-o dea, zicînd că lui îi trebuie împărat în loc. Pe-aici se ţinea o zme-oaică bătrînă, care avea trei feciori, pe care i-a omorît fratele tău Măr, pe unul în chip de zmeu, pe altul în chip de taur şi pe al treilea în chip de balaur; acea zmeoaică ceru fata pe sama feciorului ei cel mai puternic, acela care a fost în chip de bălaur în fîntîna din oraşul nostru, dar, fireşte, împăratul nu s-a învoit... n-a cerut de la nimeni vreun sfat, ci numai de capul lui a lucrat. A pornit cu oaste contra zmeoaicei pentru îndrăzneala care a avut-o cînd a cerut fata. Zmeoaica cum a făcut, cum n-a făcut, ce a vrăjit, ce n-a vrăjit, destul că a omorît pe împăratul, pe împărăteasa şi pe toţi oştenii lui, iar fata a făcut-o piatră, chiar cînd era la izvor. A fost foarte frumoasă fata aceea şi pentru aceea se cheamă „zîna de piatră”. Poate ursita a voit ca pînă va fi rămăşiţă de zmeoaică aceea, zîna de piatră să nu se mai mişte de-acolo, ci tot de piatră să fie. Acum cei trei feciori ai ei sînt omorîţi, mai este bătrîna în viaţă, care a omorît pe fratele tău. De vei avea grijă, o vei omorî şi-atunci folosind ce-ţi va spune bătrîna zmeoaică, vei învia pe fratele tău, vei învia şi pe fata cea de împărat, o vei lua de soţie şi vei fi împărat peste împărăţia aceea. Norocul fetei că zmeul în chip de balaur a pierit de sabia fratelui tău, că luînd pe fata împăratului de-acolo niciodată nu i s-ar fi gătat neamul şi rămăşiţa. Eu am fost la împăratul, de le-am

spus că e bună apa de la „zîna de piatră”, cu toate că acea apa e ca şi celelalte, gîndind că fratele tău, ca un om bun şi credincios ce l-am cunoscut, se va abate pe la mine şi după sfaturile mele va dezlega de vrăjituri pe acea nenorocită de fată omorînd zmeoaica, dar am văzut că el aceea n-a făcut-o, dar a şi păţit-o cu negîndirea lui. Zmeoaica i-a ţipat păr din capul ei, ca el să-l ţipe peste cîni, el aşa a şi făcut, iar ea cu vrăjiturile ei, cu părul ei a legat cînii ca şi cu nişte lanţuri; lui i-a luat puterea şi aşa l-a prăpădit. Te vei duce şi te vei feri de aceasta....Iată, eu îţi dau nişte picături, acestea bîndu-le nu se va lega de tine nici o vrăjitură. Acum te du, căci azi fiind ziua mea, eu trebuie să merg la biserică.

Plecă Păr mulţumit pentru îndreptare şi gîndind la ceea ce zisese Măr către mamă-sa, cînd l-a înfierat; acesta era norocul care i l-a mîncat mamă-sa, căci şi-a uitat să facă o faptă bună şi din aceea a provenit toate nenorocirile lui şi mai în urmă moartea. Ajungînd şi el în aşa loc de unde se vedea „zîna de piatră”, un dor fierbinte-l cuprinse. I se părea departe locul pînă acolo să vadă pe aceea care îi este ursita lui. Totuşi gîndi că fiind înserat, să rămînă sub un copac şi să se odihnească pînă dimineaţa, ca aşa în ziua următoare mai bine să se poată lupta cu zmeoaica, dacă va fi lipsă de aceea.

Se duse tocmai sub copacul unde fusese frate-său, făcu un foc bun şi vru să-şi frigă carnea ce a fost vînat-o prin pădure. Cînd întorcea carnea în frigare mai bine auzi din copac glasul:

— Vai, că frigu-mi-e, mor de frig.

Se uită în sus şi văzu o babă în copac. Îndată ştiu cine e, deci zise:

— Scobori, babă, de te încălzeşte.

Baba iară zise:

— Vai, că frigu-mi-e, mor de frig.

— Da scobori-te şi te încălzeşte, să nu te aud văitîndu-te, zise Păr, făcîndu-se răstit.

— M-aş scoborî dară mi-e frică de cînii tăi, zise baba.

— Nu te teme, zise Păr, pînă voi fi eu aici, nu-ţi vor face nimic.

— Ba mă tem, răspunse baba, numai fii bun, na trei peri din capul meu şi aruncă peste cîni.

— Bine.

Ea luă trei peri din cap, îi aruncă în jos şi zise încet, ca el să n-o audă:

— Lanţ peste cînii tăi.

El luă perii şi-i băgă în foc. Însă ea simţi putoarea şi zise:

— Ai aruncat perii în foc, mă înşeli, poate ţi-e frică, un june voinic de o biată babă rătăcită şi ascunsă aici de fiarele sălbatice.

— Ba nu mi-e frică. Na, Bujor, ce ţi-ai băgat coada în foc de-ai pîrlit-o! Coada cînelui s-a pîrlit, nu perii tăi.

Ea crezu: se scoborî jos, se puse lîngă foc şi zise:

— Vai, că mor de foame.

— Fă-ţi de mîncare, zise Păr.

Baba luă o broască, o împlîntă în frigare, o puse pe foc să se frigă, şi pe care atingînd-o de carnea lui Păr zicea:

— Eu mănînc carnea şi tu broasca.

— Taci, babă spurcată, şi aibi grijă, nu atinge broasca ta de carnea mea, căci ţi-o arunc în cap.

Iar atingea broasca de carnea lui Păr şi zicea:

— Eu mănînc carnea şi tu broasca.

— Taci, babă spurcată, zicea Păr, şi aibi grijă de nu tot atinge broasca ta de carnea mea, căci te dau la cînii mei să te mănînce.

— Te mănînc eu pe tine, cum am mîncat şi pe frate-tău.

Atunci ca muşcat de şarpe sări Păr în sus şi strigă către cîni:

— Na, Bujor, na, Rozor, na, Cetina-Brazilor! Prindeţi-o şi mi-o ţineţi!

Îndată săriră cînii, unul o prinse de grumazi, altul de picioare şi altul de mîni. Atunci zise Păr:

— Afurisită-ţi fie mumă-ta, te învăţ eu pe tine! Unde-i frate-meu?

— Lasă-mă, că ţi-l dau, răspunse baba, e aici la copacul din dreapta, vezi-i cînii acolo.

— Haide iute şi mi-l arată.

— Du-te la buşteanul acela, scoate inima din el, te du cu ea spre dreapta şi vei găsi lacul zînelor, pune-i inima jos şi fă formă de trup de om din pămînt pe lîngă inimă, spală-l cu apă din lac şi va învia.

Aşa şi făcu, se duse, făcu ceea ce zise baba, şi învie frate-său Măr.

— Vai, că mult am dormit, zise Măr.

— Ai fi dormit tu pentru totdeauna, de nu veneam eu, şi îi spuse în ce umblase şi cîte păţise şi ce ştiuse.

Atunci zise Măr:

— Cît de bine că are cineva un frate credincios ca tine, îţi mulţumesc, că m-ai scos din nenorocul în care m-a băgat mama.

Vorbind, ajunseră la zmeoaica, care era tot în ghearele cînilor. Măr îi zise:

— Unde sînt cînii mei?!

— Iată acolo, arătă zmeoaica, sînt dezlegaţi.

— Na, prindeţi-o şi cînii mei! Florian, Cioban şi Frunză-de-măgheran. Păr zise:

— Babo, cum să înviez „zîna de piatră”?

— Este acolo dedesuptul ei un cui de fier, acela să-l scoţi şi apoi învie, zise zmeoaica.

— Ai grijă, frate Măr, zise mai încolo Păr, să nu faci nimic, că poate n-a fi spus drept şi cînd mă reîntorc să o aflu încă aici!

— Bine, frate. Plecă Păr, ajunse la zîna de piatră, beu apă din izvor şi scoase cuiul dedesupt. Piatra din ce în ce se schimba în carne şi în oase, pînă în urmă se făcu o fată frumoasă, ca şi care n-a mai fost sub soare.

— Vai că mult am dormit, zise.

— Ai fi dormit în veci, de nu te sculam eu.

Văzînd ea un june înaintea ei, se înspăimîntă şi zise:

— Cine eşti tu?

— Eu sînt acela care din blăstămul zmeoaicei te-am scos.

— Unde-i zmeoaica?

— Zmeoaica e aci, mai încolo, îndată o să-i curm zilele !

Ea căzu leşinată în braţele lui.

— Nu te teme, dragă, zise el, nime nu te va scoate din braţele mele, a mea vei fi, şi o sărută cu dragoste.

Ea se trezi din leşinul în care căzuse şi zise :

— Dacă m-ai scos, a ta voi fi.

Merseră înapoi şi ajungînd la zmeoaică, zise Păr către cîni:

— Na, Florian, na, Cioban, na, Frunză-de-măgheran!

— Na, Bujor, na, Rozar, na, Cetina-Brazilor! Toată fărîmi să o faceţi!

Cînii o şi prinseră şi o făcură toată praf, nu mai rămase schiamătă din ea. Capul i-l arseră. Încă tot atunci noaptea au mers la curtea fetei celei schimbate din stîncă, acolo toţi au cunoscut-o de pe chipul ei, care era pe păretele casei unde dormea ea. Tot oraşul, care o aştepta de mult, îi veni înainte să o vadă şi a întrebat-o:

— Unde ai fost atîta timp?

— Am fost moartă, răspunse ea, dar junele acesta m-a înviat, omorînd zmeoaica, vrăjmaşa noastră.

— El să ne fie dară împărat!

S-au logodit fiind de faţă şi Măr, şi au plecat cu toţii la oraşul unde era fata împăratului, pe care o scosese Măr de la balaur. La marginea oraşului se uită Păr să vadă căsuţa stricată, dar nu văzu. Deci zise către Măr :

— N-ai văzut aici o căsuţă?

— Ba mi s-a părut că am văzut, dară nu m-am uitat la ea.

Atunci spuse Păr toată istoria cu casa aceea...

Ajungînd la împăratul, el şi împărăteasa s-au fost sculat şi îl aşteptau pe Măr. Au spus toate cîte au păţit, au făcut apoi logodnă şi au mers cu toţii la tata şi mama lui Măr şi la mama lui Păr.

O! ce bucurie mare a fost pe toată împărăţia.

Au făcut apoi un ospăţ ca acela! Măr a luat de soţie pe fata de împărat ce o scăpase din gura balaurului, rămînînd la tatăl său; iară Păr a luat cu sine pe mamă-sa, pe bucătăreasa, şi cu logodnica lui se duse acasă în împărăţia acesteia; a făcut apoi şi el ospăţ, şi a rămas împărat. Măr împăratul şi Păr împăratul au trăit apoi şi mai departe ca doi fraţi şi dacă n-au murit, şi astăzi trăiesc.

Cine crede, să se ducă să vază.

Stan Bolovan

ZICE CA ERA ODATĂ un om, om cu stare şi cu socoteală, după cum să mai află şi astăzi cîte unul ici-colea; el îşi avea vituţele sale, moşioara sa, căsuţa sa, cu un cuvînt avea ce-i trebuia. Un năcaz însă avea şi el, ca toţi oamenii, că bag seamă, om fără nici un năcaz şi iarnă fără frig nu se poate.

Năcazul şi supărarea lui era aceea că n-avea copii. Şi să ruga bietul om zi şi noapte, să ruga în coate şi în genunchi să-i dăruiască D-zeu copii, dar în zadar, că tot nu i să împlinea rugarea. Era cît pre aci să piardă şi nădejdea, ba-şi făcuse şi cîntec:

Doamne, Doamne!
Mult zic Doamne,
D-zeu gîndesc că doarme
Cu capul pe mînăstire,
Că de mine n-are ştire.

Odată, cum mergea el gîndindu-se la bucuria oamenilor cu copii şi la nefericirea lui, să întîlneşte cu D-zeu şi cu Sf. Petru.

— Dar unde mergi, măi omule? îl întrebă D-zeu.

— O, doamne! Mă duc să mă prăpădesc de năcaz, răspunse omul.

— Şi ce năcaz ai, omule? Spune-mi ce doreşti? Căci eu îţi pot împlini orice poftă a ta. Ce-ai vrea ca să ai?

— Copii, doamne! Copii aş vrea să am!

— Şi ce ai mai vrea să ai?

Iar Stan, că aşa-i era numele, răspunse şi-a doua oară că copii ar vrea să aibă.

— Te mai întreb o dată, omule — zise D-zeu: ce-ai mai vrea tu să ai?

Iar Stan răspunse şi a treia oară că copii ar vrea să aibă.

— Bine — zise D-zeu — copii să ai, după cum ai cerut tu.

Şi să duse Stan acasă; adecă, ce să vezi? Şi casa, şi curtea îi era plină de copii; nici mai mulţi, nici mai puţini, decît o sută de copii află el acasă, care toţi îi ziceau tată şi-i cereau de mîncare. Acum, dă-le, Stane, de mîncare, dacă ai de unde! Să puse omul meu pe gînduri: cu ce să hrănească atîta amar de copil? Vîndu tot ce avu pe lîngă casă şi cumpără tot fărină[1] , apoi să duse în lume să le cîştige hrană.

Mergînd el prin aceasta sîcretă de lume, mare, ajunse seara la o stînă, lîngă o pădure mare. În staur[2] erau cîteva mii de oi, iar în comarnic vreo doisprezece păcurari, unul mai lat în spate decît celălalt.

— Bună seara, feciori! zise Stan întrînd în comarnic.

— Să fii sănătos, bade! răspunseră ciobanii, apoi îi puseră scăuneciu să şadă, ca la om strein, şi începură a vorbi mai de una, mai de alta, pînă Stan le spune că el a luat lumea în cap să cîstige mîncare la cei o sută de copii. Păcurarii încă-i povestiră că lor le merge bine, că oile au păşune destulă, dar s-a învăţat un trăsnit de zmeu, şi în toată noaptea fură cîte trei oi.

— Oh — zice Stan — şi voi nu vă puteţi apăra de el?

— Nu, răspunseră păcurarii.

---

1 Fărină — făină.

2 Pe la Reteagm zic staur şi nu staul la ocolul acel încungiurat cu lese ori cu gard, unde stau oile; iar comarnic zic la alcătuiala aceea în care şade personagiul stînei: baciu, păcurarii etc. (n.c.)

— Haidaţi să ne tocmim: ce-mi daţi să vă mîntuiesc de el?

Şi să tocmiră să-i dea a treia parte din toate oile, dacă va fi harnic să alunge pe zmeu de la turmă.

Acum, să puse Stan la pîndă în staur, în mijlocul oilor, de bună seamă, după ce cinară un balmoş păcurăresc. Colo, către miezul nopţii, veni zmeul şi dă să intre în staur, dar Stan îi strigă răstit:

— Mai încet, mă, ce vrei să faci?

Dară foruitul[1] de zmeu rîse cu hohot şi zise:

— Cine eşti tu, care vreai să mă opreşti să nu intru în staur?

— Eu sînt Stan Bolovan care mănînc petri şi carne de zmeu, dar tu cine eşti?

— Eu sînt zmeul; dar dacă tu zici că mănînci petri şi carne de zmeu, hai să ne cercăm puterile.

— Nu-mi pasă, zice Stan, să vedem dară care din noi va putea stoarce apă din piatră?

Şi apucă zmeul un bolovan mare şi tot îl sfarmă în mînă, da nu ieşi pic de apă din el; atunci apucă Stan un bruş[2] de caş ce-l avea în traistă şi cum îl strînge, începe a-i curge zărul printre degete.

— Noa, vezi, zmeule, aşa să faci tu, dacă eşti tare!

Iar zmeul răspunse:

— Cunosc că eşti mai tare decît mine; dar ştii ce? hai la noi slugă, că mama de multă vreme tot cearcă, doară va afla o slugă tare ca tine.

— Ei bine, zise Stan, şi ce simbrie îmi vei da pe un an?

— Eu, răspunse zmeul, îţi dau o desagă de bani de aur.

Tîrgul fu gata. Stan întră în comarnic la păcurari şi le spuse că de zmeu i-a mîntuit pe vecie, dar ei să

---

1 Foruit — afurisit, blestemat.

2 Bruş — bucată, cocoloş.

facă bine şi să ducă partea lui de oi la el acasă, să nu-i moară copiii de foame, că el a intrat în slujba zmeului pe un an de zile. Păcurarii se legară că-i vor duce oile acasă pînă într-una, ceea ce şi făcură, că vedeau cu cine are de lucru, iar Stan merse cu zmeul acasă. Pe atunci, anul era de trei zile.

Cînd ajunseră acasă, aflară pe mama zmeului cu trei căldări cu apă fierbinte, ca să opărească oile ce le va aduce zmeul. După ce intrară în casă, spuse zmeul bătrînei, numai la ureche, ca să nu mai tragă nădejde de oi, că acum fu Stan Bolovan la stînă, care-i aşa de tare, de scoate apă din piatră.

— Şi cine e acela Stan Bolovan? întrebă zmeoaica.

— Iată! l-am băgat slugă pe un an, aci e.

— Bine, zise zmeoaica, bine; să vă cercaţi puterile, să văd care sînteţi mai tari.

Şi să apucă zmeul să-şi arunce buzduganul cel de nouăzeci şi nouă de măji, cale de-o poştă. Apoi, zice către Stan:

— Noa, Stane, haidaţi după buzdugan şi să vedem, tu pînă unde-l vei putea arunca?

— Să cercăm, zise Stan, dar să ne luăm merinde baremi pe trei zile, că eu vreau să-ţi arăt ce pot!

Şi-şi luară merinde şi să puseră la drum, şi du-te, du-te pînă deteră de buzdugan. Acolo, Stan nu mai putea de obosit, deci să puse să şadă pe buzdugan.

— Dar ce faci, Stane, întrebă zmeul, nu mai dai?

— Ba dau îndată, răspunse Stan, numai aştept oleacă pînă ce trece luna, să n-o nimeresc cumva s-o stric, ori să-ţi rămînă buzduganul pe-acolo, că chiar în lună am un frate faur; de ţi-l prinde, ştiu că nu-l mai vezi.

— Ba, zise zmeul, decît să faci atîta pagubă mai bine lasă că dau eu şi pentru tine.

— Cum vreai, zise Stan.

Iar zmeul luă buzduganul şi-l aruncă îndărăpt acasă.

O zi era trecută.

Seara, spuse zmeul mamei sale toată întîmplarea şi să mirară grozav de puterea lui Stan cea mare.

A doua zi, îi mînă zmeoaica după apă. Fiecare luară cîte o piele mare de bivol, cusută ca burduful, că în de acelea aduceau apă, alte vase n-aveau. Cînd ajunse la fîntînă, zmeul umplu peile amîndouă cu apă şi dă să plece. Dar Stan zise:

— Ho! ho ! cine să care atîta apă în toate zilele? Dacă-ţi sînt slugă, voi să te slujesc pe dreptate.

Şi scoase Stan cuţitul din şerpar şi începu a brăzda locul în giurul fîntînei.

— Ce faci, bre? întrebă zmeul.

— Ce să fac? zice Stan, voi să duc toată fîntîna o dată!

— Ba lasă-te, zise zmeul, mai bine duc eu şi burduful tău, numai nu strica fîntîna, că o avem de la moşi-strămoşi.

— Cum voieşti, zice Stan, numai să nu zici că nu te slujesc pe dreptate.

Două zile trecură. Seara iar povesti zmeul mamei sale de toată întîmplarea, şi să mirară amîndoi de puterea lui Stan.

A treia zi, îi trimise zmeoaica după lemne; după ce ajunseră la pădure, zmeul rupse un copaci din rădăcină şi dă să plece către casă. Stan, însă, tot lega la viţe de curpen una de alta, să facă — drag doamne! — funie din ele şi să facă nu ştiu ce lucru mare cu ele.

— Ce faci, Stane? întrebă zmeul.

— Ce să fac? răspunse Stan, doară numai n-am nebunit să merg cu vreascuri acasă, ca ţiganii; eu vreau să duc cu o cale toată pădurea ca să nu zici că nu-s slugă pe dreptate!

— Ba, zice zmeul, una ca aceea n-o fi, să scoţi tu din pămînt astă dragă, de pădure toată o dată; mai bine duc eu şi pentru tine un copaci!

— Cum vreai, zice Stan, numai să nu zici că nu te-am slujit pe dreptate!

Şi luă zmeul încă un copaci în spate şi mergea gîfîind către casă, iar Stan, îndărăptul lui, mergea duhănind ca un domn.

Trei zile trecură, anul era împlinit.

Veni rîndul să-i dea o desagă de galbini. După cină, însă, zise zmeoaica, către zmeu:

— Mă, de noi nu va fi bine de scapă din casa noastră cu zile Stan; mergi la noapte, cînd doarme, şi-l loveşte cu buzduganul chiar în frunte, auzitu-m-ai? Chiar în frunte, să piară, că şi de-atîţia bani ce-i dăm îmi pare rău, dar mai rău îmi pare de voi şti că scapă sănătos, din casa mea, c-atunci nu mai cutezăm a ieşi de-aci de frica lui.

Stan ascultase la uşă, dar nu să înspăimîntă, ştiind că zmeul e prost ca mezul nopţii. Deci merse în casa lui şi culcă în pat un butuc mare de lemn; apoi, după ce-l acoperi bine cu ţolul, să băgă sub pat. Colo, către mezul nopţii, vine zmeul şi dă de vreo cîteva ori cu sabia în butuc, crezînd că s-a văieta de durere ; apoi mai în urmă, dete cît putu de tare cu buzduganul şi merse voios la mumă-sa.

— Noa, da omorîtu-l-ai?

— L-am şters dintre cei vii, răspunse zmeul.

Adecă dimineaţa, spre mirarea lor, Stan se scoală în-tinzîndu-să şi căscînd o gură de gîndeai că vrea să-i soarbă.

— Dar cum te hodinişi astă-noapte, Stane? întrebă zmeoaica.

— Mulţam de întrebare, stăpînă, bine, numai cît am visat ca şi cînd m-ar fi muşcat nescai pureci şi parcă preste frunte mi-a trecut un şoarece.

Şi nu să puteau destul mira de tăria lui; deci, zise zmeoaica:

— Te-ai purtat bine, fătul meu Stane, ţi-ai împlinit anul foarte omeneşte, acum aci ţi-e simbria, o desagă de galbeni, poţi merge acasă şi să-i foloseşti în pace.

Dar Stan bine vedea că zmeul cu mumă-sa îi duc frica, deci zice hotărît:

— Eu gîndeam că baremi doi-trei ani să slujesc la voi, să am cu ce merge acasă la copilaşi; numai cu atîta agonisită, ce voi ştie eu face cu o sută de copii? Băgaţi-mă slugă baremi pe un an încă.

Dar zmeul cu mumă-sa atîta frică ştiau de Stan, încît se hotărîră a-i da şi două, şi trei părechi de desagi cu galbini, numai să să vadă scăpaţi de el ; deci, zise zmeul:

— Stane, îţi dăm două părechi de desagi pline cu galbini, numai mergi şi ne lasă-n pace.

Dar Stan nu să învoi.

— Auzi, Stane, zise zmeoaica, îţi dăm trei părechi de desagi plini cu galbini, numai fii bun, du-te şi ne lasă în pace, că nu mai avem lipsă de slugă.

Stan să cugetă puţin, apoi zice:

— Fie, dacă-mi daţi trei părechi de desagi plini-plinuţi cu galbini de aur, atunci plec, dar să mi-i şi ducă zmeul pînă la mine acasă.

Şi să învoiră. Zmeul luă trei părechi de desagi plini cu galbini în spate şi merse după Stan. Dar zmeul aşa greu sufla de greutatea poverii, încît, cînd sufla, Stan mergea fuga înainte, ca suflat de un vînt pogan; cînd trăgea zmeul răsuflarea, Stan iar venea îndărăpt, tras de răsuflarea lui. Tot merge zmeu şi tace mult timp, dar o dată nu să poate răbda să nu întrebe pe Stan:

— De ce fugi tot înainte şi vii iar îndărăpt?

Iar Stan răspunse:

— Să pot, aş zbura pînă acasă, dar văd că nu te poţi ţine de mine, şi-mi vine să mă întorc la tine şi numai una să-ţi dau cu pumnul în frunte, să te învăţ cum ai de mers pe drum, cînd eşti cu mine pe cale.

Zmeul tremura şi mergea după Stan.

Cînd erau aproape de casa lui Stan, ieşiră toţi copiii în calea lor, zbierînd de foame.

— Ce zic copiii aceia? întrebă zmeul pe Stan.

— Iată, răspunse Stan, copilării de-a lor, zic c-ar mînca carne de zmeu.

Atunci zmeul aruncă desagii jos şi... du-te, copile!

Ce-o fi spus la mumă-sa nu mai ştiu, atîta ştiu că, din minuta aceea, copiii lui Stan nu să mai văietau de foame. Mulţi din ei vor fi murit de-atunci, că doar e de mult, dar care n-au murit încă, aceia şi azi trăiesc.

I. C. FUNDESCU

Spaima zmeilor

A FOST ODATĂ ca niciodată, dacă n-ar fi, nici că s-ar povesti, cînd peştii cei mici înghiţeau pe cei mari, şi lumea le zicea tîlhari.

A fost odată un împărat tare şi mare. După ce bătu pe toţi împăraţii pămîntului şi le luă împărăţiile, se însură şi făcu trei fete: una cu soarele-n frunte, alta cu luna-n spate, iar cea mai mică cu luceafărul de dimineaţă iarăşi în frunte; şi toate erau mai frumoase decît zînele munţilor şi ale pădurilor.

Ele se duseră într-o zi la scăldat şi intrară într-o baie cu totul şi cu totul de marmoră. Dar pe cînd ele se scăldau, se ridică o furtună pe cer şi le răpi pe cîteştrele.

Ajungînd la urechile împăratului această întîmplare, i se tăie inima şi muri pe loc, lăsînd să împărătească pe muierea sa.

Într-o zi împărăteasa se apucă să mături prin casă, dar pe cînd mătura, îi sări un bob de piper în poală; ea luă bobul şi-l puse pe sobă; dar el sări iar de acolo în poala împărătesei. Văzînd împărăteasa că nu poate scăpa de dînsul, îl înghiţi; şi aşa rămase grea şi născu un copil cu părul de aur.

Acest copil creştea în trei zile cît cresc alţi copii în treisprezece ani, şi se făcu voinic ca brazii munţilor şi ca stejarii cîmpiilor. Împărăteasa îl dete la dascăl de învăţă toate măiestriile lumeşti; şi, temîndu-se ca să nu-l piarză, îi făcu o colivie de aur şi-l închise într-însa, dîndu-i jucării copilăreşti ca să-i treacă de urît. Într-o zi, trecu p-acolo o babă cu două tigve cu apă: feciorul de-mpărat o văzu şi, trăgînd cu arcul, îi sparse amîndouă tigvele. Baba se uită în sus şi văzîndu-l îi zise:

— Lua-te-ar mama vîntului turbat, care a luat şi pe surorile tale.

Feciorul de împărat, cum auzi blestemul babei, se duse la mumă-sa şi-i zise:

— Ia spune-mi, mamă, am avut eu surori ori nu?

— N-ai avut, dragul mamei, nici o sororă, răspunse împărăteasa.

— Spune-mi drept, mamă, că dacă nu, mă vei pierde.

Văzînd însă că mumă-sa nu voia să-i spuie adevărul, se făcu bolnav şi-i zise că, dacă nu-i va da ţîţă de sub talpa casei, el va muri. Împărăteasa îi făgădui că-i va împlini această cerere; atunci el se sculă din pat şi ridică talpa casei, şi mă-sa puse ţîţa sub talpă, dar el lăsă talpa cam greu peste ţîţă, zicînd iarăşi mă-si:

— Spune-mi, mamă, am avut eu alţi fraţi şi surori?

Deocamdată, mumă-sa nu voi să-i spuie; dar el, lăsînd talpa şi mai mult şi ea nemaiputînd să rabde, zise:

— Să ştii, fătul meu, că ai avut trei surori, mai frumoase decît zînele munţilor şi ale pădurilor; dar le-au răpit trei zmei, care locuiesc pe tărîmul celălalt.

— Spune-mi acum, zise băiatul, ce fel de om a fost tatăl meu, care sînt armele ce purta şi pe ce cal încăleca?

— Tatăl tău a fost un mare viteaz şi s-a bătut nouă ani cu zmeul Pîrjol, cel mai viteaz dintre zmei, ca să ia pe soră-sa de nevastă; armele lui sînt îngropate la rădăcina unui plop, în grădină; iar calul său paşte iarbă verde prin livede.

Atunci băiatul, încredinţîndu-se despre toate, a dat drumul mă-si de sub talpă; şi ducîndu-se la un vrăjitor, i-a spus tot ce aflase de la mumă-sa.

Vrăjitorul i-a zis să se ducă să ia frîul calului şi să-l sune de trei ori în livede. El se duse, luă frîul,

sună de trei ori la cele trei părţi ale livedei, şi îndată veni la dînsul o mîrţoagă de cal chior, olog şi plin de bube. Făt-Frumos îi dete un picior în piept, şi calul se duse de-a berbeleacul, cale de nouă zile şi nouă nopţi.

Sună frîul de-al doilea şi de-al treilea, dar tot acel cal veni. Văzînd aceasta, scoase paloşul să-l înfigă în pieptul calului, dar calul îi zise:

— Făt-Frumos! Făt-Frumos! Nu mă omorî, ci du-te de taie trei sute de viţei de la trei sute de vaci, şi dă-mi mie laptele să-l beau.

Făt-Frumos făcu precum îi zise calul, şi peste trei zile sună iarăşi frîul: dar astă dată veni un cal ca un zmeu, şi-i zise:

— Ia încalecă acum pe mine şi atinge-mă de trei ori cu scările.

Făt-Frumos făcu aşa şi, după ce se plimbă puţin cu dînsul îl atinse de trei ori cu scările; atunci calul deschise douăsprezece aripi, şi zbură cu dînsul pînă la vîntul turbat, apoi coborîndu-se tot pe locul de unde plecase, zise:

— Făt-Frumos, dacă vrei să te slujesc cumsecade, să mai tai şase sute de viţei de la şase sute de vaci, şi să-mi dai laptele să-l beau.

Făt-Frumos împlini şi această poruncă a calului. Iar peste trei zile veni îmbrăcat în fier şi încoifat şi sună frîul. Calul veni şi el numaidecît, înşelat şi înfrînat, apoi zise:

— Iată-mă, stăpîne, gata la poruncile tale.

Făt-Frumos încălecă pe cal şi se duse, şi iar se duse:

Zi de vară
Pînă seară,
Cale lungă
Să-i ajungă.

Iară cînd soarele ajunse pe la chindii[1] , intrară într-o pădure neagră şi întunecoasă. După ce călătoriră cîtăva vreme prin acea pădure, calul se opri în loc şi zise:

— Stăpîne, uită-te bine înainte şi-mi spune ce vezi.

Făt-Frumos se uită, dar nu văzu nimic. Calul iar îi zise să se uite; atunci el se uită cumsecade, şi văzu o mulţime de şerpi cu capetele ridicate pînă la cer şi vărsînd flăcări de foc din guri; el spuse calului ce vede şi calul îi zise:

— Stăpîne, noi trebuie să trecem prin mijlocul acelor balauri! Bagă dar mîna în urechea mea cea dreaptă şi scoate un arc cu săgeţi şi, cînd vom fi aproape de dînşii, să slobozi o săgeată, şi ei ne vor face loc să trecem.

Făt-Frumos făcu cum îi zise calul; iar cînd ajunse aproape de balauri, trase o săgeată şi şerpii, de frică, plecară capetele la pămînt şi-i lăsară să treacă.

De aci, iar plecară înainte şi deteră peste o cîmpie cu păduri frumoase de chiparos, cu iarbă verde ca mătasea şi cu mulţime de fîntîni cu apă limpede ca vioreaua şi rece ca gheaţa; iar la căpătîiul acelei cîmpii era un palat cu totul de argint.

Cum ajunse la palat, bătu în poartă şi ieşi înainte o fată frumoasă; el îi arătă un ineluş de aur, pe care cum îl văzu, fata cunoscu că Făt-Frumos îi este frate şi, strîngîndu-l în braţe, îi zise:

— Fugi, frate, că de te va găsi zmeul aci, te va omorî.

— Ia spune-mi — zise Făt-Frumos — ce semne are zmeul cînd vine?

— El îşi trimite buzduganul înainte, zise fata.

Nu trecu mult şi buzduganul veni, după ce bătu de trei ori în poartă, se puse în cui.

---

1 Chindie — timpul zilei pe la orele 5 după-amiază.

Făt-Frumos luă buzduganul şi, învîrtindu-l de trei ori, îl azvîrli înapoi la zmeu; apoi, încălecînd pe cal, se duse de se ascunse sub podul de argint.

Zmeul veni numaidecît: dar cum ajunse la capul podului, calul începu a sforăi şi a se trage înapoi; zmeul îi dete cu scările şi-i zise:

— Hi! cal de zmeu de paraleu! Mergi înainte, că n-am frică de nimeni, decît de Făt-Frumos. Dar el este pe tărîmul celălalt, şi nu crez să-i fi adus corbul osciorul şi vîntul perişorul!

— Ba poate l-o fi adus, zise Făt-Frumos, ieşind de sub pod.

Zmeul se repezi la el şi-i zise:

— Cum vrei să ne batem? În săbii să ne tăiem, sau în luptă să ne luptăm?

— Ba în luptă, că-i mai dreaptă, zise Făt-Frumos.

Apoi, după aceea, amîndoi voinicii se luară la luptă. Zmeu aduse pe Făt-Frumos şi îl bagă în pămînt pînă la genunchi; Făt-Frumos învîrti pe zmeu şi, băgîndu-l în pămînt pînă la gît, îi tăie capul, pe cînd calul său omora pe al zmeului.

Făt-Frumos scoase un bici şi, plesnind de trei ori, făcu palatul zmeului o nucă, o bagă în sîn şi plecă.

II

După ce călători cîtva timp, dete peste un palat cu totul şi cu totul de aur ; bătu în poartă şi ieşi înainte-i o fată foarte frumoasă; îi arătă şi ei inelul cel de aur după care, cum îl văzu, cunoscu pe Făt-Frumos de frate şi strîngîndu-l în braţe, îi zise!

— Fugi, frăţiorul meu, căci de va veni zmeul, te va face mii sfărîme.

— Ia spune-mi, întrebă Făt-Frumos, ce semne face zmeul cînd vine?

— El îşi trimite buzduganul înainte, răspunse fata.

Nu trecu mult timp şi buzduganul veni; apoi, după ce bătu de trei ori în poartă se puse în cui. Făt-Frumos îl luă din cui şi-l azvîrli înapoi la zmeu; iar după aceea, încălecă calul şi se ascunse sub podul de aur al palatului.

Zmeul veni c-o falcă-n cer şi cu alta în pămînt; dar cînd ajunse la capul podului, calul său începu să se tragă-napoi; însă el îi dete cu scările şi-i zise:

— Hi, cal de zmeu şi de paraleu! mişcă-nainte că nu mi-e frică de nimeni, decît de Făt-Frumos; dar el este pe tărîmul celălalt şi nu crez să-i fi adus corbul osciorul şi vîntul perişorul.

— Ba poate i l-o fi adus, zise Făt-Frumos ieşind de sub pod.

Atunci zmeul îi zise:

— Cum vrei, în luptă să ne luptăm, sau în săbii să ne tăiem?

— Ba în luptă, că-i mai dreaptă, răspunse Făt-Frumos.

Apoi se luară la luptă şi se luptară:

Zi de vară
Pînă seară.

Iar cînd ajunse soarele la chindii, Făt-Frumos trînti pe zmeu şi-i tăie capul; şi pe cînd el omora pe zmeu, calul său omora pe al zmeului.

După aceea, plesni cu biciul de trei ori, şi tot palatul se făcu o nucă, pe care o băgă în sîn şi porni înainte. Se duse şi iar se mai duse, pînă ce dete peste un palat de topaz, care strălucea atît de mult, încît la soare ta puteai uita, dar la dînsul ba. Aici şedea soru-sa cea mai mică. După ce se cunoscu cu ea, se ascunse iară sub pod, şi venind zmeul, se luă şi cu dînsul la luptă; şi se luptară toată ziua; dar nu putură să se trîntească unul pe altul. Văzînd aceasta, zmeul se făcu flacără galbenă, iar Făt-Frumos se făcu şi el

flacără roşie; şi iar se luptară, dar nu putură să se biruiască.

Zmeul se uită în sus şi, văzînd un corb, îi zise:

— Corbule, corbuleţule! Du-te la zahana[1] şi-ţi moaie o aripă în seu şi una în apă, şi cu seul să mă stropeşti pe mine, iar cu apa să stropeşti pe Făt-Frumos, că ţi-l dau împreună cu calul său să-l mănînci.

Făt-Frumos ridică şi el capul în sus şi zise:

— Corbule, corbuleţule! Du-te la zahana şi moaie-ţi o aripă în seu şi alta în apă, şi cu seul să mă stropeşti pe mine, iar cu apa să uzi pe zmeu, că-ţi dau să mănînci trei zmei împreună cu caii lor.

Corbul plecă şi, întorcîndu-se peste puţin, udă pe Făt-Frumos cu seu şi pe zmeu cu apă. Făt-Frumos sări deasupra zmeului şi-i tăie capul. Apoi plesni din bici şi făcînd şi palatul acesta o nucă, o băgă în sîn şi se duse înainte, pînă ce ajunse la o grădină cu poame foarte frumoase; el întinse mîna să ia o pară, dar calul se opri în loc şi-i zise:

— Stăpîne, să nu mănînci din aceste poame, că vei muri; căci este sora cea mare a zmeului, prefăcută în grădină; dar dacă ai poftă mare, dă mai întîi cu sabia în trei părţi ale pomului, ş-apoi mănîncă cît vei voi.

Făt-Frumos tăie pomul în trei părţi şi începu să curgă sînge, apoi culese pere şi mîncă.

Nu trecu mult şi văzu o fîntînă cu apă rece, dar cînd voi să bea, calul iarăşi îi zise să facă ce făcuse la grădină. Făt-Frumos lovi fîntîna de trei ori cu sabia şi, după ce curse sînge, bău apă şi se răcori. Iar după aceea merse înainte, pînă ce dete peste o vie cu struguri dulci ca zahărul şi mirositori ca chihlimbarul.

El voi să rupă un strugure, dar calul îi zise:

— Stăpîne, nu rupe strugurii, căci via aceasta este sora cea mică a zmeilor; şi de vei mînca numai o

1 Zahana — zaihana, abator.

borboană, vei muri; dar dacă ai poftă de struguri, taie o viţă cu sabia şi apoi mănîncă cîţi struguri îţi place.

Făt-Frumos tăie o viţă şi, după ce curse un pîrîu de sînge, luă strugurii şi mîncă. Plecă şi se duse, măre, cale lungă şi lătîngă[1] , ca Dumnezeu să ne ajungă; căci cuvîntul din poveste, mai nainte mai lung şi mai frumos este. Dar cînd rămase soarele de-o suliţă, calul zise lui Făt-Frumos:

— Stăpîne, ia uită-te îndărăt, şi spune-mi, vezi ceva?

Făt-Frumos se uită, dar nu văzu nimic.

— Uită-te mai bine, îi zise calul.

Atunci Făt-Frumos se uită mai bine şi văzu o flacără cît gămălia acului de mică.

— Să ştii, stăpîne, că această flacără este mama zmeilor şi a zmeoaicelor, şi nu ştiu cum vom scăpa de dînsa. Ţine-te bine de coamă, că am să ocolesc lumea cît te ştergi la ochi, ca să ajungem la cetatea Omului de flori cu barba de mătase, căci numai acolo e scăpare pentru noi.

Făt-Frumos ascultă povaţa calului, care deschise toate aripile şi începu să zboare mai iute decît vîntul şi mai încet decît gîndul; dar flacăra din ce în ce se mărea şi începu să arză pe Făt-Frumos în spate; calul, văzînd că nu-i nădejde de scăpare, se înălţă pînă la vîntul turbat şi intră în cetatea Omului de flori.

Atunci zmeoaica, rămînînd afară din cetate, zise cu amărăciune:

— Făt-Frumos, Făt-Frumos! Fă-mi o gaură în zid, să văz cine eşti tu care mi-ai omorît trei băieţi şi trei fete.

Făt-Frumos porunci să facă gaură, dar cînd zmeoaica băgă capul şi voi să-l soarbă, el îi aruncă în gură un buzdugan de fier ars în foc, pe care sorbindu-l se umflă şi plesni.

---

1 Lătîngă — lată.

Omul de flori cu barba de mătase, auzind că Făt-Frumos se află în împărăţia lui, trimise ciodari[1] şi idelcii[2] de îl chemă la împărăţie şi îl puse în fruntea mesei; dar el, văzînd pe fata Omului de flori, rămase încremenit de frumuseţea ei şi o ceru de la tată-său de soţie. Omul îi zise că i-o dă, dacă îi va aduce apă vie şi apă moartă de unde se bat munţii în capete.

Făt-Frumos încălecă calul şi se duse spre soare-apune, şi dete peste un om care bea apă de la nouă scocuri de mori şi se văita că n-are ce bea.

Făt-Frumos stătu în loc şi se miră de dînsul, iar el îi zise:

— Nu te mira de mine, ci te miră mai bine de Făt-Frumos, care a omorît trei zmei şi trei zmeoaice şi pe muma zmeilor.

— Eu sînt acela, răspunse Făt-Frumos.

— Dacă eşti tu, ia-mă cu tine, că mult bine îţi voi prinde.

III

Făt-Frumos luă pe omul ce nu se sătura de apă şi plecă înainte. Pe drum, întîlni un alt om, care mînca pîinea de la nouă cuptoare şi se văita că moare de foame. Făt-Frumos se uită la dînsul şi începu să se mire; dar el îi zise:

— Nu te mira de mine, ci te miră de Făt-Frumos, care a omorît trei zmei, trei zmeoaice şi pe mama zmeilor.

— Eu sînt acela, zise Făt-Frumos.

— Dacă eşti tu, apoi ia-mă cu tine, că mult bine îţi voi prinde.

Făt-Frumos îl luă şi pe acesta şi plecă înainte. Merse cît merse şi dete peste un om care sărea din

---

1 Ciodar — ciohodar, slujbaş al curţii.

2 Idelciu — slugă la palat.

munte în munte, cu nouă pietre de moară legate de picior, şi se plîngea că n-are ce sări.

După ce îl luă şi pe acesta cu dînsul, merse înainte ca cuvîntul din poveste, că înainte mult mai este, şi ajunse într-o cîmpie de unde se auzea un zgomot mare.

Atunci, calul zise lui Făt-Frumos:

— Stăpîne, cată spre soare-apune şi spune-mi, vezi ceva?

Făt-Frumos se uită şi văzu doi munţi, bătîndu-se în capete.

— Printre aceşti doi munţi avem să trecem ca să luăm apă vie şi apă moartă, zise calul. Să mergem încetişor şi cînd vom fi aproape de munţi, să-mi dai de trei ori cu pintenii, şi să te ţii bine de coamă cu o mînă şi cu cealaltă să iei apă.

Cum ajunse Făt-Frumos dinaintea munţilor, dete pinteni calului, care zbură mai iute decît gîndul, trecu pe la fîntînă, luă apă şi ieşi dintre munţi mai nainte de-a se lovi în capete.

Făt-Frumos aduse apa la Omul de flori cu barba de mătase şi ceru să-i dea pe fie-sa de nevastă. Dar Omul de flori îi zise:

— Eu ţi-oi da-o, dacă-mi vei găsi un om care să mănînce pîinea de la nouă cuptoare, şi altul care să bea apa de la nouă scocuri de mori.

Făt-Frumos zise împăratului:

— Găteşte cele nouă cuptoare şi arată-mi cele nouă scocuri de moară, că am oameni să-ţi mănînce pîinea şi să-ţi bea apa.

Omul de flori porunci vizirului să gătească pîinea şi să arate scocurile; şi după ce le găti, veni împăratul să privească. Atunci Făt-Frumos făcu semn oamenilor săi, şi cît te ştergi la ochi mîncară pîinea şi băură apa. Dar omul de flori nu voi să-i dea fata nici după aceasta, ci îi zise:

— Dacă voieşti să aibi pe fie-mea de soţie, să-mi aduci garoafa care miroase cale de nouă ani, şi apoi îţi voi da negreşit pe fie-mea.

Făt-Frumos plecă să caute garoafa şi se duse cale lungă ca Dumnezeu să-i ajungă, pînă ce simţi mirosul garoafei. Atunci calul îi zise:

— Stăpîne, bagă mîna în urechea mea cea dreaptă şi scoate din ea o bucată de săpun, o perie şi o grezie, şi mergi înainte fără frică.

De ce mergea şi mergea, mirosul mai mare se făcea, pînă ce ajunse la palatul de sticlă; trase la poartă, bătu în ea şi nimeni nu-i răspunse. Atunci el intră înlăuntru, văzu garoafa şi o luă. Apoi încalecă pe cal şi plecă spre Omul cel de flori. Nu făcu multă cale, şi simţi că vine după el zmeul palatului de sticlă, cu o falcă în cer şi cu una în pămînt. Dar tocmai cînd era să-l ajungă calul îi zise:

— Stăpîne, aruncă săpunul.

El îl aruncă, şi numaidecît se făcu un alunecuş care împiedică pe zmeu de a-l ajunge. Zmeul însă făcu ce făcu şi trecu cum putu alunecuşul. Calul zise să arunce peria. Cum o aruncă, se făcu o pădure deasă, şi nu putea nimeni să răzbată printr-însa; dar zmeul făcu ce făcu ş-o trecu. Apoi luă pe Făt-Frumos iarăşi în goană; şi cînd era să-l prinză, aruncă grezia, care se făcu un munte mare şi înalt pînă la cer. Zmeul roase piatra cu dinţii şi trecu prin ea. Atunci, calul zise:

— Stăpîne, nu e bine de noi, o să perim; dar mai avem o scăpare. Să-ţi tragi sufletul de nouă ori, că am să mă ridic şi să trec de nori, ş-apoi d-acolo o să caz peste zmeu şi-o să-l strivesc.

Făt-Frumos se luă după povaţa calului, se ridică pînă la nori, apoi se lăsă peste zmeu şi-l strivi; iar după aceea, se duse şi dete garoafa Omului de flori, care, nemaiavînd ce-i cere, îi dete pe fie-sa.

Dar cînd veni vremea să se cunune, veni Omul cel cu nouă pietre de picioare şi ceru să se culce şi el

în cameră cu dînşii. Făt-Frumos îl lăsă, căci făcuse jurămînt să nu-i calce niciodată vorba. Peste noapte, tocmai cînd Făt-Frumos dormea mai bine, ieşi un balaur din gura fetei, şi cînd se întinse să muşte pe Făt-Frumos, Omul cu pietrele de picioare scoase paloşul şi-l tăie în mici fărîmituri. Mai ieşi unul, şi-l tăie şi p-acela; şi cînd ieşi şi cel de-al treilea, îi zdrobi capul cu o piatră de moară. Apoi, după ce-i puse la o parte pe tustrei balaurii ce-i omorî, se culcă şi dormi.

A doua zi de dimineaţă, palatul împărătesei era plin de vlădici şi de popi, ce veniseră să îngroape pe Făt-Frumos, crezîndu-l mort ca şi pe ceilalţi gineri ai împăratului. Dar cînd îl văzură viu, se mirară şi i se închinară. Omul de flori veni şi el ca să se încredinţeze de este viu sau mort Făt-Frumos; dar cînd văzu pe balaurii cei morţi, se sperie şi întrebă ce s-a întîmplat.

Omul cu pietrele de moară îi spuse că au ieşit din fie-sa şi, cînd era să muşte pe Făt-Frumos şi să-l omoare ca pe ceilalţi gineri, el i-a ucis. Atunci, Omul de flori începu nunta şi o ţinu trei zile şi trei nopţi. Iar după aceea, Făt-Frumos îşi luă ziua bună şi plecă cu nevasta sa acasă, la împărăţia lui, şi făcu toate avuţiile zmeilor în trei părţi şi le dete celor trei oameni care-l ajutaseră. Omul cu pietrele de moară nu se mulţumi şi ceru să împartă şi nevasta cu dînsul. Făt-Frumos se împotrivi, dar el scoase paloşul şi, cînd era gata să taie pe împărăteasa, atunci ieşi din gura ei încă un balaur, pe care Omul cu pietrele de moară îl făcu fărîme şi zise:

— Făt-Frumos, Făt-Frumos! Ia-ţi avuţiile, ia-ţi şi nevestica şi trăiţi sănătoşi, că am scos pînă acum dintr-însa patru balauri şi i-am mai lăsat numai unul, că nu e bine să rămîie femeia fără nici un drac.

Făt-Frumos se prinse frate de cruce cu Omul cu pietrele de moară, şi-l rugă să nu se prea depărteze de pe lacurile acestea, ca nu cumva dracul ce a rămas

în femeie să-i răpuie zilele. Apoi a ajuns acasă; şi după ce a văzut pe mumă-sa, a plesnit de trei ori cu biciul şi cele trei nuci s-au desfăcut în trei palate frumoase, şi cu cele trei surori ale lui într-însele, pe care, după ce le-au dat înapoi, le-a măritat. Şi s-a făcut o mare bucurie şi veselie în toată împărăţia. Şi eu încălecai pe o şa şi vă spusei dumneavoastră aşa.

IOAN POP-RETEGANUL

Zîna apelor

PE VREMILE pe cînd era iobăgia cea grea, trăia un om sărac într-o colibă din pădurea domnească, căci era păzitor la pădurea aceea. Odată a mers domnul la pădure şi, părîndu-i-se că pădurarul ar fi dat cuiva lemne fără slobozenie domnească, atîta l-a bătut, pînă ce l-a lăsat mort. Muierea pădurarului, cu un copil ca de trei-patru ani, plîngea şi să ruga la domnul să nu mai bată pe bietul om, că nici vreascuri n-a dat cuiva fără poruncă domnească, necum lemne. Dar domnul nu vru să creadă, ci după ce omorî pe pădurar, să puse şi bătu şi pe muierea lui, pînă ce rămase şi ea moartă jos. Pe copil îl scoase apoi din pădure şi îi zise:

— Cară-te de-aici, mergi în lume şi te ţine cum poţi, iar după ce vei creşte mare, să vii la mine să slujeşti în locul tătîne-tău.

Şi s-a dus bietul Alesandru, că aşa-i era numele, s-a dus cerşind din casă-n casă, din sat în sat, pînă a nimerit lîngă Dunăre, la un pescar. Pescarul acela nu era D-zeu ştie ce om bogat, trăia numai din pescuit, dar deoarece n-avea copii, luă pe Alesandru copil de suflet. La coliba pescarului a trăit copilul pînă ce-a crescut mare şi-a învăţat şi el meşteşugul pescăritului. Pescarul era acum bătrîn şi nu mai putea pescui, dar Alesandru, ca om harnic şi băiat de omenie, cîştiga atîta ca să poată trăi el, bătrînul şi baba moşneagului, liniştiţi. Dă D-zeu însă că moare pescarul şi moare şi baba lui, şi rămîne Alesandru numai singur. Acum pescuia el numai pe seama lui. Dar gîndeai că e făcătură: de cînd murise pescarul cel bătrîn, mai că nu mai erau peşti în Dunăre; umbla bietul copil ziua deplină altă dată şi nu-i prindea mreaja nici un peşte. Odată, năcăjit cum era, şi dară şi

flămînd, aruncă mreaja în Dunăre şi nu mai merge la ea pînă a doua zi la amiazi. Atunci să duce şi trage mreaja. Nu era în ea nimic alta, decît o mreană... e drept că foarte frumoasă. Noa, o ia el în mînă şi o duce la colibă să o belească şi să o frigă pe cărbuni, că era mai leşinat de foame, săracul. Dar cînd dă să o spintece, mreana îi scapă din mînă şi cum cade jos, cum să face o drăguţă de fată ca ruptă din soare şi îmbrăcată colea ca o zînă: cu iie albă ca laptele, împănată cu flori galbene, roşii şi vinete de mătase, cu cătrinţă ca fetele noastre, cu peptăruţ mîndru, tot pene, şi cu părul slobozit pe spate.

— Nu mă spînteca, Alesandre, zise ea, că eu sum[1] rînduită de D-zeu să-ţi fiu soţie!

— După ce văd că eşti om ca şi mine, cum să te spintec? zise Alesandru, dar eu gîndeam că tu eşti mreană.

— Eu sum zîna apelor, zise fata, şi la porunca lui D-zeu am intrat în mreaja ta şi, pentru binele tău şi a altor oameni, trebuie să-ţi fiu muiere!

— Mulţam, doamne, zise iară Alesandru, de cînd văd că eşti fată, îmi trecu foamea şi năcazul!

— No, hai, Alesandre, acuma acasă la tine, acolo unde te-ai născut tu!

— Hei, draga mea! Acolo nu-i de-a merge, poate că nici n-aş nimeri, că eram mic cînd am venit de-acolo; dar chiar să nimeresc, n-aş merge bucuros, că domnul la care a slujit tata e atît de pogan, de-a omorît şi pe tata şi pe mama, numai că ce i se păru că ar fi înstrăinat lemne din pădurea lui!

— Nu face nimic, Alesandre, hai să mergem, că va fi cum va rîndui D-zeu.

Şi s-au dus amîndoi în pădurea aceea şi-au dat de-o colibă părăsită: era coliba în care se născuse Alesandru. Muierea făcu iute ceva de cină, adică fripse nişte bureţi ce aflase prin pădure, cinară şi,

1 Eu sînt.

după ce ziseră rugăciunile, s-au culcat, şi-au dormit. S-au culcat, să-nţelege pe vatra goală, căci n-aveau alte haine decît hăinuţele de pe ei. Dar ce să vezi, dimineaţa cînd să pomeniră din somn, se trezesc în nişte curţi mai pompoase decît curţile domneşti şi pline de toate cele trebuincioase pentru trai, şi de post şi de frupt[1] , şi curţile erau tot acolo în pădure, în locul Colibei. Mulţumiră lui D-zeu şi să puseră să caute una-alta prin curţi şi, după ce dădură de-ale traiului, se puseră la prînz.

Birişii[2] domnului în toată ziua veneau cîte cu zece care în pădurea aceea după lemne, şi, fiind aproape de sat, ajungeau încă de cu vreme acasă.

În ziua aceea, iară veniră ei şi trecînd prin poiană, unde ştiau ei coliba, rămîn înmărmuriţi de frumuseţea curţilor, care s-au făcut numai de ieri pînă azi. Şi să tot înholbară birişii pe de toate laturile, pe lîngă cele curţi, pînă era tîrziu după-amiazi, atunci îşi aduc abia aminte ce domn au şi-şi încărcară iute carele, şi dau bici la boi să ajungă curînd acasă. Dar totuşi, ajung tîrziu acasă, colo pe la cina cea bună. Domnul îi aştepta cu o bîtă de corn în poartă, şi pe care cum trecea, mi-l măsura peste spate, de gîndeai că dă în sac. Cînd ajunse birişul cel din urmă la poartă, zise:

— Domnule, nu ne bate în zadar, că noi sîntem de vină că am întîrziat, aşa tare, că uite, în pădure, colo unde era numai ieri, nu mai demult, coliba cea părăsită a pădurarului, azi aflarăm nişte curţi mai minunate ca a măriei-tale, şi noi ne tot înholbarăm şi ne minunarăm de ele pînă ce uitarăm nu numai porunca măriei-tale, dar şi mîncarea! Blăstumaţi să fim de am mîncat azi ceva!

---

1 În text: fript.

2 Biriş — argat, slugă domnească.

— Aşa? zise domnul, mai potolindu-şi mînia, noa, bine-i; mîine dimineaţă să mergi să chemi pe mişelul acela, care a cutezat a-şi face în pădurea mea casă, fără ştirea mea, să-l chemi la mine; ai priceput?

— Priceput, domnule!

Şi se duse birişul a doua zi la curţile din pădure şi spuse omului din ele că e poftit în sat, la curtea boierească.

— Ce să fac acum, muiere? zise Alesandru către muierea sa.

— Ce să faci? Iacă-i merge, că ştiu că nu te-a mînca măria-sa domnul!

Şi s-a dus Alesandru la domnie în sat.

— Bună dimineaţa, domnule!

— Să fii sănătos: ce cauţi aici? La ce-ai venit?

— Am venit, domnule, că un biriş d-a măriei-voastre a zis că mi-aţi poruncit să viu!

— Bine-i! Adică tu eşti mişelul care şi-a făcut casă în pădurea mea? Cum ai cutezat să faci un lucru ca acela?

— D-apoi că domnia-ta mi-ai poruncit, ştii, cînd ai omorît pe tata şi pe mama, cînd ai zis să merg unde m-or duce ochii, iar după ce voi creşte să vin în slujba d-tale, în locul tatei; şi eu, iată, m-am ţinut de cuvînt; în coliba unde m-am născut, acolo m-am aşezat alaltăieri cu muierea mea; dar dacă D-zeu a voit că peste noapte să se facă din ea o casă bună domnească, eu nu sînt de vină!

— Să mergi şi pînă dimineaţă toată pădurea din jos de casa ta să fie tăiată, tulpinele scoase, locul arat, semănat cu mălai mărunt, care pe dimineaţă să fie copt, şi mie să-mi aduci de-acolo făină de mălai mărunt, ca să-mi iasă din ea mămăligă de prînz! Înţeles-ai?

— Dar cum să poate una ca asta, domnule?

— Taci şi mergi, iar dacă dimineaţă nu vii, după cum ţi-am poruncit, nu-ţi mai stă capul unde-ţi stă acuma, că ţi-a sta unde-ţi stau picioarele.

Să porneşte Alesandru supărat acasă; muierea îl aştepta în portiţă:

— Noa, dar de ce te-a chemat?

— Oh, doamne! Acesta vrea să ne omoare şi pe noi, cum a omorît pe tata şi pe mama!

— Cum aşa?

— Iată, draga mea, mi-a poruncit că pînă dimineaţă, toată pădurea cîtă-i din jos de casa noastră să o tai, să scot trupinele, s-o ar şi seamăn cu mălai mărunt, iar acela pînă dimineaţa să fie crescut şi copt, şi eu să-i duc din el fărină de mămăligă, să prînzească mîne din ea!

— Nu-i nimica, scumpul meu soţ, lasă că va fi cum va rîndui D-zeu! nu fi tu îngîndurat pentru aceea!

Dacă veni seara, cinară ei, să rugară lui D-zeu şi să culcară. Iar dimineaţa, sculă muierea pe Alesandru şi-i zise:

— Vezi de du făina la domnu, de mămăligă pentru prînz.

Şi se scula Alesandru: adecă cît vedeai cu ochii pe coastă la vale din jos de casele lui, unde fusese ieri pădurea cea uriaşă, acum era numai o holdă de mălai mărunt, frumoasă şi coaptă; iar într-o desagă-i pusese muierea grăunţe şi în alta fărină de mălai mărunt. Să minună Alesandru, mulţămi lui D-zeu şi merse la domnie în sat.

— Bună dimineaţa, domnule!

— Să trăieşti, Alesandre; noa, da adus-ai fărina de mălai mărunt?

— Adus, domnule, am adus o desagă de fărină şi una de grăunţe!

— Şi cum e holda unde a fost pădurea?

— Frumoasă, domnule, a dat D-zeu de s-a făcut chiar după porunca d-tale!

— Bine, Alesandre, e bine; acum, pînă dimineaţă să lăzuieşti[1] toată pădurea aci, din sus de casa ta, să lucri pămîntul şi să prăseşti vie, iar pe dimineaţă să-mi aduci struguri copţi din ea!

— Dară[2] , domnule, una ca asta nu să poate face într-o noapte; numai de lăzuit n-aş găta-o într-un an, de n-aş avea barem o sută de lucrători lîngă mine; apoi via, ştii d-ta, de-abia în trei-patru ani o poţi aduce să rodească!

— Cară-te, mişelule, îi zise domnul, şi de nu faci pînă dimineaţă toate după cum ţi-am poruncit, te stîng de pe faţa pămîntului!

Iară merge Alesandru supărat acasă si spune muierii porunca cea nouă, ce-o a căpătat de la domnul pămîntesc.

— Nu te supăra nimic, Alesandre, că va fi ce va rîndui D-zeu! îi zise muierea.

Adecă, cînd se scoală a doua zi, în locul pădurei cei din sus de casă era o drăguţă de vie, de să mai ai doi ochi să te uiţi la ea: toată în rînd, toată cu struguri copţi, numai de cules şi mari ca purceii. Alesandru iar mulţămi lui D-zeu şi culese o corfiţă, de o duse boierului.

— Noa, vezi că ai putut face? Numai eşti cîne la maţe, vreai să te tragi de la muncă! zise boierul cînd îl văzu întrînd cu strugurii.

— A făcut D-zeu sfîntul cu puterea lui cea mare, dar ştiu că nu eu, un om păcătos! răspunse Alesandru.

Dar domnul îi grăi:

— Ce-mi pasă mie cu cine ai lucrat şi cu cine nu, destul atîta, că mi-ai împlinit porunca. Acum să mergi în grajd să duci cele două bivoliţe la taur, iar de mîne-

---

1 A lăzui — a curaţi un loc de lemne, tufe etc.

2 În text : dacă.

dimineaţă să fie fătate, cu viţei sub ele, să le mulgi şi să-mi aduci apoi lapte pentru cafă[1] de la ele; pricepi ?

— Pricep, domnule, dar una ca asta nu să poate, că doară ştii d-ta că bivoliţele poartă un an de zile!

— Taci din gură, nemernicule — zise domnul – şi te cară, că n-am vreme de perdut cu tine; de nu vii pe dimineaţă cu ele fătate, ştii ce te aşteaptă!...

Şi să duse Alesandru supărat acasă, mînînd bivoliţele dindărăt. Muierea îi ieşi înainte:

— Da ce-i, Alesandre, doară pe noi ne-a cinstit domnul boier cu bivoliţele acestea?

— Oh, doamne, tu muiere! boierul acesta tot ne pune capul!

— Da cum aşa? Ce, eşti iarăşi supărat?

— Da cum să nu fiu? ascultă tu: să duc eu bivoliţele aceste sterpe la taur, dar pînă dimineaţa ele să şi fete şi să-i duc de la ele lapte pentru cafă! Una ca asta nu să poate!

— Nu zice aşa, dragul meu, că va fi cum va rîndui D-zeu. Hai de prînzeşte şi te odihneşte, pleacă, apoi li-i duce la taur, şi mai departe, lăsăm toate în voia lui D-zeu sfîntul!

A prînzit bietul Alesandru, apoi şi-a pus merinde în traistă şi a mînat bivoliţele chiar la al treilea sat la taur, că mai aproape nu era, şi de-abia a ajuns îndărăt, colo pe la cina cea bună. Apoi a cinat ceva şi, obosit cum era, a dormit ca mort pînă în zori de zi. Atunci, l-a trezit muierea:

— Scoală, Alesandre, mergi de du bivoliţele la curte, că s-a scula domnul şi-i trebuie lapte de cafă!

Să sculă Alesandru şi merse în grajd — adecă bivoliţele fătaseră şi aveau doi pui mîndri sub ele, negri ca doi pui de drac, şi ugerile lor pline de lapte. Mulţămi el lui D-zeu şi le mînă în sat, la curtea boierească. Domnul era în tîrnaţ[2], cu pipa cea lungă.

— Vii, Alesandre?

---

1 Cafea.

— Sînt aici, domnule!

— Noa, vezi că nu prea grea poruncă ţi-am fost dat, ştiam eu că de frică împlineşti bucuros poruncile mele; acum, numai o poruncă-ţi mai dau dacă-i împlini-o şi asta, apoi te las în pace, iar de nu-ţi sucesc grumazul ca la un pui de găină!

— Ce să mai fac iară, domnule?

— Să-mi aduci pe D-zeu la prînz, auzi? La prînz să mi-l aduci! Acum nu mai sta pe gînduri, ci te cară, şi să nu-ţi mai aud de nume pînă nu mi-l aduci !

— De cum să pot eu, un biet păcătos, să şi gîndesc una ca aceea?

— Taci şi te du!

Să luă Alesandru mai supărat ca totdeauna şi merse către casă. Muierea chiar îi făcuse un drăguţ de copil, de nici de împărat nu poate fi mai altfel. Cum îl văzu îngîndurat, îl întrebă:

— Iar eşti supărat, Alesandre?

— Dar cum să nu fiu? Ascultă tu aici, pre cînd gîndeam că şi-o fi stîmpărat gîndurile cele preste fire de poftalnice, pre cînd mulţămeam lui D-zeu că mi-a ajutat de-am împlinit toate poruncile boierului, el iese cu altă poruncă, şi mai pagînă!

— Cu ce poruncă?

— Oh, doamne, muiere, draga mea! Mă tem să şi gîn-dese la porunca cea nebună a păgînului acestui de domn; zice că să-i aduc lui pe D-zeu la prînz la el, un păgîn ca el!

— E drept că-i lucru mare, Alesandre, dar nu te întrista din samă afară; D-zeu va direge lucrurile ca un stăpîn bun. Tu vezi de mănîncă ceva, ia-ţi merinde şi te pune la cale, te tot du pînă-i da undeva de D-zeu şi-i spune porunca ce o ai de la boier; domnul cerului este mult mai milostiv decît domnii aceşti pămînteşti!

Aşa şi făcu Alesandru; mîncă ceva ce mîncă, îşi luă merinde şi bîta în mînă şi hai la cale. Şi s-o tot

2 Galerie (n.c.).

dus, s-o tot dus, pînă a dat de-o apă mare. Ar fi trecut bucuros dincolo, dar nu era nici pod, nici luntre, iar de-a înotul nu să încumeta să o treacă, fiind apa foarte lată. Deci, sta pe gînduri: ce să facă? Atunci, apa-l întrebă:

— Ce stai aci, omule?

— Stau răspunse el — că aş trece dincolo şi nu-i aci nici pod, nici luntre, şi de-a-notul mi-e frică să întru!

— Şi unde mergi tu, omule?

— Eu aş merge pînă-aş da de D-zeu sfîntul, că am un lucru mare să-i spun.

— Aşa? atunci te trec eu, dar să întrebi pe D-zeu de ce în mine nu este nici peşte, nici broască, nici o jivină?

— Că-l voi întreba!

Atunci apa să desface în două şi merge Alesandru ca pe-o cărare de prin cucuruz prin mijlocul apei. Ajungînd de cealaltă parte, tot merge el pînă dă de un cîmp mare, cu iarbă pînă în brîu; acolo era o ciurdă de boi mari, dar slabi, numai cu pielea pe oase; să legănau de slabi! Să minună mult Alesandru de asta vedenie; cum de boii acei mari, în aşa bună şi multă păştiune, şi numai nu cad de pe picioare de slabi?

Dar merse el mai departe, pînă nimeri într-un cîmp năsipos, numai ici-colea cîte o buruiană, şi acolo văzu o ciurdă de boi mici, dar frumoşi şi graşi, de gîndeai că amu-amu plesnesc de graşi.

De astă vedenie să minună Alesandru şi mai tare, dar merse mai departe, pînă ajunse într-o pădure mare; acolo poame multe şi grîneţe, şi prin copaci nişte păsări mari ţipau cît le lua gura: „Vai de noi şi de noi, că rău vedem, rău am văzut şi mai rău vom vedea!” Ele, adecă, ţipoteau de foame!

Mergînd Alesandru mai departe, ajunse într-un tufiş, numai ici-colea cîte o alună; acolo, mii de

păsările ciripeau şi cîntau: „Bine ne-a fost, bine ni-e şi mai bine vom ajunge, că sîntem tot sătule!”

Minunîndu-să Alesandru şi de acestea vedenii, merge mai departe, pînă ajunge la curţile lui D-zeu sfîntul.

Cu multă sfială, intră înlăuntru şi dete bineţe ca un om de omenie, D-zeu sfîntul îl primeşte cu bunăvoinţă şi cu vorbe blînde, ca un părinte adevărat, apoi îl întrebă că după ce umblă el atîta lume?

— O, doamne, mi-i şi groază să-ţi spun!

— Spune, fătul meu, că de mine tot nu poate nime ascunde nici un cuget.

— Apoi să-ţi spun, doamne: m-o trimes domnul pe a cărui loc mi-e casa, să vin să te poftesc la el la prînz!

— Bine, fătul meu; după ce-i ajunge acasă, să-i spui că atunci oi merge, cînd va face şi el cîte ai făcut tu!

— D-apoi, oare, nu m-a omorî, doamne?

— Nu te teme; dar să-mi spui, ce-ai văzut în calea ta, de-acasă şi pînă aici?

— Am văzut multe, doamne; mai întîi, am ajuns la o apă mare, fără luntre, fără pod, şi nu ştiam cum să trec, dar apa, după ce i-am spus unde mi-e calea, mi-a făcut loc, de am trecut ca pre uscat; m-a rugat însă să te întreb, de ce în ea nu sînt peşti, nici broaşte şi nici o jivină.

— Ţi-oi spune, fătul meu, dar tu să nu-i spui pînă te-a trece dincolo; acolo de aceea nu sînt peşti, nici broaşte, şi nici alte jivini, că încă nici un om nu s-a înecat în ea; dar apoi, ce-ai mai văzut?

— Am văzut, doamne, un cîmp mare cu iarbă ca mătasa şi de mare pînă la brîu; în ea păştea o ciurdă de boi mari, dar să legănau pe picioare de slabi, şi mult m-am mirat cum e aceea de-s aşa slabi în păştiunea aceea bună.

— Aceia, fătul meu, sînt boierii cei bogaţi, care fac cîteodată pomene şi ospeţe, dar numai ei pre ei să omenesc şi să ospătează, iar după ce li să împrăştie oaspeţii, le pare rău de cheltuiala ce-au făcut, dar după aceea, ce-ai mai văzut?

— Am văzut, doamne, un cîmp năsipos, tot năsip şi pietriş, numai ici-colea cîte o buruiană, şi acolea era o ciurdă de boi mici dar graşi şi frumoşi, de nu mă mai puteam depărta de ei!

— No, vezi, fătul meu, aceia sînt oamenii cei săraci, bieţii iobagi, care n-au alta decît numai ce vreau să le lase domnii lor cei procleţi; dar ei, cînd fac vreo pomană ori vrun ospăţ, adună la masa lor pre toţi lipsiţii şi săracii, şi aceea la mine este bine primită; de aceea, după ce vin pe astă lume, să desfătează; dar după aceea, adu-ţi aminte, ce-ai mai văzut?

— Venind mai încoace, doamne, am văzut o mulţime de pomi mari cu poame frumoase, şi printre ei tot soiul de sămînături, dar în pomi erau niscări pasări urîte şi zburlite, şi ţipau cît le lua gura: „Rău am văzut, rău vedem şi încă şi mai rău vom vedea, că murim de foame!”

— No, fătul meu, aceia sînt zgîrciţii care au tot ce le trebuie, dar nu numai că nu dau lipsiţilor ceva de pomană, dar nici ei nu mănîncă să se sature şi trag şi plata lucrătorilor; pe astă lume, de foame o să se vaiete! Mai văzut-ai ceva în călătoria ta?

— Mai, doamne: am văzut un tufiş, şi în el numai unde cîte-o alună, dar acolo erau mii de păsărele, ciripind şi cîntînd: „Bine am văzut, bine vedem şi bine vom vedea, că nimic nu ne lipseşte!”

— Vezi, fătul meu, acelea păsări sînteţi voi muncitorii, care munciţi de dimineaţă pînă seara, de multe ori chiar flămînzi şi însetaţi, numai ca să puteţi ţinea din munca voastră pe cîte venituri toate, şi totuşi mulţămiţi lui D-zeu şi pentru atîta; plăcută este

înaintea mea purtarea voastră! Acum mergi, fătul meu, acasă, că te aşteaptă muierea şi copilul!

Şi plecă Alesandru către casă, mulţămind lui D-zeu.

Cînd ajunse la apa cea mare, îl întrebă apa;

— No, da spusu-ţ-a D-zeu pricina pentru care n-am eu nici peşti, nici broaşte?

— Spus!

— Ei, cum a zis, care-i pricina?

— Treci-mă, că apoi îţi spun!

Şi l-a trecut apa iarăşi de acea parte, adecă s-a făcut în lături pînă a trecut de aceastălaltă parte, cu toate că din colo încoace pe nime nu mai trecuse, că nime nu ceruse să-l treacă. După ce-a fost de aceastălaltă parte, apoi îi spuse Alesandru:

— În tine, aşa mi-a spus D-zeu, că de aceea nu sînt nici peşti, nici broaşte şi nici un fel de jivină, că încă n-ai înecat nici un om.

Atunci se înfoaie apa de trecu peste ţărmuri, şi era cît pe-aci să înece pe Alesandru. Dar el fugi şi-i zise!

— Dar nu ţi-e ruşine, chiar pe mine vreai să mă îneci, unde ţi-am spus ce-a zis D-zeu sfîntul?

Apa atunci s-a ruşinat şi s-a tras în matca ei, zicînd:

— Cum n-am ştiut mai degrabă, că nu scăpai tu din undele mele?

Acum Alesandru merse ăţă la boier acasă şi ajunse chiar pe însărate:

— No, da chematu-l-ai? zise boierul.

— Chemat! răspunse Alesandru.

— Şi vine?

— Vine, de bună seamă, vine, dacă-i face şi d-ta lucrurile care le-am făcut eu, dar pînă atunci — ba!

Auzind domnul cuvintele acestea cutezătoare ale lui Alesandru, să mînie atît de tare, de porunci

slugilor să-l bage în fiară şi în pente[1] , din tălpile picioarelor pînă-n grumazi, şi să-l bage într-o pivniţă, şi acolo să-l închidă să nu poată scăpa, că dimineaţă îl spînzură, pentru cutezarea vorbelor celor nesocotite.

Toată noaptea o petrecu Alesandru acolo, rugîndu-se la D-zeu. Cînd fu de cătră ziuă, veni D-zeu la uşa pivniţii şi strigă:

— Aci eşti, Alesandre?

— Aci, doamne!

— Dar ieşi afară!

— Că nu pot, că sînt băgat în fiară şi-n pente pînă la grumazi.

— Ia mişcă-te oleacă!

Şi cum să mişcă Alesandru, odată-i căzură fiarăle de pe el ca şi cum ar fi fost putrede, şi uşa să deschise singură şi ieşi afară şi mulţămi lui D-zeu că l-a scăpat.

— No, Alesandre — zice D-zeu — dar mergem la boierul la prînz, ori să mergem la tine?

— Ba să mergem la mine mai întîi, că fi-va timp de mers la el şi după aceea.

Şi merseră la Alesandru acasă. Bucuria muierei şi a copilaşului că să mai văd, dar bucuria şi-a lui Alesandru, că a ajuns în pace la ai săi. Acum Alesandru porunci nevestei să facă prînz, că iată chiar şi D-zeu prînzeşte azi la ei.

Şi să puse muierea să facă ce ştia ea mai bun de mîncare, dar D-zeu zise:

— Să-mi frigi să mănînc ce-aveţi voi mai drag la casă!

Atunci Alesandru numaidecît porunci să arză muierea cuptorul, şi cînd era ars gata, trase jarul şi duse copilul pe lopată şi zvîrr! cu el în cuptor, apoi puse jarul în gura cuptorului şi intră înlăuntru de mai povesti cu D-zeu.

---

1 Pente — obezi, fiare.

Preste vrun ceas de vreme, merse el să aducă copilul fript, să-l pună înaintea lui D-zeu. Adecă minunea minunilor! Copilul să juca cu două mere de aur şi cînta în treaba lui, cum cîntă copiii.

Văzînd Alesandru şi muierea lui minunea asta, căzură cu feţele la pămînt şi mulţămiră lui D-zeu. Iar D-zeu îi ridică de jos şi le zise:

— Să ştiţi că boierul în clipita asta a plesnit de năcaz, căci nu te află în pivniţă să te spînzure; de azi încolo, nu mai eşti iobag, ci domn în casa ta, şi în scurtă vreme nici un iobag, nu va mai fi în lume.

Aşa s-a şi întîmplat; iobăgia a căzut; dar cel dintîi care a scăpat de iobăgie a fost Alesandru cu muierea lui, cu Zîna apelor, care, de n-au murit, şi astăzi trăiesc şi măresc pe Dumnezeu.

IOAN POP-RETEGANUL

Toarceţi, fete, c-a murit Baba Cloanţa

ILEANA LELEI NASTASIE era o fată cît să-i cerci părechea de frumoasă ce era; nu e deci nici o mirare că era cam somnuroasă; la omul frumos îi stă bine şi cam somnuros. Cele babe slabe de gură-i scoaseră vestea c-ar fi chiar lenoasă, ca toţi lenoşii, că ziuliţa îndelungată şade numai şi mănîncă şi cască gura după cei drumari, că numai a se găti ştie... Şi mai ştiu eu cîte vorbe nu mai scoaseră blăstămatele de babe despre Ileana lelei Nastasie? Oleacă de adevăr poate că era şi-n vorbele babelor, fireşte nu tocmai aşa cornurat, cum îl spuneau ele. Ba ce să zicem?

Unii oameni, Dumnezeu să nu le scrie-n osîndă, răi la gură, ori că doară prieteni de-ai babelor, ori că doară duşmani de-ai Ilenei, unii oameni de-aceştia mai scorniră minciuna că lelea Nastasie ar cam netezi din cînd în cînd pe Ileana cea frumoasă şi lenoasă cu cîte-o despicătură de lemn, ca s-o facă harnică şi bărbată, dar în zadar! Eu nu-s omul care să cred minciuni, cu deosebire despre fetele frumoase nu voi să aud pic de hulă, că şi de-o aud, nu o cred. Destul că odată, aşa se povesteşte, lelea Nastasie chiar peria pe Ileana c-o despicătură de lemn şi încă aşa de frumos, încît biata fată scotea nişte zbierete, de gîndeai că se prăpădeşte lumea. Crudă mamă mai era lelea Nastasie! Chiar cînd se văita Ileana mai cu tărie, cînd plîngea mai cu lacrimi şi ofta mai cu suspin, trece feciorul împăratului pe-acolo într-o căruţă, cum numai la feciori de impărat vezi. Fata plîngea amar.

Cugetînd feciorul împăratului că poate ajuta ceva, opreşte trăsura-n drum şi intră-nlăuntru. În vremurile acelea se vede treaba că nici feciorii de împărat nu erau aşa făloşi ca acum; mai intrau şi ei prin casele oamenilor de rînd. Întrebă deci pe fată de ce plînge? Dar buna mamă, lelea Nastasie, nu lăsă pe Ileana să se obosească cu răspunsul, ci răspunse ea:

— Doară uite, domnişorule,trăsnita asta de fată are să-mi mănînce zilele cu-ndărătnicia ei; avut-am noi cînepă, avut-am şi in, eu n-am tors nici un fir, numai tot ea, doar voi vedea-o sătulă de tors; de unde? Mai ajută la cele vecine, mai la neamuri, mai şi la străini, cine numa ştia c-are cînepă, nu scăpa de ea să nu-i dea un caier de tors, pînă gată la tot satul. Acum, după ce nime nu mai are de tors, s-a pus, focuita, că n-oi zice mai bine, s-a pus dumniaei să toarcă, cum n-a mai tors om pe lume, uite dumniata, domnişorule, nuielele din gard; apoi să n-o bat? Ba o omor cu bătaia.

— Numai atîta a greşit? întrebă feciorul împăratului; dacă toată greşeala ei e asta, atunci n-o mai bate, făr' las-o să vină cu mine la mama, îi va da ea cînepă şi in pînă se va sătura de tors şi n-a fi silită să toarcă grădelele.

Lelea Nastasie, într-o bobotă de mînie, dădu bucuroasă pe Ileana şi din minutul acela n-a mai văzut-o.

După ce ajunse feciorul împăratului acasă, spuse mamei sale întîmplarea cu fata cea frumoasă, chiar cum v-o spusei şi eu dumniavoastră, adică el spuse mamei sale atîta cît ştiu de la lelea Nastasie, dar eu ştiind mai mult decît el, vă spusei ceva mai multişor. Destul că împărătesei îi păru bine că feciorul i-a adus o fată atît de harnică, o torcătoare atît de năzdrăvană, că vedeţi dumniavoastră, doară şi la curţile împărăteşti este lucru şi încă cît lucru? ! Să îmbraci tu atîta amar de cătane, să le hrăneşti, să le mai dai şi

arme, şi Dumnezeu mai ştie cît este acolo de lucru şi de învăluit.

Împărăteasa însă, muiere bună şi-nţeleaptă, nu dădu Ilenei cîteva zile nimic de lucru, că doară era obosită de cale, şi o lăsă pînă-şi va veni în ori. Într-o seară însă, după ce cam gîndi împărăteasa că şi Ileana se va fi odihnit destul, o chemă în curte şi-i dădu nici mai mult nici mai puţin decît doi saci plini, unul cu fuioare de cînepă şi altul cu fuioare de in, şi-i zise:

— Ileană, vezi tu aceşti doi saci, sînt plini de fuioare şi cred că tu pînă dimineaţă le vei toarce toate; dimineaţa să vii dar, draga mea, cu sacul cu ghemele; acum poţi merge, dar toarce subţirel şi răsuceşte bine tortul, să fie tare, să nu avem val cu el la ţesut!

Sărmana Ileană! de-abia-şi duce biata de ea sarcinile pînă-n chilie, nici nu cutează a le dezlega, ci începe a se boci şi a plînge, şi plînge şi se văietă, şi-şi blastămă ceasul în care s-a născut şi blastămă pe mumă-sa de ce n-a spus adevărul la feciorul împăratului, căci atunci nu o aducea la curte s-o facă de ruşine. Pînă la miezul nopţii ţinu tot un plîns... Atunci vede că se deschide uşa singură şi intră în casă o babă lungă, seacă, gheboasă, cu nişte dinţi lungi ca şi colţii de la greblă, era-n adevăr deşirată, de nu o poţi numi mai potrivit ca „Miezul-nopţii”", ori „Marţi-seara”, ori „Mama-huciului”. Era Baba Cloanţa. Fiind însă că întîmplarea o aduse chiar într-o marţi seara, Ileana credea că vede pe Marţolea. Cît ce intră baba-n casă, suflînd greu în degete şi răzimată pe-o cîrjă, începe a încuraja pe Ileana.

— Nu te teme, draga mătuşii... Ştiu eu de ce plîngi, ştiu eu ce supărare ai, cunosc eu năcazul care te-a ajuns, dar nu te supăra nimic, culcă-te şi dormi în pace; voi isprăvi eu tot lucrul, apoi trăind în săcreata asta de lume, îmi vei răsplăti tu cîndva osteneala.

Se culcă Ileana cît de frică, cît de supărare, cît de ruşine şi cît de bucurie; îi venea a crede că baba asta e o strigoaie şi vrea s-o omoare, atunci se îngrozi şi-i era frică de ea; apoi se gîndea că da' dacă-i muma pădurii şi poate că n-a omorî-o, ci-i va toarce fuioarele, dar o va şi spune împărătesei, apoi ce ruşine o să fie aceea pentru ea! ? Se cam uita din pat, de sub învelitoare, si nu se putea destul mira de iuţeala cu care se învîrtea fusul în degetele babei; gîndeai că nu alta fără dracul îl poartă, doamne iartă-mă şi nu mă scrie-n osîndă! aşa de repede sfîrîia fusul între degetele cele lungi şi subţiri ale babei. Nu trecu un ceas bun de vreme şi baba goli un sac de fuioare şi-l umplu cu gheme. Tot aşa de lesne făcu şi inul tot gheme, fireşte după ce-l toarse, şi cum gătă lucrul, se făcu nevăzută, pieri ca o nălucă. Ileana nu credea că fuiorul e tors, credea că ea visase numai întîmplarea ce vi-o spun, cu baba. Dar nici noaptea nu putu ţinea pînă-i lumea; se făcu odată şi ziuă şi, pînă încă nu se îmbrăca, fugi la sac. Bucuria ei, cînd văzu sacii plini de gheme, da' nu scotea ghemele afară, da' nu le cîntărea în mîni, era numai voie bună, puteai prinde iepuri cu ea de voioasă ce era.

Colea după prînz merge cu sacii cei plini de gheme la înălţata împărătească. Să fi auzit la laude, să fi văzut de-aici încolo trai şi mai bun, mîncări şi mai scumpe, haine şi mai alese, scurt: Ileana-şi avea raiul pe pămînt la curtea împărătească.

Împărăteasa era cu voie bună, feciorul împăratului nu era supărat, Ileana... off! ea era fericită. Şi merse vestea fetei peste mări şi peste ţări şi veneau împărătese şi crăiese să vadă pe Ileana cea harnică şi frumoasă şi duceau numai vorbe de laudă despre ea. Odată, chiar erau multe doamne de cele mari la curte şi împărăteasa chemă pe Ileana înainte şi zise:

— Ileana, ca să vadă doamnele acestea cît eşti de harnică, pînă mîne dimineaţa vei toarce fuioraşele acestea de in.

Adică erau patru saci mari, plinuţi cu fuioare de in, încît nici a-i aduce nu putea, ci doi argaţi împărăteşti fură nevoiţi a-i duce pînă-n chilia Ilenei. Acum se puse Ileana iar pe gînduri, plîngea, suspina, se ruga la Dumnezeu: ori s-o omoare, ori să-i aducă iar pe Baba Cloanţa să o scoată din năcaz. Cînd era la miezul nopţii, uşa se deschise şi deşirata de babă intră:

— Bună seara, draga mătuşii: de ce plîngi? Culcă-te şi dormi în pace, lasă pe mătuşa şi vina ei să fie de va fi vreo scădere. Ce să mai întind vorba?

Ileana se culcă şi dormi boiereşte, iar baba toarse-n cîteva minute tot inul, apoi îl făcu gheme şi hai cu ele-n sac, după aceea se făcu soră cu drumul.

În dimineaţa următoare căută Ileana sacul cu ghemele, le numără, le cîntări-n mînă, apoi îngenunche şi, plîngînd de bucurie, mulţămi lui Dumnezeu. După prînz le duse doamnei împărătese, care o lăudă foarte şi-o îmbrăcă-n haine şi mai frumoase, apoi o arătă doamnelor celor străine, care încă o lăudară cu toatele şi o cinstiră cu bani de aur şi de argint, pentru hărnicia ei. Nu-i lipsă să vă mai spun cît era Ileana de voioasă.

Acum începură a veni chiar şi feciori de împăraţi să o vadă. Şi le căzu dragă, că doară era frumoasă, nu glumă, apoi de hărnicia ei nu mai era om dinprejur, care să nu ştie. Trebile se puneau de minune la cale. Într-o zi feciorul împăratului, care o adusese, zise mamei sale:

— Mamă, mi-a venit vremea să mă-nsor: avere avem destulă, ţări înc-avem, dacă însă totuşi avem lipsă de ceva, apoi aceea e o muiere harnică; ce zici, mamă, oare să nu iau eu pe Ileana de soţie?

Mumă-sa nu mult se gîndi şi zise:

— Fiule, chiar era să zic, dar am aşteptat să-ţi văd gîndurile tale mai întîi; după ce am adus-o la noi în casă, după ce e aşa de frumoasă şi de harnică, ştiu că peţitori i-or veni destui şi s-a mărita, dar noi de ruşine n-o putem lăsa fără pic de zestre; apoi şi tu, Dumnezeu ştie pe cine ai lua, să nimereşti mai bine decît cu ea? O să mai fac, dragul mamei, o probă cu ea şi de s-a ivi tot harnică, ca pîn-acum, a ta să fie, adică a noastră: muierea ta şi nora mea.

Pe cum se vede, pe vremurile acelea nici feciorii de împărat nu se ruşinau a lua fete de naţie, din popor, dacă chibzuiau că-s harnice; astăzi ? tot petecitul ar trage să ia tot doamne şi încă doamne bogate şi frumoase şi-nvăţate.

Peste cîteva zile, chiar într-o marţi pe la ojină, merge împărăteasa în chilia Ilenei şi-i zice:

— Draga mamei, să vii să-ţi mai arăt ce să torci noaptea.

Şi merse Ileana cu înălţata împărătească şi numără împărăteasa zece saci plini, cinci cu fuioare de cînepă, cinci cu fuioare de in, şi-i zise:

— Pe mîne dimineaţă să fie gata, ci vezi de-l toarce ca sîrma, că vom face din el aţă de cusut haine cătăneşti.

Zece slugi de-abia duseră sacii pînă-n chilia Ilenei. După ce rămase Ileana singură-n chilie, se puse, nenişorule, iar pe plîns, dar aşa plîngea, de-i curgeau lacrămile ca bobul pe obraz la vale. „Cum nu m-a trăsnit Dumnezeu, se bocea ea, să nu fi mai cunoscut nici mamă, nici feciori de împăraţi, nici curţi împărăteşti! Cine m-a pus să tac, să nu spun la început că eu nu ştiu toarce, că doară zicea popa nostru în biserică: cu minciuna nu mergi departe, ori cinezi, ori prînzeşti cu ea, dar amîndouă rar le faci; peste mine trecu ispita de două ori, dar a treia oară ştiu că nu scap, de m-o prinde cu minciuna, tot mă omoară, de nu m-oi omorî eu de ruşine; m-arunc în

fîntînă cu capul în jos, colo de cătră ziuă!” Tot astfel de gînduri îi umblau fetei prin cap pînă colo cătră miezul nopţii, atunci uşa se deschide, şi Doamne apără, intră adecă Baba Cloanţa!

— Bună seara, draga mătuşii! tu iar eşti supărată, iar plîngi... slabă mai eşti de înger; taci, că te scap eu şi de năcazul acesta, dar uite, pentru osteneală, tu să mă chemi la nunta ta, ori după cine ţi-a fi rînduit să te măriţi, să mă chemi şi eu voi veni şi mult bine-ţi voi prinde.

— Dar cum voi şti să te chem? întrebă Ileana.

— Vei ieşi, zise baba, vei ieşi afară cînd vor fi oaspeţii adunaţi şi cînd vei fi la tăietor vei zice: Babă Cloanţă, hai la ospăţ, că iată mă mărit; înţelesu-m-ai?

— Înţeles.

— Şi te legi că mă vei chema?

— Mă leg.

— Ei bine, dormi în pace şi n-avea nici habar de tors.

Şi unde nu se puse Ileana pe un somn dulce, de gîndeai că nu alta, fără de-ar fi şapte nopţi legate laolaltă încă s-ar cumpăni să le doarmă. Şi se deşteptă ea de deşteptat, ca omul îngîndurat cînd era de mult ziuă. Împărăteasa se uitase în vreo două, trei rînduri pe fereastră la ea, de cînd se făcuse ziuă, dar îşi zise: „E obosită, sărmana, ar fi păcat s-o trezesc, că acum e somnul mai dulce, după atîta amar de muncă”. În urmă însă, rupînd-o foamea pe Ilenuca, se deşteptă şi, frecîndu-se la ochi, merse la saci să-şi vadă munca. După ce pipăi cu băgare de seamă şi simţi în toţi sacii ghemele tari şi mari ca bostanii, nu se putu stăpîni a nu o podidi un plîns de bucurie şi a nu zice: „Mulţumescu-ţi, Doamne, că m-ai scăpat şi de astă muncă, îndură-te şi nu mă părăsi pînă voi fi vie”. Dar gîndul îi era la Baba Cloanţa. Şi împărăteasa auzi vorbele ei, ea era chiar la uşă, şi-ncepu şi ea a plînge

de bucurie, apoi intră în chiliuţa Ilenei, o ridică din genunchi, o strînse la piept şi sărutînd-o, zise:

— Lasă, Ileana, tu, pentru hărnicia ta, să ştii că mi-ai intrat atît de dragă, încît m-am hotărît să mi te fac noră!

Toate ca toate, dar una ca asta n-o visase Ileana, că, mă rog, a fi împărătească doară e lucru mare, nu iac-aşa. Se vede că Ileana se născuse în planeta cea bună, că feciorul împăratului, prinţul, vine la ea cu feluri de haine şi scumpeturi şi-i spune să se gate de nuntă. Apoi mă rog: cine nu se ştie gata cînd are cu ce? Colo de cătră seară încep oaspeţii a veni. În urmă vine şi popa de-i cunună, apoi se pun la mîncate, la beute, la dinum-danum de gîndeai că trei prinţi se însoară, nu numai unul. Cînd era veselia mai pogană, Ileana iese afară, se duce la tăietor şi zice-ncet:

— Mătuşă Cloanţă, hai la ospăţ, şi iartă că te chem aşa tîrziu!

Baba atunci fu aci, lungă, deşirată, gheboasă, colţată, seacă, cum o cunoaşteţi; şi cum ieşi la iveală, zise Ilenei:

— Draga mătuşii, cînd vom intra în casă, tu să zici: „Cinstiţi boieri de cinste şi de omenie, să nu vă fie lucru cu supărare dacă am cutezat a chema pe mătuşa la nunta mea; e bătrînă, e urîtă, cum o vedeţi, dar are o inimă tare bună cătră mine şi-o iubesc şi-o cinstesc ca pe mama, ba şi mai tare, că mama e departe, dar ea e aici.”

Şi-aşa făcură. Iar oaspeţii se mirau de baba aceea deşirată şi împărăteasa nu se putu răbda să nu zică:

— Mătuşă! De ce ai dinţi aşa de lungi şi degete aşa sucite?

— O! draga mătuşii, torsul cel mult, torsul m-a schimonosit, că numai nepoata Ileana mai e torcătoare cum eram eu în vremea mea, dar mulţumesc lui Dumnezeu că-şi căpătă bărbat care

doară n-a pune-o la tors să i se strice faţa, şi dinţii, şi degetele şi să se facă, din frumoasă cum e, o schiloadă ca mine?

Iar împărăteasa mulţămi bătrînei că le spuse şi zise înaintea tuturor:

— Ileană,— draga mamei, de azi încolo să nu mai cutezi a prinde caier în mînă, că nu doresc să te văd ca pe mătuşă-ta, iar de vei cuteza a călca porunca, te alung nu numai de la curte, dar şi din ţările mele; priceputu-m-ai?

— Priceput, răspunse Ileana, iar oaspeţii strigară:bravo ! şi vivat!

Baba Cloanţa se duse de unde-a venit şi de-atunci nu s-a mai ivit să mai ajute cuiva la tors; din curţile împărăteşti a ieşit caierul încă-n dimineaţa următoare şi ieşit e pînă-n ziua de azi; Ileana cu prinţul ei, de n-au murit, şi azi mai trăiesc, iar eu gătîndu-mi minciuna zic:

„Toarceţi, fete, toarceţi, c-a murit Baba Cloanţa!”

Ileana-Cosînzeana, din cosiţă floarea-i cîntă, nouă împărăţii ascultă

ERA ODATĂ, în vremile de demult, un împărat. Barba lui albă ca omătul, faţa zbîrcită şi capul său plecat înainte arătau că este un om de o vîrstă foarte înaintată. Trei fete ce avusese le măritase după alţi trei împăraţi tineri şi vestiţi în lume; acum, nu-i mai rămăsese altă grijă pe cap, decît să încredinţeze fiului său stăpînirea ţării. Bătrînul împărat, simţind că din ce în ce slăbeşte mai mult şi că nu este departe ceasul de pe urmă, chemă lîngă patul său pe fecior şi-i zise:

— Fătul meu, mie mi-a sosit ceasul despărţirii de viaţa aceasta, deci, înainte de-a închide ochii pentru totdeauna, am socotit de bine să te chem să-ţi dau cîteva sfaturi părinteşti şi binecuvîntarea cea de pe urmă. Scaunul meu împărătesc rămîne pe seama ta; fii dar înţelept şi cugetă bine cum ai să cîrmuieşti ţara aceasta. Poartă-te cu oamenii ca un stăpîn bun la inimă şi îndurat, ca un tată cu milă către fiii săi. Pe lîngă aceste, încă un lucru, dragul tatei: cînd oi vrea să faci băi vara în apă de rîuri, scaldă-te unde ţi-a plăcea, dar în lacul zînelor piciorul tău să nu intre. De te va împinge păcatul şi vei lucra împotriva acestui sfat, vei plăti cu lacrămi, cu trudă cumplită şi poate, în sfîrşit, cu moarte năprasnică neascultarea ta, după cum spun izvoarele că au păţit cîţiva din strămoşii noştri, care au fost slabi de inimă şi n-au putut să-şi calce pe dorinţe şi pe slăbiciunile sufleteşti.

Sfîrşind bătrînul împărat aceste cuvinte, închise ochii şi-şi dede sufletul.

Tînărul fecior de împărat, după ce se sui pe scaunul împărătesc cu mare veselie, ce ţinu trei zile şi

trei nopţi, începu să se puie pe gînduri şi să-şi aducă aminte de cele ce-i spusese tată-său despre lacul zînelor. „De ce să mă fi oprit? şoptea el cu sine însuşi. Lacul acesta este pe pămîntul împărăţiei mele, cine-mi poate face mie rău cît ţine largul acestei ţări? Cîmpul unde se află acest lac, spun oamenii că este ca raiul de frumos, apoi mai spun cei ce au trecut pe-acolo că apa este curată şi limpede ca roua dimineţii pe flori, şi rece şi răcoritoare în mijlocul arşiţelor de vară."

Tot cu asemenea gînduri îşi bătea capul zi şi noapte. Cu cît mai des îşi aducea aminte de tată-său şi de poveştile sale, cu atît mai tare creştea în sufletul său dorinţa de a vedea lacul şi împrejurimile lui şi a se scălda în limpezile valuri. Aşa astăzi, aşa mîne, pînă ce, într-una din zile. neputînd să mai rabde flacăra dorului ce-l zădărea[1] necontenit, dede poruncă vezeteului să scoată din grajd doi cai şi să-i înşele. Împăratul încălecă şi plecă înspre lacul zînelor, dimpreună cu vezeteul. Razele soarelui străluceau fierbinte, încît era zăduf mare de grozavă căldură. Dar cînd se apropia împăratul de lac, o răcoreală dulce aburea în faţa lui. Ajungînd acolo, ochii lui se încîntă de ceea ce văd: o apă limpede cuprinsă între nişte ţărmuri, pe care străluceau, la umbra mestecată cu făşii de lumină, fel de fel de flori mirositoare, pe mărgini pădure de sălcii pletoase, a cărora crengi se plecau şi sărutau faţa apei. Împăratul în grabă se pogoară de pe cal şi s-aşază pe malul înverzit, la umbră, şi se uită lung pe lacul a cărui apă de-abia tresărea sub legănarea unui vînt uşurel. Astfel stătu împăratul cîteva minute, apoi se dezbrăcă; cînd vru să intre în apă, părea că se sfieşte, punea piciorul şi iarăşi îl trăgea înapoi; aşa sta el în cumpănă cînd se repezi şi se văzu înotînd prin lac.

După ce ieşi şi se îmbrăcă pe pajiştea cea verde cu flori, se ivi împrejurul său suflarea unui vînt

1 A zădărî — a întărîta, a aţîţa.

încetişor, care îi aduse un somn adînc. După aceasta, numai ce răsare din sînul valurilor o femeie cu părul lung de aur, cu faţa rumenă ca trandafirul şi cu braţele albe ca lăcrămioarele: o zînă înaltă la statură şi frumoasă, încît pe soare te puteai uita, iar la dînsa ba. Ridicîndu-se pe mal, se aşează lîngă tînărul împărat şi prinde a-l săruta pe faţă şi pe ochi cu dragostea cea mai înfocată. Îl sărută o dată, de două ori, de zece ori, de-o sută de ori şi împăratul nu simte nimic, somnul greu îl ţine înmărmurit; îl cuprinde în braţe şi îl dezmiardă, oftînd din tot sufletul ei, şi împăratul nu se poate trezi. Atunce, zîna cu ochi lăcrămaţi îl părăseşte, se lasă de pe mal în apă şi se face nevăzută, rămîind în urma ei, pe faţa lacului, numai nişte cercuri tremurătoare de apă, ce din ce în ce se măreau, pînă ce se risipeau în depărtare.

Într-un tîrziu, împăratul îşi deschise ochii de-abia, se uită cam spăriet împrejurul său şi răsuflarea i se pare atît de grea şi de obosită. „Ce visuri grele m-au fost cuprins”, gîndi el în sine. Îndată veni vezeteul cu caii păscuţi în trifoi verde, încălecară şi purceseră către casă.

A doua zi, împăratul iarăşi veni să facă baie în lacul limpede al zînelor. După baie, îl cuprinse somnul greu, ca în ziua cealaltă. Zîna cea cu părul frumos de aur iarăşi se arătă. Se apropie de dînsul, îl sărută, îl alintă, cu iubire nesfîrşită, caută prin tot felul de farmece ce ştia ca să-l trezească şi împăratul tot nu se trezi.

Atunci vezeteul, care, păscînd caii în apropiere, văzuse cele petrecute, nu se mai putu răbda şi spuse împăratului cum îl cercetează, pe cînd doarme, o fată frumoasă ca soarele, ce iese din fundul apei, cum îl sărută şi cum dînsul doarme dus, fără să ştie nimic despre toate aceste.

Împăratul, mişcat pînă în adîncul inimii sale de o asemenea veste nemaiauzită, de-abia aştepta să

treacă noaptea, să răsară zorile şi să sosească ceasul dulce care să aducă zîna lîngă sine. Aşa că mîne, pe la vremea obicinuită, împăratul plecă a treia oară să facă baie în lacul zînelor. El se hotărîse a nu dormi de fel astă dată. Zadarnică fu însă opintirea sa împotriva somnului.

Răsărind zîna din spumele apei şi apropiindu-se de el, prinse a-l săruta şi a-l îmbrăţişa şi mai cu pornire ca în celelalte rînduri.

Văzînd că n-ajung nimic sărutările ei cu foc, începu să plîngă şi să se tînguiască, de răsuna lacul de la o margine la cealaltă şi crengile se băteau una de alta şi făcea un vuiet ca de vijălie. Pînă şi pietrele s-ar fi muiet de lacrimile şi suspinele ei, singur împăratul sta mut şi ţapăn ca lemnul. Dacă văzu şi văzu zîna că nu-l poate deştepta, mai moartă de întristare se plecă pe braţele ca împietrite ale împăratului şi grăi, suspinînd: „Dacă vei dori să afli de mine şi să mă vezi, caută-mă tu de acum înainte; cu venirea mea s-a sfîrşit !” Grăind aceste vorbe, scoase inelul de pe degetul împăratului, şi-n locu-i puse pe al ei. Apoi se cufundă în apă şi se duse.

Trezindu-se împăratul, cu inima apucată de bătăi iuţi şi puternice, şi aflînd de la vezeteu de arătarea din nou a zînei, precum şi cuvintele duioase ce grăise ea la despărţire, tăcu molcom şi plecă iute la palat. Pe cale cătră oraş, uitîndu-se el la mînă, numai ce vede cu mirare un inel străin în locul inelului său. Pe inelul acesta, care era cu totul şi cu totul de diamant, erau scrise vorbele: „Ileana Cosînzeana, din cosiţă floarea-i cîntă, nouă-împărăţii ascultă”. Împăratul sărută inelul şi se jură că nu se va odihni pînă nu va da de stăpîna frumosului inel.

A doua zi, împăratul schimbă în aur şi argint toate bogăţiile sale, apoi împărţi banii pe la săraci, pe la văduve şi pe la oameni neputincioşi, dărui sume mari pe sama bisericilor, iar pentru sine făcu o

păreche de opinci de fer şi baston de oţel şi se luă la drum prin lumea lui Dumnezeu, încotro vedea cu ochii şi-ncotro îl ducea întîmplarea.

Se ducea, se ducea Ionică Făt-Frumos, se ducea cale lungă să-i ajungă, zi de vară pînă în sară, la inimă foc şi pară. În drumurile sale străine şi îndelungate, el întreba şi-ntreba pe cine întîlnea, nu cumva a auzit de ţara palaturilor zînelor şi mai ales de mîndra lumii, Ileana Cosînzeana? Pe cine-ntreba, clătina din cap şi da din umere. Unii spuneau că au călcat multe ţări în viaţa lor şi-au călătorit pe multe mări, dar de numele acela n-au pomenit nicăieri pe faţa pămîntului.

Se întristă Ionică Făt-Frumos de răspunsurile oamenilor şi apucă înainte, prin pustiuri necălcate de picior de om, prin codri nepătrunşi de razele soarelui, prin cîmpii întinse cu iarbă necosită cine ştie de cînd. Cînd da de munţi, urca stînci ţepişe primejdioase şi de pe înălţimile grozave se coborea iar în văi adînci, încît sta să-i iasă sufletul de oboseală şi trudă. Astfel rătăcea el zi şi noapte fără alinare, umplînd pustietăţile cu răsunetele vaietelor şi plîngerilor sale nedomolite.

Cîteodată ajungea pe vîrfuri de munţi, unde se bat norii în capete. Fulgerile şi tunetele înspăimîntătoare nu-i făceau nimic. Vijeliile turbate, care fac de se cutremură şi se zguduie pămîntul din temelii şi care prăvălesc la pămînt stejarii cei tari şi fagii cei groşi, lăsau neatins pre Făt-Frumos. Alte dăţi, el intra în puterea nopţii prin văgăunele şi crepăturile munţilor, pe unde se află cuiburile şi puii pajurilor urieşe ş-a şoimilor lacomi, şi nu păţea nimic. Moartea fugea de dînsul şi de cumplitele lui suferinţa, cu toate că el o dorea şi o chema.

În sfîrşit, după ce colindase aproape jumătate de lume, cînd de la soare-răsare cătră soare-apune, cînd de la miazăzi cătră miazănoapte, ajunse în ţara cumnatului său, după care era măritată sora sa cea

mai mare. În cîteva zile, se văzu la palaturile împărăteşti. De multul umblat fără folos şi priinţă, se roseseră opincile cele de fer, încît de-abia mai rămăsese o talpă subţirică ca frunza, iar bastonul de oţel era pe jumătate scăzut.

Soră-sa se-ncruci cînd cunoscu în feciorul cu faţa perită şi arsă de soare, cu hainele rupte şi coperite de colb, pe mult doritul său frate.

După ce se sărutară şi se strînseră în braţe, fu dus în odaia soră-si, ce strălucea de odoare şi de covoare frumoase. Aci, îl rugară să le spuie ce nenorocire a ajuns pe capul lui de se află în aşa stare de plîns. De ce a părăsit stăpînirea ţărei şi a luat lumea de-a lungul, ca un om fără ţară şi fără căpătîi. După ce le descoperi el taina sufletului său, zise el:

— Dacă vreţi să-mi faceţi un bine, spuneţi-mi, de aveţi ştiinţă, unde să aflu eu ţara zînelor, să mă duc şi să găsesc floarea dragostei mele.

— De ştiut nu putem şti, decît putem să te îndreptăm la cumnatul tău, care ţine pe soră-ta cea mijlocie.

Ionică îşi luă rămas bun şi se duse la al doilea cumnat. Nici acesta nu ştia să-i spună despre Ileana Cosînzeana.

Numai cu atîta se folosi Ionică ş-aci, că-i arată calea către împărăţia cumnatului său ce luase de nevastă pe soră-sa cea mai mică. La acesta era toată nădejdea şi credinţa în bine.

Mai nainte de a ajunge Ionică la al treilea cumnat, acesta avea cunoştinţă despre înstrăinarea lui prin lumea largă. Ceilalţi doi cumnaţi ai lui Ionică îi trimiseseră răvaşuri în care îl sfătuiau ca să steie de capul nenorocitului Ionică şi să-l facă a nu se duce mai departe.

Împărăţia acestui cumnat al lui Ionică Făt-Frumos se găsea la marginea pămîntului. Aşa, el trierase acum lumea de la un capăt pîn-aproape de

celălalt, şi nici o gură de om nu scosese încă o singură vorbă îndulcitoare pentru amărăciunea sa, şi nici un semn şi nici o urmă nu se ivise ochilor săi despre luceafărul pierdut al vieţei sale.

După ce nici acest cumnat nu-l putu face să se puie cu ei la masă şi să ospeteze, grăi astfel către dînsul:

— Cu cea mai mare plăcere ţi-aş ajuta, cumnate, dacă mi-ar sta prin putinţă; numai Dumnezeu sfîntul ştie cît mi-i milă şi jale de-a tale suferinţe, ce nu se mai vindecă. M-aş lipsi chiar de împărăţie, numai să te văd scăpat de chinurile amare ce-ţi taie Sufletul şi de farmecul afurisit ce este aruncat asupra ta. Tu spui că umbli după o zînă, de care n-ai auzit pomenindu-se de cînd calci atîta lume. Şi acum, mai lumea întreagă este bătută de picioarele tale; bine, n-ai văzut tu un chip de femeie, un bujor de fată, care să-ţi fie pe plăcere şi care să te facă a uita o nălucire ce-a zburat, un vis ce s-a topit, o umbră ce s-a şters? Stai cu noi în aceste palaturi fără seamăn şi te bucură şi te veseleşte, gustînd toate plăcerile ce doreşti, ori te întoarnă cu alai la leagănul copilăriei tale. Drept să-ţi spun, cumnate dragă, asta nu s-a mai pomenit pe lumea lui Dumnezeu, ca tu, pentru o arătare înşelătoare, să părăseşti rang strălucit de împărat, atîta cinste şi-atîtea bogăţii. Pentr-o vedenie ce s-arată cu măgulire în visurile omeneşti, tu să lepezi haine de aur împărăteşti şi să pui pe trupul tău haine proaste, zdrenţuroase, să te depărtezi nesilit de nimene de locaşul de odihnă şi pace şi să iei lumea în cap, ca un ieşit din minţile sale, s-ajungi a te odihni pe bolovanii pustietăţilor nemărginite, şi-a dormi pe pămîntul gol, unde te-apucă noaptea? Cumnate, cumnate, te rog fierbinte, şi te roagă soră-ta cu rîuri de lacrimi, schimbă-ţi gîndul ce te stăpîneşte şi te întoarnă la palaturile părintelui tău. Zic să te laşi de-a mai pleca înainte, căci moartea straşnică pîndeşte în calea ta şi

periciunea aşteaptă să te înghită, încît să nu s-aleagă nici praf şi pulbere de tine.

Cît timp vorbi cumnatu-său, Ionică sta neclintit, cu ochii ţintiţi spre pămînt.

— Iubite cumnate şi dragă soră, cuvintele voastre, în loc să mă lecuiască, îmi pricinuiesc durere mai mare. Ci dacă mă iubiţi şi îmi doriţi cele bune, nu mă ţineţi mult, ci îmi spuneţi, dacă veţi fi auzit, unde se află ţara zînelor cu mîndra lumei Ileana Cosînzeana, mîngîierea sufletului meu. Nimic, cumnate şi soră, nu mă mişcă şi nu-mi prieşte decît numele ei cel dulce şi inelul ce-a pus pe degetul meu. Îndura‑ţi-vă şi mă îndreptaţi unde doresc, ca să se lumineze ochii mei şi să se potolească grozava sete a dragostei mele, ce mă arde încît nu pot să vă spun.

Cumnatul său, văzînd că este zadarnică orice sfătuire împotriva voinţei sale nedumerite, zise:

— Dacă nu vrei s-asculţi de mine, Ionică, apoi Dumnezeu cu tine! eu n-am auzit de vestea acelei Ilene Cosînzene. Dar mergi într-un noroc şi poate vei afla despre ea.

Ionică Făt-Frumos se despărţi şi de-al treilea cumnat şi porni.

Se duse şi se duse cîtă lume şi împărăţie, ca Dumnezeu să ne ţie, că din înainte poveste mult şi frumos mai este.

Aşa merse el cîte zile-s într-un an deplin, acuşi trecînd munţii, ce se rădicau pînă-n înaltul cerului, acuşi apucînd peste deserturi năsipoase, pe unde nu era poamă de copac şi de iarbă verde şi pe unde de-abia la trei-patru zile găsea puţintică apă ca să-şi stîmpere arşiţa cumplită de sete.

Unde vedea Ionică vrun sat, de-a rîndul întreba la toată casa de mult căutata ţară a zînelor. Unde zărea noaptea focuri aprinse, prin sînurile întunecoase ale codrilor, se apropia fără spaimă de ele şi pe cine afla acolo, întreba mereu de ţara zînelor

şi de mîndra lumei Ileana Cosînzeana. Şi se întrista Ionică iară şi-şi blestema ceasul în care s-a născut, căci după aţîta vreme de rătăcire şi de chinuri, tot nu-i era dat să afle o ştire îmbucurătoare.

După mult amar de cale şi de umblat zadarnic, iată că într-o zi se trezeşte pe piscul unui munte, pe care se părea că se sprijineşte marginea cerului. Aici, de-abia în timpul de amiazi mai soseau cîteva raze pierdute şi slabe din soarele cerului. Era capătul lumei acesteia, nu se vedea alta decît întuneric adînc şi gura unui vîrtej de vale neguros, de al cărui fund numai Dumnezeu sfîntul ştia.

Acum, opincile lui Ionică se rupseră de tot, de-abia mai rămăsese din ele o bucăţică de călcîi, bastonul se rosese şi se bătuse atît de mult, încît de-abia mai era de ce să prindă cu mîna.

„Am să intru în această afundătură cu noapte nesfîrşită, fie ce-a fi, gîndi el, căci de ce să mă tem eu? Moartea de atîtea ori a fugit văzîndu-mă în calea ei, şi eu ce caut altă decît moartea?”

Întărindu-se el tot mai tare în gîndul acesta, se sculă de pe piatra unde se odihnea şi apucă în jos, prin noaptea adîncă, în mijlocul zilei. Ziua albă deasupra lui i se părea ca un vis frumos, ce-l vezi depărtîndu-se şi resfirîndu-se la deşteptare din somn. Din ce s-apropia mai cătră fund, lumina de sus scădea şi se stingea mai mult, pînă ce se făcu întunecime, cum ai strînge ochii. Acum începu pentru Ionică Făt-Frumos ispita cea mai crîncenă ce poate da de capul unui om pămîntean. Numai cu picioarele nu era cu putinţă să mergi prin aceste locuri, trebuia să se ţie ţeapăn cu mînile de colţurile stîncilor şi a buturugilor, ca să nu lunece în adîncime. Apoi îţi închipuieşti că auzi mii de sîsîituri împrejur, ca de şerpi şi de alte bidihănii nezărite, şi vuiete înspăimîntătoare ca de trîntituri între fiarele pustiei. Ca trei zile şi trei nopţi rătăci el prin această prăpastie oarbă, mînele lui erau

zgîriate, coatele şi genunchii jupuiţi de piele; acum era aproape să cadă de pe picioare, cînd, adînc sub dînsul, ochii lui zăresc o mică ţintă de lumină. Mîngîiat de această arătare, el prinde inimă şi-şi pune toate puterile cîte mai avea pentru ca să ajungă acolo.

Ca vreo jumătate de zi se mai duse el cum se mai duse şi ajunse la locul de unde răsărea lumina. În fundul vîrtejului, acolo ce să vezi? O moară c-o singură roată, ce se învîrtea grozav, mînată de un rîu răpede, cu apă neagră cum e cărbunele.

Intrînd Ionică în moară, nu găseşte decît un moşneag bătrîn, cu barba căruntă atîrnată de piept în jos, pînă la genunchi, şi cu genele crescute mult peste ochi, încît trebuia să le ridice cu cîrja pentru ca să vadă.

— Bine te-am găsit, moşule! zise Ionică.

— Bine-ai venit, cine eşti! răspunse moşneagul, ri-dicîndu-şi genele cu cîrja şi uitîndu-se lung la Ionică. Dar ce văd ochii mei? Om pămîntean aici, pe unde nici pasăre măiastră de pe lumea albă nu străbate! Mult mă prinde mirarea, fătul meu, ce păcate te-au împins să intri în această groapă, de unde cei veniţi nu se mai întorc niciodată.

— Hei, tată, tată, multe sînt păcatele şi ispitele omeneşti! De-ai şti de cît amar de vreme nu mai stau locului nici zi, nici noapte ! Dar acum, pesemne mi-a sosit şi mie ceasul să mă opresc, căci nu mai este cale de pătruns nici într-o parte, nici în alta. Dar spune-mi, moşule, ce moară-i asta, pentru cine se macină făină în ea, căci aici numai tu singur te afli, şi ce întîmplare tristă te-a adus în groapa asta, fără chip de ieşire la faţa soarelui?

— Ei, dragul moşului, amară-i ursita mea şi vrednică de jale! Eu de mic copil am fost adus aici, şi afurisit şi pedepsit să-mi îngrop zilele de viu în acest mormînt. De cînd am intrat aice, faţă de om pămîntean n-am văzut, raza soarelui nu mi-a luminat

şi nu m-a încălzit! Ş-acum, că te văd pre tine, sufletul meu, cercat de-atîta urît şi chinuri, pare a se mai înveseli oleacă. Fii dar de-acum înainte copilul meu şi tovarăş nedespărţit în această lume strîmtă şi fără lumină, şi dacă eu voi pica de adîncile bătrîneţe, vei rămîne tu în locul meu, cum ţi-a ajuta Dumnezeu sfîntul.

— Cu adevărat, tată, eşti vrednic de plîns, dar nu mai puţin şi eu. Nu uita, însă, a-mi spune pe a cui samă se macină făina în această moară?

— Moara este, fătul meu, este a Ilenei Cosînzene, din cosiţă floarea-i cîntă, nouă-mpărăţii ascultă; acea zînă fărmăcătoare, care a biruit puterea zmeului ce o ţinea de nevastă şi care trăieşte acum singură şi nu vrea să se mărite de fel.

Cînd auzi Ionică vestea frumoasă ce dorise s-audă de cînd plecase de-acasă, faţa lui mîhnită părea că se umple de o lumină cerească. Precum, însă, cînd calci cu piciorul pe un şerpe, astfel tresări Ionică deodată din visul său dulce, cînd îşi aduse aminte de vorbele moşneagului, că cine intră o dată în acel vîrtej, acolo se stinge. În jos nu mai puteai străbate, în sus iarăşi nu, ce să ştie face Ionică sărmanul? Cum s-o mai caute?

Văzînd bătrînul morariu adînca lui întristare şi lacri-mele ce-i izvorau din ochi, prinse a-l întreba de ce plînge şi se mîhneşte. El îi spuse că de dorul părinţilor ş-a ţărei sale, iar de Ileana Cosînzeana nu pomeni nimic.

Aşa trecu azi, trecu mîne, şi Ionică se usca pe picioare văzînd cu ochii. El da ajutor moşneagului la măcinat şi la alte treburi ce mai erau de făcut pe fundul acelui vîrtej de munte.

În timp de o lună, Ionică se deprinse foarte bine cu lucrul la moară, încît moşneagul putea să se lese în credinţa şi hărnicia lui.

Pe cînd făina albă ca zăpada se turna prin saci, veneau de la curţile Ilenei, tot la două săptămîni, opt pajuri urieşe şi se lăsau din zbor la moara din prăpăstii. Aci li se punea la fiecare, pe spate, cîte patru saci plini cu făină. Apoi se înălţau în sus şi duceau făina la palaturile Ilenei.

Ionică Făt-Frumos se deprinse şi cu această treabă şi, de cîte ori auzea vîjîitul pajurilor ce se apropiau, se grăbea să umple sacii, apoi îi ridica pe aripele lor.

Moşneagul ajunse acum a nu se mai îngriji de nimic. Cum îl apuca somnul, se odihnea în dragă voie; cînd îi venea să se mai primble primprejurul morii, se primbla după plac. Într-una din zile, însă, ziua sosirii pajurilor după saci, moşneagul, obosit, se culcase în odaie, pe pat, într-un tîrziu, numai ce se trezeşte spăriet, smuncit din somn de un vuiet grozav ce se aude la uşă. Ieşind afară, vede pajurile bătînd amarnic din aripi şi scoţînd din pliscuri nişte strigăte de pocnea şi tuna prăpastia de larma lor. Se întîmplase, adecă, că pajurile sosise de două ceasuri, dacă nu mai mult, şi nu era cine să le ridice sacii pe spate; şi dacă ele nu se întorceau la Ileana la vreme hotărîtă, erau bătute cu bici de foc, de aceea dar făceau un vuiet atît de mare acum.

Moşneagul, încrucindu-se foarte tare ce s-a făcut Ionică, s-apucă iute de lucru şi rădică sacii pe pajuri. Apoi cată prin podul morii în toate ungherele, ieşi afară şi prinse a cerca ş-a striga cît îl ţinea gura. Dar Ionică, nicăieri. Mai caută o dată, mai strigă pe-afară, Ionică nu se mai iveşte. Atunci, moşneagul se gîndea în sufletul său că doară Ionică, nemaiputînd suferi viaţa în această singurătate, ş-a fi cercat norocul să se urce pe stîncile înspăimîntătoare, ce se ridicau deasupra morii, şi să iasă afară la lume. Dar, îşi zicea bătrînul: „Dacă va urca cîteva stînci, la Piatra dracului va fi silit să se oprească; a trece în sus peste ea nu se

poate unui om pământean, deci, nu peste multă trecere de vreme se va întoarce el iar”. După ce se urî moşneagul de aşteptat, îşi zise: „O fi perit bietul, zdrobindu-se de vro stîncă!”

Ionică, însă, nici nu se încercase să iasă din prăpastie prin crăpăturile munţilor de piatră, nici nu perise, după cum bănuia moşneagul, ci iată ce se făcu.

Aproape de sosirea pajurilor la moară, el umplu toţi sacii cu făină, afară de unul. Într-acesta intră dînsul şi cusu bine gura sacului pe dinlăuntru. Cu chipul acesta, el ajunse a fi ridicat pe aripile unei pajuri.

Pajurile, după patru zile de zburat aproape fără răpaos, se lăsară cu povara la o pitărie din curţile Ilenei. Aci, Ionică îndată fu descoperit şi dus înaintea pitarului. Ionică, întrebat fiind cu ce chip a venit el în sac, adus de cătră pajură, îi povesti toată întîmplarea de la moara Ilenei. Atunci pitarul care era frate dulce cu morarul din vîrtejul munţilor, se arătă cătră el cu vorbe blînde, căci îi plăcea să întrebe despre frate-său cel mai nenorocit. De aci înainte, Ionică rămase la pitărie, ca ucenic. În cîteva zile, el dovedi o deprindere ş-o hărnicie atît de mare, încît pitarul îl avea tare drag şi punea cea mai mare încredere într-însul. Pînea menită pentru Ileana trebuia frămîntată şi pregătită numai de însuşi pitarul. Pîne făcută de mîna altuia Ileana nu mînca de fel.

Într-o zi, se întîmpla ca pitarul să se uite cu totul de treburile sale de acasă. Băieţii de la pitărie aşteptau ş-aşteptau să vie stăpînul ca să frămînte aluatul şi să facă pînea. Fiind aproape miezul nopţii, Ionică zise către ceilalţi:

— Ştiţi voi ce? Am să m-apuc şi să fac eu pînea.

— Ba ferească Dumnezeu! strigară ceilalţi cu frică. Ileana are să cunoască, apoi vai de tine şi de stăpînul nostru!

Ionică, nebăgînd în samă vorbele tovarăşilor săi, s-apucă de frămîntat, după aceea, lăsînd aluatul să dospească, turnă nişte pîni cum nu se mai văzuse, le împodobi cu felurite impistriri minunate, încît îţi era mai mare dragul să tot priveşti la ele.

Cînd scoaseră pînile din cuptor, pe cînd cîntau cocoşii de cătră ziuă, cu toţii se minunară de frumuseţea lor. De crescute şi de sclipitoare ce erau n-aveau a face cu cele ieşite din mînile pitarului.

Dimineaţa, pitarul, vrînd-nevrînd, le duse la Ileana. Văzîndu-le zîna cît de mult se osebesc de cele de pîn-acum, zise cu asprime:

— Cine-a făcut pînea aceasta?

— Cine s-o facă, măria-ta? cine-a făcut-o şi pîn-acum.

— Să-mi iasă pînea tot aşa de bună, mă înţelegi?

— Am înţeles, măria-ta, zise pitarul cu umilinţă şi ieşi.

De-abia mai trecură două săptămîni şi pitarul iarăşi se uită şi Ionică, văzînd că noaptea trece, iarăşi se apucă de frămîntat şi pregăti pînea. De astă dată, el puse inelul său în mijlocul pînei ce era menită pentru Ileana.

Cînd duse pitarul pînile, Ileana, mînioasă, îi zise :

— Degrabă spune, cine face pînea astfel?

— Nu te îndura de capul meu, măria-ta. Se întîmplă uneori că grîul este mai frumos, făina mai aleasă, dar de acum înainte, mă jur...

— Soldaţi, în temniţă cu el!

Mai liniştindu-se Ileana un pic, luă pînea de pe masă şi înfipse cuţitul în ea. Cînd vru s-o taie în jumătate, cuţitul se opri pe ceva tare şi, desfăcînd-o, zări cu uimire un inel de diamant în mijlocul miezului. Cînd se uită la el, deodată se schimbă la faţă. Fruntea i se încreţeşte puţintel, ochii-i stau neclintiţi şi privirea pironită, apoi şopteşte încetişor din buze:

— Doamne sfinte, sînt trează ori visez, oare? Parcă nu pot să cred minunea ce mi s-arată. Să fi sosit el, frumosul fecior cu faţa de bujor, lumina sufletului meu? Să fie el aice, în curţile mele? O, cîtă bucurie, cînd gîndesc că el a fi aici undeva, şi cîtă întristare cînd mă socotesc că credinţa mea poate mă-nşală!

După această tainică şoptire, porunci s-aducă înaintea ei pe pitaru şi să cheme un gelat cu paloşul scos.

— Spune-mi, cine a făcut pînea de astăzi, dacă nu, apoi capul nu-ţi va sta unde-ţi stă.

Pitarul, înmărmurit de groază, ce era să facă alta decît să spuie.

Ileana dete poroncă ca tînărul ce făcuse pînea să fie adus înaintea ei.

Intrînd Ionică în palatul de topaz, ce strălucea de-ţi lua vederile, şi ajungînd în odaia unde se afla Ileana, cum o văzu fiori de dragoste cuprinseră sufletul său, încît s-ar fi aruncat la picioarele ei, dacă n-ar fi fost de faţă cîteva din zîne şi doi sfetnici de-a Ilenei.

Ileana, aşijderea, de turburarea cea mare ce-i năpădi la vederea lui, nu ştia ce să facă. După ce se depărtară zînele şi sfetnicii, Ileana porunci la două roabe să-l ducă şi să-l scalde şi după baie să-i deie un rînd de haine, care va fi mai frumos în tot palatul.

Peste jumătate de ceas, Ionică, răcorit şi scăpat de îmbrăcămintea sa cea ruptă şi colboasă şi îmbrăcat cu straie muiate numai cu fir şi aur curat, se văzu intrînd la Ileana Cosînzeana, care-l aştepta singură, într-un foişor numai în covoare de aur şi de mătasă.

Cum îl văzu, lăcrămînd de bucurie nespusă, se apropie Ileana de el şi-l cuprinse după gît cu braţele sale albe. Ionică Făt-Frumos iarăşi o strînse la sînul său, sfîşiet de arşiţa dorului îndelungat. Apoi se sărutară lung în gură şi-n faţă, ca doi porumbaşi; se mai îmbrăţişară şi se sărutară din nou, cu atîta duioşie

şi dragoste, cu atîta plîns şi foc, încît se părea că-i pîndeşte minutul despărţirii veşnice, după ce de-abia se întîlnise.

Desfăcîndu-se unul din braţele altuia, Ionică începu a-i spune cu drag toate suferinţele şi trudele ce-a întîmpinat pîn-a ajuns acolo, şi cum povestea el, se uita la ochii încîntători ai iubitei zîne împărătese şi sufletul său tremura de fericirea mare ce-i zîmbea dintr-înşii. Ileana asculta cu luare-aminte cuvintele lui Ionică, ştergînd din cînd în cînd cîte o lacrimă ce i-o trimitea în lumina ochiului o simţire tainică, fără nume, trezită în pieptul ei de povestirile duioase.

Toată ziua aceea şi sara încă o petrecură în povestiri; nu se mai puteau sătura de a se întreba unul pe altul cu atîta dulceaţă de zilele negre din trecut.

A doua zi, Ileana Cosînzeana lepădă mohorîtele sale haine de văduvie şi singurătate şi luă altele, cusute numai în flori şi firuri de mătasa cea mai scumpă din lume; atîrnă la gîtul său alb ca faţa crinului o salbă cu bănuţi turnaţi numai din rubin şi smarald, iar pe fruntea sa înseninată anină o cunună de florile cele mai tinere şi mai mîndre, ce culesese roabele des-dimineaţă în grădina cea mai de frunte a curţilor împărăteşti, numită „Cuibul zorilor”. Apoi dede poruncă să ieie jos steagurile negre ce fîlfîiau de trei ani deplin, ca nişte lungi aripi de corb, pe creştetul palatului de topaz, şi în locul lor să puie altele albe, de pace şi de viaţă îndulcită. În sfîrşit, pristavii vestiră în toate oraşele şi satele să nu mai tragă a vecinică amărăciune clopotele dogite, al căror glas jalea de multă vreme, în toată ziua de trei ori, prin slava ceriului, dorul nepotolit al Ilenei, arsă de dragostea covîrşitoare către Făt-Frumos.

Palaturile zînelor, şi toate tîrgurile, şi toată suflarea de om din împărăţie părea că tresare din visuri grele înfricoşate la trezie, cu dulce părere de bine.

A treia zi, se dădu o masă împărătească la umbra mirositoare de alămîi şi portocali, în „Cuibul zorilor”, la care veniră zînele mai de frunte şi sfetnicii şi toţi boierii mari din ţară. Pe cînd mesenii se adunase pînă la unul, iată că se apropie şi Ionică Făt-Frumos cu Ileana lui cea mîndră şi se pun în fruntea mesei, între chiotele de bucurie şi de urare ale oaspeţilor. După ce se ospătară cît se ospătară, Ileana se sculă în picioare şi scoase, dintr-o cutie bătută în pietre, o floare frumoasă şi luminătoare ca luceafărul ceresc din dimineţile de vară. Puse floarea, ce avea vraja cîntecului neîntrecut, în cosiţa ei bălaie, şi cum s-atinse de viţele de păr, începu a scoate nişte glasuri, de se părea că îngerii prăznuiesc în rai lauda şi mărirea Domnului. Sfîntul soare se opri în calea sa aprinsă ca să se mai răcorească la ascultarea cîntecului amorţit de atîta vreme, paserile şedeau încremenite şi mute în sînul verde al frunzişului, iar valurile pîrăului de argint, ce se strecura pe aproape, stau locului şi se suiau unele peste altele, de se făcea movile de apă, numai ca să vadă minunea şi să nu scape glasul ei fărmecător.

Pînă la nouă împărăţii se auzea glasul ce răsărea din floare. Împăraţii ce se aflau în războaie, cum îl simţiră, făcură semn să ridice în văzduh steagurile de pace şi frăţie şi să curme vrajba şi duşmănia. Cei ce se găseau prin codri pustii, la vînătoare, scăpară arcurile din mîni şi se lăsară pe muşchi verde, cu gîndul lănţuit de dulcea revărsare a cîntecului de departe.

În ziua următoare, purceseră soli la craii şi împăraţii dimprejurul împărăţiei Ilenei şi-i chemară la nuntă. Şi se făcu o nuntă strălucită ca aceea, de nu se mai pomenise aşa ceva de cînd a zidit Dumnezeu lumea. Numai în grădinile şi curtea cea largă a palatului erau întinse două mii de mese de marmură albă. Trei zile şi trei nopţi, muzicile nu mai conteniră. Mîncări peste mîncări, băuturi de cele mai preţioase,

chiote şi cîntece, de părea că se rădică curţile în slava cerului. D-apoi danţuri? Să fi văzut zînele cum se mlădeau şi cum jucau, de n-atingeau pămîntul cu picioarele.

Prin ţară, pînă-n cel de pe urmă bordei era veselie şi petrecanie ca-n ziua de Paşti. Oricine se întîmpla să s-abată pe la curtea Ilenei, cunoscut, necunoscut, om bogat sau cerşitor, era poftit la mesele încărcate cu tot felul de bucate, ce-i cerea inima.

Sfîrşindu-se această nuntă fără păreche, se împrăştiară cu toţii pe la casele lor, iar mirele cu mireasa intrară în odăile cu păreţii auriţi şi pe jos cu catifea roşie, ca să se sfătuiască de una, de alta şi să înceapă traiul zilelor luminoase, după ani de adîncă durere.

Aşa, în fericire nemărginită pentru ei, trecu o lună de zile. Atunci, împărăteasa Ileana Cosînzeana trebuia să se ducă la Divan. Cînd era să plece, grăi către Ionică:

— Iată, dragă, îţi încredinţez cheile de la toate odăile şi salele ce se află în palaturile aceste. În dragă voie poţi să intri unde ţi-a plăcea, dar să te ferească Dumnezeu să te încerci a descuia uşa pe care se potriveşte această cheie. Mai multe nu-ţi spun.

Zise şi ieşi.

Ionică Făt-Frumos de-ndată se coborî din ietacul unde era şi prinse a discuia pe rînd uşile odăilor şi bolţilor de piatră ce găsea. Nu se putea mira îndestul de lucrurile frumoase şi ciudate ce se înfăţoşau vederii lui. Într-o odaie erau mulţime de mere de aur ce se-nvîrteau în cercuri prin aer, fără să se lovească unul de altul, şi nu se zărea nimic ce să le poarte astfel. Într-alta, fel de fel de paseri măiestre, care cîntînd ca o fată cu glasul dulce, care ca o muzică plăcută, care ca un copil de şapte ani. Într-altele, iarăşi, fîntîni ce zvîrleau în sus picături de argint şi

diamant. Şi cîte de toate nu se găseau prin acele cameri minunate. În sfîrşit, după ce le colindă Ionică pe toate, zise în sine:

— Ian să mă duc şi să descui odaia din fund, cu uşa de oţel, că ştiu că doară nu m-a mînca nime.

Se duse s-o descuie. Cînd intră înlăuntru, îi lovi auzul un pocnet înfricoşat şi-un gemet adînc şi înăduşit. Ce era acolo ? Un butoi cît un stog de fîn, împresurat pe la capete cu două cercuri de fer ca trupina stejarului de groase; iar pe la mijloc, treceau cruciş prin ea două şanţuri, împletite din zale groase ca piciorul omului de la genunchi în sus, şi aceste lanţuri erau prinse şi înţepenite la capete de nişte stîlpi de piatră ca nişte colţuri de stîncă. Înlăuntrul butoiului, se afla legat cu şferi de mătasă împletite tot în şase, un zmeu, zmeul ce furase pe Ileana ş-o ţinuse cîteva luni de nevastă. De toate părţile unde sta el, în pîntecele butoiului se-naintau cătră dînsul nişte colţi ascuţiţi de oţel, care-l ameninţau cu străpungere în tot minutul, cum se clătea într-o parte sau în alta.

Dar cum se deschise uşa şi se făcu vînt, zmeul supse aer proaspăt, se umflă o dată şi pocni un cerc de fer de pe butoi.

Atunci, zmeul strigă:

— Alei, Ionică Făt-Frumos, fie-ţi-pomană, că mult bine-mi făcuşi. Cum ţi-as mulţumi dac-ai deschide uşa tare în lături, cînd vei ieşi de aice. Ar fi vreme să scap şi eu o dată de la înăduşala şi schingiuirile ce mi-au ros plămînele timp de trei ani şi jumătate.

Ionică Făt-Frumos, plin de spaimă, ieşi iute afară din odaia cea îngrozitoare. Şi cum se făcu iarăşi vînt pe uşă, zmeul se încrînceni şi se mai umflă o dată din toate puterile lui răcorite, şi pocni şi celălalt cerc de fer de pe butoi. Atunci butoiul se despică în doage ţăndurite şi lanţurile se sfărmară bucăţele, iar cînd se răsuflă bine şi gemu o dată zmeul, scrîşnind din dinţi,

se cutremură din temelii curţile Ilenii ca de o înfricoşată zguduitură de pământ.

Acei din sfatul împărătesc încremeniră de groază şi se uitau spărieţi unul la altul, neputînd pricepe ce mînia lui Dumnezeu să fie asta. Ileana Cosînzeana şi ea tresări năpădită de fiori reci şi pierdu de pe obrazul ei în clipeală trandafirii cei gingaşi. Ea ştia bine ce s-a întîmplat. Sus în cer, ochiul soarelui se înfăşură de nişte dungi urieşe de nori negri, ca miazănoaptea cea furtunoasă. Roiuri de corbi flămînzi croncăneau a pierzare pe deasupra palatului, iar „Cuibul zorilor”' se cutropi în gîtlejul pămîntului, ce se căscase, încît nu se mai vedea altă rămăşiţă din această grădină minunată, decît numai nişte frunze arse ce foiau foarte pe sus, prin volbura vîntoaselor turbate.

Văzîndu-se zmeul scăpat din borta cea din zid, ieşi la faţa lumei şi se duse la o pivniţă de piatră din dosul palatului. Aci, trîntind de două ori cu piciorul într-o uşă, o scoase din ţîţîni şi cum şuieră o dată, ieşi cu răpejune din fundul pivniţei un cal năzdrăvan, ce arunca pară pe nări. Zmeul îl duse şi-i dede o baniţă de jăratic, apoi încălecă pe el. Calul, simţindu-şi stăpînul pe spatele sale, necheză o dată de tremură palatul şi vuiră şepte hotare de nechezul lui cel puternic ca sunetul cerului.

După ce se învîrti zmeul călare de cîteva ori prin curtea palatului, intră la Ileana şi la Ionică.

— Ionică Făt-Frumos, grăi el, acum eşti în mînele mele. Pot să te omor cu ce moarte vreau. Mi-am luat însă de samă să nu-ţi iau zilele, că mi-ai făcut şi tu mare bine. Dar să te mături de-aici, ca să nu ţi s-audă nici de nume, dacă-ţi place să rămîi cu viaţa.

Iată, într-un sat de munte, cale de două zile de la oraşul împărătesei, era o vrăjitoare renumită în toată ţara de vrăji şi de făcătură, o babă hîrcă, bătrînă, cu faţa zbîrcită, de spate încovoiată, cu capul chilug de

ger, încît de-abia se mai ţinea ici şi colea cîte un fir aspru şi sur. Ea ştia meşteşugul de a închega apele curgătoare, de a schimba oamenii în tricolici, de a opri ploile şi alte multe fărmecătorii.

Ileana Cosînzeana prinsese de mult de vestea babei şi, într-o sară, trimese lui Ionică o pungă cu aur şi-i spuse să meargă la baba aceea, ca să-i vrăjească.

Ionică plecă a doua zi şi, ajungînd la vrăjitoare, îi dede punga cea cu aur, şi îndată începu hîrca a-i căuta de noroc.

— Mai nainte de toate, îi zise baba, trebuie să se ştie în ce stă puterea zmeului. Du-te dar îndărăpt şi fă ce-i face ca să afli taina aceasta; după aceea, vino iară la mine.

Întorcîndu-se Ionică şi întîlnindu-se cu Ileana îi spuse ceea ce i-a descoperit vrăjitoarea. În cealaltă zi, Ileana se făcu bolnavă. Zmeul, întrebînd-o ce o doare, ea nu răspunse nimic, ci sta culcată cu faţa cătră perete, oftînd mereu. Zmeul se apropie de patul ei şi grăi cu milă:

— Ileana, draga mea, deschide-ţi gura şi spune-mi ce-ţi este?

— Nu-i nimic, răspunse iarăşi Ileana.

— Cum nimic, cînd tu zaci dusă şi nu te poţi scula din pat?

— Oh, bărbate dragă! ţi-aş spune şi mi-e frică că te-i supăra.

— Eu să mă supăr? Cînd nu ţi-am împlinit eu toate dorinţele tale? Mînă-mă în matca focului şi m-oi duce pentru tine, cere ce vei voi şi ţi-oi împlini pofta, să ştiu că m-oi lăsa în fundul mării.

— Nici nu te mîn nicăiri, nici nu-ţi cer să intri pentru mine în fundul mării. Dar mă ustură la suflet cînd văd că te fereşti de mine şi nu vrei să cunosc eu nimic din tainele tale. Eu ţi-am deschis inima totdeauna, am împărtăşit cu tine toate simţirile şi

toate cugetele mele. Tu, însă, nu vrei ca să mă bucur şi eu de ceea ce trece prin gîndul tău.

— Ce am ascuns eu de tine? Ce taină am şi ce ştiu, să nu-ţi spun şi ţie?

— Ce-ai ascuns?... Oh, lasă-mă, nu mă îmbolnăvi şi mai rău.

— Ba spune, sufletul meu, spune.

— Dacă este să-ţi spun, apoi ascultă. Tu ştii că toată lumea se miră de faptele tale vitejeşti. Pe cîţi puternici n-ai biruit tu? Şi s-a aflat vrun împărat care să te poată bate vrodată? Tu te duci singur în faţa duşmanilor, mulţi ca frunza şi iarba, şi vii acasă biruitor. Bine, cum se poate întîmpla asemenea lucru? Eu, împărăteasa şi nevasta ta, nu ştiu unde-ţi stă ţie acea putere grozavă! Nefericită de mine! Alţi împăraţi n-ascund nimic de nevestile lor, numai tu te-ai aflat care să te poţi stăpîni a-ţi înstrăina sufletul de către mine. Acum îţi mai vine să mă întrebi de ce am căzut la pat şi de ce nu peste mult are să mi se sfarme sufletul de amărăciune?

— Ileană, Ileană, nu ştiu ce să zic cînd te-aud vorbind astfel. Îmi vine să-ţi spun şi să nu-ţi spun.

— Nu spune, dacă vrei să-mi sapi groapa mîine-poi-mîine, zise Ileana suspinînd şi întorcîndu-şi capul iar către părete.

Zmeul stete oleacă şi se gîndi. Apoi zise:

— Am să-ţi spun, Ileană, cu toate că mi se pare că nu fac bine. Toată puterea şi vitejia mea îmi vine de la cal. Calul meu este mînzul unei iepe, care se află la Mama-Ciumei din marginea lumei, de lîngă mările albastre. El are şepte inimi de cal într-însul şi nu-l poate dovedi nici un şoiman din lume, fără numai doară vrun frate de-al său. Pe lîngă aceasta Mama-Ciumei l-a vrăjit de mic şi l-a uns în toată ziua, pînă ce-a ajuns de trei ani, cu untură de urs pe şele, încît cu el nu mi-e frică de oşti întregi.

Auzind Ileana aceste, se arătă mai veselă şi grăi:

— Parcă mi-ai luat o piatră de pe suflet, atît mă simt uşurată prin cuvintele tale.

După trei zile, Ileana spuse lui Ionică cele ce a aflat de la zmeu. Ionică plecă numaidecît la vrăjitoare şi-i descoperi în ce stă puterea zmeului.

— Acuma, fătul meu, zise baba, pregăteşte-te de drum şi te du pînă la sfînta Mercuri. Dacă n-a şti ca să te îndrepte la Mama-Ciumei din marginea lumei, de lîngă mările albastre, are să-ţi arate calea ce duce la sfînta Vineri; iar dacă nici aci nu te-i putea folosi, atunci la sfînta Duminică nesmintit ai să afli încotro bate ţara zmeoaicei.

Cum zise baba, aşa făcu Ionică Făt-Frumos.

Puse la brîu un paloş de argint şi luă pe spate un arc şi o tolbă cu săgeţi, şi plecă în voia lui Dumnezeu în cale lungă. Se duse şi se tot duse, pînă ajunse la curtea sfintei Mercuri. Văzîndu-l sfînta Mercuri, îi zise :

— Ce soartă te-aduce pe la noi?

— Sfîntă Mercuri, sfîntă Mercuri, binecuvîntată să fii de Dumnezeu şi ziua ta să fie petrecută în posturi de cătră oameni. M-am abătut din drumul meu pe-aice ca să te-ntreb, în ce parte de lume să aflu eu pe Mama-Ciumei din marginea lumei?

— De mare lucru mă întrebi! De spus nu pot să-ţi spun, dar ţine calul acesta şi-ncalecă pe el. Are să te ducă pînă la soră-mea, sfînta Vineri. Cred că ea te-a şti îndrepta.

Se luă Ionică şi se duse la sfînta Vineri.

După ce nici sfînta Vineri nu ştiu să-i spuie nimic de Mama-Ciumei, îi dete şi ea un cal, deoarece calul celălalt obosise, încît de-abia mai putea călca pe două picioare cum se cuvine.

În sfîrşit, ajunse Ionică la curţile sfintei Duminici.

Intrînd el înlăuntru, fu poftit de cătră o slugă s-aştepte pînă ce-a veni sfînta Duminică, sosind de la biserică.

— Sfînta Duminică, sfînta Duminică, luminată să fii de domnul Dumnezeu şi prăznuită cu rugăciuni şi cu încetare de lucru de către creştini. Am venit înaintea feţei tale strălucite ca razele soarelui ca să faci bine şi să îndreptezi drumul meu către Mama-Ciumei din marginea lumei. Am fost însurat cu Ileana Cosînzeana, din cosiţă floarea-i cîntă, nouă-împărăţii ascultă, şi un vrăjmaş de zmeu mi-a luat-o din mînă. Am gîndit să mă bat cu el în paloş pentru nevasta răpită, şi mi-am luat pe socoteală că m-a birui. Apoi am făcut ce-am făcut pînă am aflat că puterea cea straşnică îi stă în calul său, ce are şepte inimi băgate într-însul de către Muma-Ciumei, la care se află mama calului; mai departe, am descoperit că nime nu l-ar putea dovedi, afară de voinicul ce ar avea un cal, frate cu calul său năzdrăvan. Din clipa aceea, m-am luat prin lume, că doar oi da de Mama-Ciumei, şi pînă acum am umblat fără pic de folos.

— Nu te-amărî, voinice, dragul meu, căci ai plecat în ceas bun într-acoace. De la mine n-ai să ieşi fără mîngîiere. Ascultă dar şi ia aminte bine vorbele mele. Mama-Ciumei, pe care-o cauţi tu, este zmeoaica cea mai afurisită, lăsată de duhurile necurate să trăiască spre binele şi nenorocirea neamului spurcat al zmeilor şi spre risipa şi pustiirea neamului omenesc. Ea se hrăneşte numai şi numai cu carne de om. Şi această hrană i-o cîştigă iapa îndrăcită, care-a fătat pe calul zmeului ce ţi-a luat nevasta. Adecă, baba cea vrăjmaşă tocmeşte cu anul argaţi, care să grijească de iapă la păşune. Ea plăteşte o simbrie mare şi la anul încheiat dă voie argatului să-şi aleagă, din herghelia de cai, pe care-i va place. Iapa paşte numai nopţile şi baba face legătură cu cel ce se bagă la ea argat, că dacă va veni dimineaţa fără iapă, ea să aibă dreptul a-i reteza capul. Cîţi voinici s-au apucat pîn-acum să păzească iapa zmeoaicei, nici unul n-a scăpat cu viaţă. Tu, însă, du-te, învoieşte-te cu baba şi

gîndeşte mereu la Dumnezeu. Na beţişorul acesta, şi cînd vei fi la nevoia cea mai mare, fă cu el de trei ori înspre codrul ce va răsări înaintea ta. În sfîrşit, fătul meu, cînd te-a chema baba să-ţi alegi calul drept răsplată, tu să pui ochiul pe un cal slab şi deşelat şi să nu te laşi de el pîn-o dată cu capul. Baba te va căina pentru gustul tău, şi-ţi va toca cîte-n lună şi-n soare ca să-ţi iei un harmasar frumos şi înalt, dar tu să nu primeşti de fel, decît numai pe cel tăpălog[1] ce vei zări zvîrcolindu-se în gunoiul cailor şi chehăind ca de moarte.

— Aşa am să fac, zise Ionică închinîndu-se sfintei Duminici şi mulţămindu-i din suflet. Apoi, sărutîndu-i mînele cele sfinţite de Dumnezeu, se luă la drum.

Şi se duse şi se tot duse, cale de trei zile şi trei nopţi, pînă ce se văzu pe creştetul unui munte ce se înălţa pînă la cer; de aici, ochii lui întîmpinară, în zarea întinsei depărtări, o cîmpie nemărginită, albastră ca faţa cerului răzbunat. Erau mările albastre. Fugind departe de coborîşul muntelui, iată că pe o cracă de fag vede o pasăre grozav de mare, care sta neclintită cu aripa ruptă ce spînzura în jos, şi scotea din pept bocete plîngătoare. Ionică încordă arcul şi, punînd o săgeată în el, îl îndreptă ţintă cătră pasere, din a căreia carne gîndea să cineze în sara acelei zile. Dar nu ajunse să ochească bine, cînd paserea strigă cătră dînsul:

— Voinice, voinice, stai, nu da, căci bine ştiu eu gîndul tău şi unde te duci. Decît să mă omori, mai bine îndură-te de suferinţele mele şi vino de-mi leagă aripa cea dezghinată, căci ţi-oi fi şi eu de folos cîndva.

Ionică, mişcat de mila paserei, aruncă arcul şi, apropiindu-se de ea, îi legă aripa şi plecă mai departe.

Cînd se coborî de pe plaiul muntelui şi ajunse pe marginea mării, întîlni pe ţărmure un peşte mare şi gras, zvîrcolindu-se în năsip; el voi să-l pregătească de

1 Tăpălog — cu picioare mari, groase.

mîncare, căci era mai leşinat de foame. Dar nu apucă a-l prinde şi din pîntecele peştelui se auzi un glas, care-i grăi aşa:

— Voinice, voinice, opreşte-te şi nu da! Ci mai bine du-te şi taie cu paloşul o prăjină din copacul cela şi mă rostogoleşte cu ea în valurile mării, că ţi-oi prinde şi eu bine cînd va fi mai rău de tine.

Lui Ionică i se făcu milă şi făcu după cum ceruse peştele. Apoi mai merse cale de trei ceasuri şi văzu, pe o coastă de munte pleşuv, o casă urieşă ce părea alcătuită din lespezi şi bîrne de stînci risipite. Soarele, care era aproape să se cufunde în albastrul potop de apă, aruncă asupra mohorîtei zidiri o lumină roşietică nălucoasă. Pe coperişul casei, prin pari clătinaţi de vînt, ţioleau pozderii de scăfîrlii de om, şi corbi setoşi de pradă, cîrduri, croncănind pe deasupra lor. Iar din fundul pustietăţii, vîntul aducea urlete înspăimîntătoare de lupi hămisiţi de foame.

Ionică apucă o potică în sus şi, ajungînd la casele din coastă, intră înlăuntru.

— Bună sara la noi! zise Ionică.

— Bine-ai venit! se auzi un glas ca de-o oală hîrbuită, ce ieşea dintr-o gură largă cît o şură.

Era matahala de Mama-Ciumei, o babă de babă ce nu era nici om, nici cal, căci capul ei de om era cît un stog de fîn şi picioarele-i erau de cal.

— Da ce-ţi poartă cioarele picioarele, vîntul părul, corbii ochii, de te-ai abătut pe la casa mea?

— Nici cioarele nu-mi poartă picioarele, nici vîntul părul, nici corbii ochii, dar am venit să-mi cerc norocul şi să mă bag slugă la tine.

— La bună vreme ai sosit. Te aşteptam cu multă nerăbdare, hurducă matahala din gură, hîrjind nişte dinţi ca lopeţile şi scînteindu-i ochii, care ardeau în fundul căpăţînei ca două hopătăi roşii în adîncimea codrului înnoptat. La mine n-ai altă de lucru decît numai să duci o iapă ce ţi-oi da la iarbă, de sară pînă

dimineaţa. Şi dacă mă-i sluji cumsecade, te-oi mulţămi la anul împlinit cu o simbrie bună şi cu un cal care ţi-a plăcea din herghelia mea. Iar dacă mi-i perde iapa şi-i veni fără ea acasă, carnea ta să fie a mea şi ciolanele tale a lupilor.

— Mă-noviesc, zise Ionică, care nici nu se năzuia ce are să se întîmple.

Aşa că mîne de cu sară, după asfinţitul soarelui, Ionică încălecă pe iapă şi se duse cu ea în cîmp. Acolo descălecă şi, aşezîndu-se pe iarbă, se uita la iapă cum paşte. De la o vreme, numai ce simte că toate vinele îi slăbesc, capul îi cade la pămînt, ochii i se păinjănesc şi adoarme ca legănat în somn greu, ca şi cum nu ar fi închis ochii de trei-patru nopţi.

Cînd se trezeşte, luceafărul de dimineaţă era de o suliţă pe cer. Se uită împrejurul său: iapa nicăieri. Dă-ncoace, dă-ncolo, aleargă în sus, aleargă în jos, în ruptul capului. În deşert toate opintirile sale. Nici nu vede, nici nu aude nimic. Un cutremur rece străbătu în rărunchii săi. I se părea că ochii lui dau prin văzduhul treierat de razele lunei, ca scăfîrliile bortite ce zărise pe casele Ciumei, i se părea că aude urlete de lupi şi croncănituri de corbi. Multe spaime şi stafii i se năluceau lui Ionică şi el, sărmanul rătăcea văitîndu-se şi pălindu-l lacrămile.

Ajungînd lîngă o pădure, numai ce vede că se lasă înaintea lui o pasere mare.

— Nu te spărie, om bun, că sînt eu, paserea pe care ai scăpat-o de la moarte. Dar, spune-mi, de ce plîngi şi te boceşti pe vremea asta?

Ionică îi spuse cum a perdut iapa şi cum are să fie omorît de Muma-Ciumei.

— Liniştеşte-te şi stai aice, că ţi-o aduc eu îndată.

Şi paserea, care era împărăteasa păsărilor, intră în codrul cel des şi, zburînd prin el cruciş şi curmeziş, începu a ţipa de se strînseră la glasul ei pajuri urieşe, vulturi şi şoimi ca norul. Ea le dede o poruncă pe

limba păsărească, să caute prin tufişuri şi prin ruji şi să strivească paserea străină ce-a intrat noaptea aceea acolo. Se răspîndi neamul păsăresc prin codru ca locustele, încît erau cîte zece pînă şi la huceagul cel mai mic, şi cum întîlniră paserea străină, care era iapa zmeoaicei, se puseră pe ea cu pliscurile, şi dă-i şi dă-i cu ciupitul, pînă o scoaseră din codru şi o siliră să se facă ce-a fost.

— Ho, iapă afurisită! strigă Ionică văzînd-o, şi-i aruncă frîul în cap.

Apoi plecă şi ajunse acasă înainte de răsărirea soarelui.

Mama-Ciumei era trează şi sta lîngă un cazan cu apa ce clocotea, şi se legăna încet pe picioarele ei de cal şi din buze mărnăia un cîntec ce se părea că iese din clănţănitul măselelor.

Ea aştepta cu neastîmpăr pe voinic ca să-i reteze capul şi să-l toarne cu picioarele în sus, în cazanul clocotitor.

Dar cînd văzu pre Ionică intrînd călare pe iapă, de ciudă şi de otravă răsturnă cazanul pe foc cu fundu-n sus şi-şi încleştă ghearele îndrăcite în părul cel burzuluit, şi prinse-a se trage de cap ş-a crîşca din dinţi, de se părea c-au apucat-o nouăzeci şi nouă de năbădăi.

Ionică băgă iapa în grajdul cel de piatră şi intră în casă.

— Ei, stăpînă, te slujesc bine? întrebă Ionică.

—Bine! răspunse baba, aruncînd pe sub genele cele tufoase, chiorîş, o căutătură vrăjmaşă înspre Ionică.

După aceasta, Mama-Ciumei ieşi afară şi intră la iapă c-un bici de foc, şi prinse a o bate de mergea fum din spatele ei.

— Osîndească-te Dumnezeu şi te pedepsească cum a şti mai cumplit! aşa te-ascunzi tu?

Şi da baba mereu, de-o făcea numai vînătăi pe şele şi pe bot.

— La noapte, ia sama şi te ascunde bine să nu te mai afle, că de te-a mai afla, te bat şi te pisez pînă ţi-oi face carnea bucăţele!

Cînd sosi sara, Ionică plecă iar cu iapa la păscut. El îşi puse în gînd ca de astă dată să nu se coboare de fel de pe iapă. Dar de-abia trecu un ceas de vreme şi simţi iarăşi strecurîndu-i-se prin vine o slăbire ş-apucîndu-l o găimăceală, ce-l dovedea din ce în ce mai tare. El se opinti destul ca să nu doarmă, dar, după ce mişcă de cîteva ori cu capul încet-încet, lunecă de pe iapă ca mort, în iarbă.

Atunci iapa peri de lîngă el şi se făcu o mreană pe fundul mărilor albastre.

Cînd se trezi Ionică, se uită plin de uimire, neputînd pricepe unde se află şi ce s-a întîmplat cu el. După ce-şi veni în fire, se sculă şi plecă iar în toate părţile, bocindu-se amarnic. Acum, luceafărul de dimineaţă se suise ca de două suliţi pe cer.

Umblînd Ionică prin pustiul pamîntului, ajunse pe malul mării. Şi cum se uita el plîngînd de-a lungul păturii nemărginite de apă, vede cu mirare tulburîndu-se faţa liniştită şi luminoasă a mării şi răsărind din valuri un cap mare de peşte, a cărui solzi stecleau la strălucirea lunei călătoare prin aburi, ca nişte rotiţe de diamant.

— Ce plîngi şi te tînguieşti, făcătorul meu de bine? grăi peştele; spune ca la un frate, ca să te mîngîi şi să te scap şi eu, după cum ai făcut şi tu cu mine.

Ionică îndată cunoscu ce este şi descoperi peştelui pricina tînguirii sale.

Atunci peştele, care era împărat peste peşti, se umflă din urechi, se încruntă şi prinse a cutreiera marea de la o margine pînă la alta ş-a o răscoli din adîncul adîncurilor, de se părea că se potopeşte şi se

prăpădeşte lumea. Şi-n fugele sale prin noianul de apă, el da de ştire tuturor peştilor mici şi mari să pornească care încotro, să răstoarne şi să scormolească năsipul şi petrele de pe fund, pîn-or afla o mreană ce-a intrat noaptea acolo.

Şi s-apucă seminţia peştilor să împlinească porunca împăratului. Şi se făcu marea din faţă pînă-n fund numai nămol şi cir, şi ferbea şi vîjeia apa închegată, şi izbucnea cîteodată în sus în formă de munţi, de gîndeai că acum apucă luna, ce se înfiorase şi se făcuse roşie ca sîngele.

Mreana sînziană era pitulată în năsipul adîncului, băgată de doi stînjeni în pămînt. Cum o simţiră chiţii[1] cei înspăimîntători, porniră după ea cu fălcile căscate, ş-o alungară ş-o goniră marea întreagă în lung şi în lat, muşcînd-o. Atît o fugăriră ş-o înclenţiră cu fălcile, încît la urmă fu silită să iasă la faţă, lîngă mal, şi să se prefacă în iapă.

— Stai, iapa babei cea îndrăcită, strigă Ionică Făt-Frumos, văzînd-o.

I-aruncă frîul în cap şi plecă cu ea la stăpînă.

Cum îl zări, zmeoaica se turbă de furie, prinse iarăşi a se trage de păr ş-a se zvîngioli ca apucată de spasmuri. Era aproape să plesnească de înciudarea şi veninul ce-i străbătuse tot sîngele.

— Ei, stăpînă, îţi place cum te slujesc? o întrebă Ionică, cînd intră în casă.

— Place... răspunse baba, mormăind mai departe din gură nişte cuvinte pe jumătate înghiţite şi clănţănind din măsele.

Şi ieşind afară, se duse la iapă şi luînd un bici de foc mai cumplit decît rîndul trecut, prinse a o măsura cu el pe spete şi picioare, de pîrîia ciolanele în ea.

— Gîndeam să te schingiuiesc pînă nu-i mai pute răsufla, trăsnească-te urgia cerească să te trăsnească! Dar te mai cerc o dată; îţi spun însă verde şi curat că

1 Chit — balenă.

dacă nici la noapte nu vei putea vicleni pe păzitorul tău, îţi turtesc capul ca la o şopîrlă şi te fac mii de fărîmi.

Cînd se lăsă negreaţă nopţii, Ionică scoase la cîmp pentru cea de pe urmă oară iapa babei. Cuprinzîndu-l somnul ca-n celelalte nopţi, el căzu iară ca înţepenit pe iarbă. Luceafărul era aproape cînd se deşteptă. Umblă el pe ţărmurile mării cît umblă, se apropie de pădurea unde s-ascunsese iapa în noaptea întîi, dar nu se mai arătă nici peşte, nici pasere.

Aşa, perzîndu-se el prin adînca tăcere de noapte, cu groaza morţii în sîn, cînd era aproape de marginea unei păduri stufoase şi dese, numai ce-şi aduce aminte de beţişorul dăruit de sfînta Duminică. Îl scoate cum îi spusese sfînta Duminică şi, ce să vezi?

Copacul, din care era tăiat băţul, începu a se scutura din rădăcină ş-a împrăştia ca un vifor în toată pădurea, de la un capăt la altul. Şi se treziră din somn stejarii, şi fagii, şi carpenii, în sfîrşit, toţi copacii, de la cel mai mic pînă la cel mai înalt, şi prinseră a se zgudui şi a-şi tremura crengile, de părea c-a răzbit o furtună înspăimîntătoare. Atunci iapa, care era ascunsă în mijlocul pădurii, lovită şi înţepată de spini şi ghimpi, sări de-acolo şi-o prinse la fugă. Pe unde trecea, crengile pliosc! pe spate şi peste bot, încît sta să-i sară ochii de usturime, pînă ce, mai leşinată de atîtea lovituri şi plesnituri ce primise, se pomeni că iese din pădure.

— Ho, iapa babei cea vicleană! strigă Ionică cum o zări şi, încălecînd pe ea, se întoarse acasă. Acum, stăpînă, mi s-a împlinit anul; dă-mi simbria şi hai degrabă să-mi aleg calul ce mi se cuvine, zise Ionică după ce intră la zmeoaică, ce era umflată de ciudă şi de mînie de sta să pocnească.

Ce era să facă baba? Trebuia să se ţie de legătură.

Deci, se duce cu Ionică la herghelia cea de cai.

Acolo, patrusprezece armăsari sirepi, unul ca altul înalţi şi frumoşi, iar de lături, tăvălit în gunoi şi mocirlă, o hîrţoagă de cal chior, slăbănog de-ţi era scîrbă să te uiţi la el, atît era de păcătos. Cei patrusprezece armăsari erau însă lipsiţi de inimi. Zmeoaica băgase inimile lor toate în hîrţoaga ce se zvîrcolea în gunoi, care era un mînz de doi ani de la iapa ce o păzise Ionică.

— Ei, alege-ţi care-ţi place, grăi zmeoaica către Ionică.

— Într-adevăr, unul e mai frumos decît altul, zise Ionică; chiar unui împărat i-ar plăcea s-aleagă între ei. Dar eu n-am gîndit să m-arunc aşa de sus. Mie, ca unui om sărac ce sînt, nu mi s-ar potrivi un asemenea şoiman. Toată lumea m-ar lua în rîs cînd m-ar vedea pe mine, opincă hîrzobată[1] , încălecat pe un asemenea pui de cal frumos; eu m-oi mulţumi cu cel ce zace colea în gunoi. Acela-i de mine.

Mama-Ciumei îşi încruntă sprîncenele şi se uită chiorîş la Ionică, apoi, prefăcîndu-şi glasul a milă şi a părere de rău, zise:

— Da cum, Doamne păzeşte, să te duci de la mine c-un cal atît de rău? Mi-ar fi ruşine de moarte să plătesc astfel credinţa cu care m-ai slujit. Lasă-l la pustia să-l aibă, şi-ţi ia unul dintre işti zdraveni şi voinici!

— Ţi-am spus că dintre işti armăsari nu pot să-mi iau. Dacă vrei să mi-l dai pe cel slab, dă-mi-l; dacă nu, nu vreu nici unul.

Mai cercă baba să-i schimbe voia, spunîndu-i multe de toate; dar, în sfîrşit, trebui şă-i dea calul ce cerea. Atunci, Ionică Făt-Frumos se apropie de calul cel chior, îl sculă de pe gunoi şi încălecă.

— Ţine-te şi te-nţăpeneşte bine, dragul meu stăpîn, grăi calul, şi nechezînd o dată puternic, se

1 Hîrzobat — rupt.

ridică într-un zbor pînă în nori, de se vedea numai o pasere plutind prin înaltul văzduhului.

Cînd se lăsă jos, pică în mijlocul mării; se cufundă de trei ori pînă se spălă şi se curăţi bine, de sclipea ca plaiul cu flori de dimineaţă pe rouă, apoi zbură cu Ionică pe mal. Te spărieşi, stăpîne? grăi el.

— Mă spăriei şi nu prea! răspunse Ionică.

— Acuma cum să te duc, ca vîntul ori ca gîndul ?

— Ca gîndul, căci mă arde dorul cumplit.

Şi se înălţă calul în slavă şi fugea, încît lui Ionică i se părea că stă pe loc neclintit şi pămîntul trece pe dinaintea ochilor săi ca glonţul din puşcă.

Cînd ajunse la frumoasa Ileana, o găsi plîngînd cu amar, încît de multe lacrimi se făcuse fîntînă în casă.

— Nu mai plînge... nu mai pîînge, strigă Ionică repezindu-se în braţele ei.

Apoi degrabă ieşiră amîndoi, se suiră pe calul năzdrăvan şi se făcură nevăzuţi.

Zmeul se afla dus la un ospăţ, şi pe cînd se veselea mai bine, calul său necheză cu atîta înverşunare, încît îi căzu paharul din mînă de se făcu hîrburi. Îndată se sculă zmeul şi se dusă la cal, care arunca scîntei albastre din ochi.

— Ce-ai păţit de te-a ajuns dorul să nechezi aşa de-n-verşunat? Poate nu ţi-i bine pe aici?

— Ba, de mine este cum este, dar de tine-i rău. Ionică Făt-Frumos a intrat în palat şi ţi-a furat pe Ileana.

— Putem să mai stăm şi să mai benchetuim?

— Poţi să te şi culci şi să nu te mai scoli, căci mi se pare că nu-i nădejde de a-i mai ajunge. Calul lui Ionică este frate-meu şi are într-însul patrusprezece inimi, pe cînd eu am numai şepte.

Fără să se mai întoarcă şi să-şi ieie ziua bună de la mesenii cu care ospătase, zmeul răpede se aruncă pe cal şi s-aşternu drumului, ca şi pana vîntului.

Luînd drumul de-a lungul, se ducea zmeul plin de turbare de se hurduca pămîntul sub picioarele calului, şi dinapoia lui se-nvolbau nori de colb.

Cînd era aproape să însereze, iată că ochii zmeului dau de Ionică şi de Ileana, care zburau cu calul pe sub bolta cerului. Îşi împlîntă el pintenii în coastele calului, ca să se înalţe pînă la ei, dar în deşert, calul său nu putea zbura prin slavă, decît numai patru stînjeni pe sus de la pămînt, pe cînd Ionică se clătina pe deasupra lui, pe unde umblă tabăra norilor, ca o pasăre uşoară. Aşa se-ntreceau ei în fugă prin văzduh, pînă ce zmeul, obosindu-se, zise calului să spuie fratelui său de sus ca să coboare de acolo, că-l va ţine cu jăratic şi cu pară. Auzind calul lui Ionică aceste vorbe, le împărtăşi stăpînu-său. Atunci, Ionică zise credinciosului său şoimulean:

— Spune, voinice, frate-tău să-şi trîntească stăpînul şi să-l facă fărîmi, că eu l-oi ţine cu trifoi nescuturat de rouă şi l-oi adăpa cu lapte dulce.

Cum auzi calul zmeului cuvintele ce-i trimise frate-său, se-ncrînceni şi se scutură o dată, de izbi pe zmeu în colţul unei stînci, încît se făcu numai bucăţele, îndată se lăsă Ionică cu calul său în jos şi, suind pe Ileana pe calul zmeului, se întoarseră îndărăt. Şi Ileana prefăcu curţile sale într-un măr de aur, apoi se luară şi se duseră în împărăţia lui Ionică Făt-Frumos.

Ajungînd Ionică Făt-Frumos acasă cu frumoasa Ileana, îndată plecară la lacul zînelor şi, trîntind mărul de pămînt, ca nimic răsăriră pe mal curţile strălucite ale Ilenei, dimpreună cu toate minunile ce se aflau într-însele. Apoi se făcu o nuntă de o sută şi de o mie de ori mai bogată şi mai veselă ca cea întîi. Fost-au la nunta aceasta şi cumnaţii lui Ionică cu surorile sale, care cu toţii plînseră de bucurie cînd văzură pe Ionică, atît de nenorocit odinioară, ieşindu-le înainte cu mîndra lui soţie.

De aci înainte, Ionică şi Ileana vieţuiră în fericire cerească, cu dragoste nesfîrşită unul către altul. Şi-n trecerea zilelor de plăcere, adeseori ei se puneau la fereastră şi, rătăcindu-şi ochii în lungul lacului, cine ştie de ce-şi aduceau aminte, că numai ce luneca cîte o lacrimă pe feţele lor. Lacrimi şi aduceri aminte ce-i făceau să-ntinerească cînd îmbătrîneau, aşa că poate trăiesc şi astăzi şi vor trăi cît va fi lumea şi veacul.

Cerbul şi iepurele şchiop

— BUNĂ ZIUA, CUMETRE CERBULE, da' ce ai? îl întrebă un iepure care abia se mai ţinea pe picioare, sprijinit într-un băţ.

— Păi, mulţumim dumitale, gonaciule, dar ce vînt te-abate pe la mine, răspunse cerbul, ce şi el sta rezemat într-un băţ şi legat pe sub fălci.

— Ce vînt să m-abată, cumetre, iacă nu mai ştiu ce să fac şi unde să mă ascund să nu mai văd figură de om, că tare s-au înrăit. Au început să dea raita zdravăn între noi. Pusdere-s pe cîmpii şi păduri, nu ne dau pas o clipeală şi cum ne zăresc, ca cine ştie ce fiare sălbatice, sar asupra noastră. Şi auzeam mai alaltăieri pe cumătru ursu, că de om să nu te înfricoşezi, teamă de dînsul să nu ai, că el este înţelept, de fire milos, ne compătimeşte pe noi şi chiar dă sfaturi copiilor să ne protejeze. Dar mă mir cum a vorbit şi ce-a voit cumătru' ursu' să spună, că nu-l înţeleg, totuşi cred că fiind cam turmentat, că îl văzusem ieşind dintr-o crîşmă, asta l-a făcut să spună aşa.

— Of! da' cum mă dor măselele, spuse cerbul.

— Păi d-aia te văzui eu legat pe sub fălci.

— Am răcit îmi pare, că-mi spuse dumneaei să nu mă culc pe malul gîrlei, că are să mă tragă, şi eu n-am ascultat-o. Da' dumneata ce ai păţit, gonaciule, că te văd legat la picior?

— Ce să am, cumetre, ia, o spaimă de moarte: m-au alergat nişte ogari şi tot fugind, am căzut într-o prăpastie şi în cădere mi-am scrîntit piciorul. Da' asta nu-i nimic, ia priveşte-mă.

— Văleu! sărăcan de tine, spuse cerbul, da' ţi-a frînt şi codanul?

— Ce frînt, cumetre, ros cu totul.

— Cum, bre, ia locul colea lîngă mine şi-mi spune.

— Păi ce gîndeşti că-i chip de stat jos cînd am atîtea belele pe capul meu? Să-ţi spun d-a-mpicioarele.

Şi reîncepu iepurele:

— Cînd am căzut în prăpastie, am ameţit, putea să mă ucidă că nu mai simţeam nimic.

Tot aci în prăpastie se afla şi un vulpoi care în loc să-mi dea o mînă de ajutor, începu să-mi ronţăie din coadă. De durere şi usturime cum îmi sfîşia coada, mă deşteptai, care văzîndu-mă după schilod d-un picior şi cu coada ruptă de el, începu să facă haz, rîzînd şi bătîndu-şi joc de mine. Nu ţi-ar mai ajuta Dumnezeu că-ţi baţi joc de mine şi mă faci să şi sufăr; daţi-ar coada mea ţie şi să ţi-o roază alţii cum îţi făcuşi tu rîs de mine. Şi vezi, cumetre, Dumnezeu parcă fu aici şi mă auzi, că văzui cu ochii cum vulpoiul fugi tîrînd după el o coadă stufoasă.

— Ei, dragul meu, spuse cerbul, aşa este: ceea ce ţie nu-ţi place, altuia nu-i face...

— Apăi bună ziua, cumetre, că mă duc, casa-mi este cam departe şi pînă ajung, taman bine-i la amurg de seară.

— Să ne vedem, cu bine, gonaciule.

(*Din volumul* „LUPUL PÎRCALAB” — *ediţia II , îngrijită de CORNELIU BĂRBULESCU , Editura tineretului, 1960*)

CUPRINS

M.EMINESCU — Călin Nebunul.....4
G.CATANĂ — Povestea lui Pantilie.....15
lOAN POP-RETEGANUL — Măr şi Păr.....24
lOAN POP-RETEGANUL — Stan Bolovan.....45
I. C. FUNDESCU — Spaima zmeilor.....52
lOAN POP-RETEGANUL — Zîna apelor.....63
lOAN POP-RETEGANUL — Toarceţi, fete, c-a murit Baba Cloanţa.....
.....75
MIRON POMPILIU — Ileana Cosînzeana, din cosiţă floarea-i cîntă, nouă împărăţii ascultă.....83
Cerbul şi iepurele şchiop.....113